

FRÄSSERI, n. 3. 1) Öfverdrifven njutning af födoamen. *F. och dryckenskap.* — 2) (fig.) Öfverdrifven njutning af hvad som helst. *F. i nöjen, i vållust.* [Fross.—]

FRÄCK, a. 2. 1) Som i tal och åtbörder visar öppet trots för lag, samvete, dygd, anständighet och sedor. *En f. brottling, bnf, skurk, lögnare, bedragare. En f. och liderlig kvinna.* — 2) Som uttrycker, röjer, tillkännagifver fräckhet. *Ett f-t ansigte. F. min, blick. F-a ord. F-t tal, uppförande.* — Syn. (för begge bem.) Oförskämd, Oblyg, Oförsynt, Djerf, Trotsig, Näsvis, Tilltagsen.

A. m. Ordet hette i fornspråket *Frækin* och betydde då *Moist, Oförfärad*, men har sedan fått sin nuvarande dåliga bemärkelse, på samma sätt som *Djerf*, jemte sin ursprungliga goda, siven fått en dålig betydelse.

FRÄCKHET, f. 3. Egenskapen att vara fräck. *Visa mycken f. i sitt uppförande. Seära med f.* — Syn. Oförskämhet, Oblyghet, Oförsynthet, Djerfhet, Trots, Trotsighet.

FRÄCKT, adv. På ett fräckt sätt, med fräckhet. *Bete sig f. Han svarade helt f., att . . .* — Syn. Oförskämdt, Oblygt, Oförsynt, Djerft, Trotsigt.

FRÄJD, m. 3. sing. (af det gamla *Frægd*, namnkuñighet) Allmänna tanken om en persons sedliga egenskaper. *En man af god f. Hafva god, elak f., vara väl, illa känd.* — Syn. Rykte, [Fræjd, Frægd.]

FRÄJDA, v. a. i. Göra berömd, fräjdad. *F. sitt namn genom stora bedrifter.* — Brukas endast i högre stil. — *Fräjdande*, n. 4. [Fräjd, Frägd.]

FRÄJDAD, a. 2. (egentl. part. pass. af *Fräjd*) Namnkunnig, berömd. *En f. man.* — Har sammansättningarna *Vildfräjdad, Vällfräjdad, Vanfräjdad.* [Fræjdad, Frægdad.]

FRÄJDESTOR, a. 2. Ganska fräjdad. — Nytt ord, brukadt endast i högre stil och poesi.

FRÄKEN, frä'kn, m. sing. indef. (bot.) 1) Växtsläkte af Kryptogamerna. *Equisetum.* — 2) En art af detta släkte, allmän i kärr, vid åar, o. s. v. Kallas äfv. *Knägräs, Ledgräs, Stroppelgräs, Roxne, Tärne. Equisetum fluviatile.*

FRÄKENSYRA, f. 1. (kem.) Ett slags vätsyra i fräken (hem. 2).

FRÄKENTRÄD, n. 5. (bot.) Ett slags träd på Söderhafsläarna, som till formen liknar fräkenväxterna; har ovanligt hårdt, fast och tungt virke. *Casuarina equisetifolia.*

FRÄKNE, frä'kne, m. 2. pl. — *nar.* (brukas mest i plur.) Liten lufvebrunn fläck, som till följe af solhetten uppkommer på huden hos somliga människor, mest i ansigtet och på händerna. *Hafva f-nar.*

FRÄKNIG, a. 2. Som har fräknar.

FRÄKNIGHET, f. 3. Egenskapen att vara fräknig.

FRÄLSA, v. a. i. o. 2. (i fornspråket *Frälsa*, *Frälsa*) Befria, rädda. *F. sitt lif, f. lifvet. F. någons lif. F. någon ifrån en stor fara. Fräls oss ifrån ondo. F. sin heder, bevara den. (Gam.) F. ett gods, friköpa det ifrån vissa skatter, förskaffa det frälse natur.* — Syn. Se *Befria*.

A. m. Grimm anser, att det gamla *Frälsa* är förkortadt af *Fräihalsa*, från *Frä-hals*, hvilket i Fornhögtyskan betydde: Fri man (egentl. Fri hals). *Frälsa* skulle således ursprungligen hafva betydelse Befria från trældom, det latinska *Emancipare*.

FRÄLSANDE, n. 4. Handlingen, då man frälses, då någon frälses. — Syn. Se *Befriande*.

FRÄLSARE, m. 3. 1) En, som frälsar eller frälst. Brukas i denna mening sällan. — 2) Benämning, som tillägges kristna religionens stiftare, Jesus, emedan han frälsar ifrån synd och syndastraff dem, som efterfölja hans lära. *Vår F. Jesus Kristus.* Man säger äfv. i bestämd form *Frälsaren*. — Syn. Frälserman, Förlossare.

FRÄLSE, fräl'se, a. 1. oböjl. 1) (om person) a) Sades om den, som åtnjöt skattefrihet, emot skyldigheten att uppsätta häst och karl till krigstjänst. — b) Brukas nu någon gång i samma mening som Adelig, af adelig börd. — 2) (om jord) a) (ford.) Som åtnjöt frihet ifrån skatt emot rustningsskyldighet. — b) (nu) Som åtnjuter vissa friheter. — 3) *F. friheter*, sådana, som tillhöra Frälsejord. *F. natur*, se *Frälse*, n. A. 2.

FRÄLSE, n. (i gamla språket *Frælse*, frihet) A. 1) (ford.) Frihet ifrån skatt till kronan emot rustningsskyldighet. — 2) (nu) En egen jordnatur, hvars egenskap består deruti, att icke kronan, utan en enskilt ägare besitter rätten, dessutom förknippad med åtskilliga friheter, Frälse friheter kallade. — Syn. (för begge bem.) Frälserätt. — B. (i bestämd form, kollektivt) *Frälset*: a) (ford.) All den jord i riket, som hade skattefrihet emot ålligande rustningsskyldighet. Kallades äfv. *Verdsliga F-t* till skillnad ifrån *Andeliga F-t*, som åtnjöt ren skattefrihet utan motsvarande rustningsskyldighet. — b) (nu) All den jord i riket, hvars rätta äges icke af kronan, utan af en enskilt, och som derjemte åtnjuter vissa friheter (Frälse friheter). *Bent f.*, då både jord och rätta tillhöra samma person (till skillnad ifrån Frälse-skatte). — Syn. Frälseegendom. — 2) (ford.) De af landets besutne män, som rustade för sin jord och deremot åtnjöt skattefrihet. — 3) Brukas någon gång i samma mening som Adelsståndet.

FRÄLSEBREF, n. 5. Af regeringen utfärdadt öppet bref, hvarigenom någon försäkrades om åtnjundande af skattefrihet för sin jord, så länge han uppfyllde den åtagna rustningsskyldigheten.

FRÄLSEGENDOM, m. 2. eller

FRÄLSEGODS, n. 5. Landgods, som har frälse natur (se *Frälse*, a).

FRÄLSEGÅRD, m. 2. (föga brukl.) Se följ.

FRÄLSEHEMMAN, n. 5. (kam.) Hemman, som har frälse natur (se *Frälse*, a).

FRÄLSEJORD, f. 2. (kam.) Jord, som har frälse natur (se *Frälse*, a).

FRÄLSEMAN, m. 3. pl. — *män.* 1) (ford.) Jordägare, som emot åtagen rustningsskyldighet åtnjöt skattefrihet. — 2) (nu) a) (kam.) Den, som äger rätten af ett skattefrälse-hemman. — b) Adelsman.

FRÄLSEMANNARÄTT, m. 5. sing. En frälsemans fri- och rättigheter. *Innehafva under f.*, med åtnjundande af frälse friheter.

FRÄLSEQVARN, f. 2. Qvarn, som innehafves under frälsemannarätt.

FRÄLSERMAN, m. sing. (i kyrklig stil) Frälssare.

FRÄLSERÄNTA, f. 1. (kam.) Rätten af frälsejord, hvilken tillhör, ej kronan, utan enskilt man.

FRÄLSERÄTT, m. 3. eller

FRÄLSERÄTTIGHET, f. 3. 1) (ford.) Skattefrihet. — 2) Rättighet till rätten af frälsejord jemte dermed åtföljande frälse friheter.

FRÄLSESKATTE, fräl'seskatte, n. sing. (kam.) Sådan frälsejord, der olika personer innehafva jorden och rätten.

FRÄLSESKATTEBONDE, m. 5. pl. — *bönder.* Bonde på frälsekattehemman.

FRÄLSESKATTEHEMMAN, n. 5. Hemman, som har frälsekatte natur.

FRÄLSESMIDE, fräl'sesmide, n. 4. (kam.) Skattefritt smide till viss procent, vid bruk, som ligga under frälse.

FRÄLSESTÄND, n. 3. sing. Se *Adelsstånd*.

FRÄLSETORP, n. 5. Torp under frälsejord.

FRÄLSEUTLAGOR, f. 4. pl. Utlagor af frälsejord.

FRÄLSNING, f. 2. Handlingen, då någon frälses; händelsen, omständigheten, att någon frälses. — Syn. Se *Befriande*.

FRÄMJÄ, v. a. 1. (af *Fram*; således egentl.: Bringa, föra framåt) Se *Befrämlja*. — Syn. Se *Beförärlja*, 2. a. — *Främljande*, n. 4.

FRÄMLING, främ'ling, m. 2. En, som vistas i ett land eller en ort, der han ej är född eller ej vunnit infödringsrätt. *Vara f. i ett land.* (Fig.) *Vi äro far på jorden*, vistas der blott för en kort tid. *Vara f. i sitt eget land*, ej vara bekant med sitt eget födelselands förhållanden, tillstånd och seder.

FRÄMMAD, a. 2. Se *Främmande*.

FRÄMMADÄRTAD, a. 2. Af en främmande art, natur. — Nytt ord, bildadt efter det tyska *fremdartig* och begagnadt i litterär och vetenskaplig stil. — Syn. Heterogen.

FRÄMMANDE, a. 1. (ursprungl. *Främmand*, hvilket ännu allmänt brukas i många landsorter) 1) (om person) a) Som är ifrån ett annat land. *En f. prins har nyligen anländt. Ett f. folk. En f. nation. F. höymän hafva icke samma frihet att idka handel i riket som inhemska.* — *Motsats:* Inländsk, Inhemsk. — Syn. Utländsk. — b) Som är ifrån en annan stad, ort (i samma land). *Det är mycket f. folk i staden, som i anledning af förmålnings-högtidigheterna kommit ifrån alla orter i riket.* — c) Som har sitt hem på annat ställe än det ifrågavarande; som icke tillhör samma hushåll. *Vi hafva fått f. folk i huset; det är några af grannarna, som kommit på besök.* — Brukas för denna bem. mest substantivt; se längre ned. — d) Som icke tillhör samma släkt, familj, hofag, samfund, sällskap, o. s. v. *Han har testamenterat sin egendom åt en f. person, emedan han icke undade den åt sina släktingar. Man bör icke yppa sällskapets hemligheter för f. personer. Låtom oss vara för oss själva och icke släppa någon f. person in.* — e) Som ej känner (ställe eller person). *Jag är alldeles f. här på trakten. Ställa sig f. mot någon. De voro helt f. för hvarandra, låtsade ej känna hvarandra.* — f) Okunnig (i något). *Han är alldeles f. i denna vetenskap.* — g) Som icke blandar eller blandat sig i en sak, ej delaktig deri. *Jag är alldeles f. för denna intrig.* — Syn. Obekant (med). — 2) (om sak) a) Som tillhör, har afseende på annat land, annan nation. *Ett f. språk. F. lagar, seder. F. land, länder, riken, stater. F. trupper.* — *Motsats:* Inländsk, Inhemsk. — b) Som tillhör eller har afseende på andra personer, hvilka icke bo i samma stad, på samma ort eller ställe, icke hafva samma hem. *Det der är ett f. fartyg, icke hemma i vår stad. Det har kommit f. svän i årtåckern.* — c) Obekant, okänd, ny, ovanlig. *Hatet är en för honom alldeles f. känsla. Kemten är en för honom alldeles f. vetenskap. En f. lära. Det torde förkonna dig f., att . . .*, du torde förundra dig öfver,

att . . . — d) Som icke tillhör, har afseende på en sjelf, utan på andra; andras. *Man bör icke blanda sig i f. angelägenheter. F. penningar bör man icke röra.* — e) Annan, olika, skiljaktig. *Som är af f. art.* — f) (fys.) Af annan art. *F. kroppar, ämnen.* — Syn. Heterogen, Främmandartad. — g) Som ej har afseende på, är utan öfverensstämmelse med den sak, hvarom fråga är. *Detta är en omständighet, alldeles f. för saken, som icke bör dit. En ofriktelse, f. för ämnet.* — h) Ej naturligt eller egen för en person, en sak. *En kvinna, som lifnar f. behag.* — i. e. 5. 1) Person, som är ifrån annan ort, annan bostad, annat hem. *Det är en f., ett par f. der ute, som önska att få tala vid dig. Det är nu många f. på vårdshuset.* Brukas ofta i obestämd form, t. ex.: *Det är f. hos honom, eu eller flere främmande personer. Han har aldrig f. Jag väntar f. Der var mycket (af) f. På detta sätt användt, antager ordet stundom natur af ett kollektivt neutrum, t. ex.: Är ditt, ert f. kvar ännu? Vi ha fått ett mycket vart f. F-t har icke gått ännu. Leka f., säges om barn, då de på lek låta sig komma som främmande och göra besök; (fig.) ställa sig, som vore man främmande, obekant. — 2) Obekant, okänd person. *En f., som jag aldrig sett förr, kom mig till mötes.**

A. m. Ordet torde böra anses såsom tillkommet af ett gammalt adjektiv *Fræ-hæimadur*, d. v. s. som har sitt hem fjerran, långt borta.

FRÄMRE, a. kompar. (af adv. *Fram*). Som är, befinner sig längre fram. *F. delen af hufvudet.* — Substantivt brukas äfv. stundom *De f.*

FRÄMST, a. superl. 1. (af adv. *Fram*) 1) Som är, befinner sig längst fram. *De f-a soldaterna i truppen.* Brukas ofta substantivt, t. ex.: *Han är alltid den f-e i leken.* (Fig.) *De f-e skola varda de ytterste, de förnämste skola varda de ringaste, mest föraktade.* — 2) (fig.) Förnämst. *Sitta i f-a rummet*, hafva öfversta, förnämsta platsen, hedersplatsen. — Adv. 1) I främsta rummet, på främsta platsen. *Gå, sitta f. Först och f.* i främsta rummet, förnämligast. — 2) I början. *F. i boken.* — 3) Från framsidan, från och med de främsta, första, från början. *Börja f. i en bok.*

FRÄN, a. 2. Som gör ett skarpt och vedervärdigt stickande intryck på lukt- eller smaksinnet. *F. smak, lukt. Kället af vissa sjöfåglar har en f. smak. Bockar och getter hafva en f. lukt. Fotsvett gifver ock en f. lukt.*

FRÄNDE, frän'de, m. 3. pl. fränder. 1) (ford.) a) Släktinge. — b) Trogen vän. — 2) (nu) a) Person, genom äktenskapsförbindelse med någon besläktad (belyrdad). Begreppet af detta ord omfattar alla dem, som äro släkt med en gift person. *Mina f-r*, alla min hustrus eller mans, svägers eller svägerskas släktingar. — *Jfr. Släkting.* — 3) Brukas stundom äfv. i samma bem. som Släkting. *Helsa f-r och vänner.*

FRÄNDSKAP, f. 3. 1) Det ömsesidiga förhållande, hvori fränder såsom sådana stå till hvarandra. *Jfr. Frände.* — 2) (kem.) Inre benägenhet hos kroppar att förena sig med hvarandra. — Syn. Affinitet, Förvandskap.

FRÄNDSÄMJA, f. 1. 1) (ford.) Släkting. Deraf *Frändsämjospild*, blodskam. — 2) (nu, mindre brukl.) Sämja mellan släkt och fränder.

FRÄNHET, f. 5. Egenskapen att vara frän.

FRÄNKÄ, frän'gå, f. 1. 1) (ford.) Kvinna, besläktad med någon. — 2) (nu, föga brukl.)

Qvinna, genom eget eller andans äktenskap med någon befrindad.

FRÄNT, fränt, adv. På ett fränt sätt. *Sma-ka, lukta f.*

FRÄS, m. 3. (fr. *Fraise*) Kruisig fruntimmers-halskrage. Har sitt namn deraf, att den på visst sätt liknar ett källkräs (på franska älfven *Fraise*).

FRÄS, m. 3. (tekn.; fr. *Fraise*) Ett slags cylindrisk fil, som nyttjas till att på metallskifvor åstadkomma inskränningar, skuror och genom-brytningar.

FRÄSA, v. n. 2. 1) Säges i allmänhet om det ljud, som uppkommer, då af en eller annan orsak (krokning, häftigt skakning eller upprörning o. s. v.) en stor mängd helt små luftblåsor bilda sig i en vätska, uppspringa till ytan och der sönderbrista så tätt efter hvarandra, att deraf blifver likasom ett enda ljud. *Vatten, som kokas, f-ser, nyss innan det kokar. Vatten f-ser äfven, om det slås på glödgadt järn, på en mycket het spiselhäll eller i brinnande eld. Smör och flott f. i stekpannan öfver elden; äfvenså, om de komma i elden. Vissa viner f. i glaset, sedan de blifvit islagna. Bölgorna f., när de gå hvita vid storm. Många ämnen f. vid kemisk förening med andra.* — Man säger äfven: *Elden f-ser, jernet f-ser, o. s. v.*, ehuru det egentligen alltid är någon vätskas förflyttigande, som förorsakar ljudet. — *F. upp*, kasta upp en mängd helt små luftblåsor, hvilka på ytan springa sönder. — *I fig. mening säges: Det är så hett, så kallt, att det f-ser om öronen*, ytterst hett, kallt. *Kulorna f. om öronen*, hvina o. d. — 2) Säges om det läte, som katter låta höra, när de blifva retade eller rädda, emedan det liknar ljudet af en fräsande vätska.

FRÄSÄNDE, n. 4. o. (mera brukl.) **FRÄS-NING**, f. 2. Ljudet, då något fräser eller en katt höres fräsa.

FRÄTA, v. a. 2. (betyder ursprungligen *Äta*) 1) Säges om syror och dylika skarpa ämnen, som småningom utifrån ytan inåt upplösa och förstöra andra kroppar. *Skedvatten f-ter jern; rost li-kasä. F. af, bört, se Affräta, Bortfräta. F. in* ell. *F. sig in*, frätande intränga i ett ämne, t. ex.: *Skedvattnet har f-t djupt in.* — *F. igé-nom*, se *Genomfräta*. — *F. omkring sig*, frätande utbreda sig rundt omkring. *F. sönder, ändan, upp*, se *Sönderfräta*, &c. — *F. sig ut*, genom frätning tränga sig ut. — *Syn. Tära.* — 2) (fig.) Plåga och liksom förtära. *Sorg f-ter hjertat. F-s af harm, afund, oro, bekymmer, vrede. F. sig sjelf*, plåga sig sjelf, genom att nära någon skadlig lidelse eller känsla. — *Syn. Tära, Förtära, Plåga, Qvälja.*

FRÄTANDE, n. 4. Se *Frätning*. — *Adj. 1.* (egentl. part. af *Fräta*) 1) Som fräter, har frätande egenskap. *F. kraft, egenskap. Ett f. medel, pulver.* — 2) (fig.) Som plågar och liksom förtär. *En f. sorg, oro. Ett f. bekymmer. Ett f. samvete. En f. mask, något som beständigt aggar, plågar och förtär, liksom masken gnager trä.*

FRÄTMEDEL, n. 3. (kir.) Sådant medel, som har frätande egenskap, åstadkommer brand och förstöring af organisationen i de delar, med hvilka det kommer i beröring.

FRÄTNING, f. 2. Verknigen, då något fräter.

FRÄTSTEN, m. 2. (kir.) Kästkitt kali i fast form, hvilket begagnas som frätmedel. Bör ej för-blandas med Helvetessten (*Lapis infernalis*).

FRÄTSÄR, n. 5. Röttsär, som fräter omkring sig,

FRÖ, n. 4. 1) (bot.) Den del af växters frukt, som är bestämd till deras fortplantning, samt ut-göres af sjelfva fröknärnan och dess omklädnader. *Ört, som har ett, två, flera f-n. Gå i f. säges en växt, då den hunnit så långt i sin utveckling, att fröen börja bilda sig. Ingår i en stor mängd sammansättningar, såsom: Hamp-, Rot-, Lin-, Kål-, Spenatfrö, m. fl. — Syn. Fröknorn.* — 2) (utan plur., kollektivt) Mängd af sådana frön utaf samma slag, samlade till såning. *Köpa, så f.* — Har alla de sammansättningar, som för dem i kunna bildas. — 3) *F. i ett ägg*, ämne i ett ägg, hvaraf det blifvande djuret utbildas. — 4) (fig.) Det, hvaraf något uppkommer. *Lättja är ett f. till allt ondt. Utså f. till oenighet. Detta blir ett f. till inderägt.* — Bildur sammansättningar-na *Oenighetsfrö, Tvistefrö.*

FRÖ, n. 4. Groda. Brukas numera icke i denna bem., som dock bibehåller sig i samman-sättningarna *Källfrö, Löfrö*. Hette i äldre språ-ket *Fröd*, i fornspråket *Freja*.

FRÖA SIG, v. r. 1. ell. **FRÖAS**, v. d. 1. Sä- ges om en växt, då den börjar bilda frön.

FRÖBALJA, f. 1. Se *Ärtbalja*.

FRÖBILD, m. 3. sing. (bot.) Ett slags svamp på hvitkålstammar. *Sclerotium.*

FRÖBLAD, n. 3. (bot.) Benämning på hvar-dera af de bladdelar, som omsluta fröknoppen.

FRÖDD, a. 2. Säges om växter, som hafva till utsäding tjeliga frön.

FRÖDOSA, f. 1. Dosa, hvari frö förvaras.

FRÖDYFVEL, m. 2. pl. — *dyftar*. (nat. bist.) Ett slags insekt, som lägger sina ägg i fröknop-par. *Mylabris.*

FRÖFJUN, fröfjün, n. 3. (bot.) 1) Fjunstrå på ett frö. — 2) (kollektivt; allmänare) Samteli-ga dessa (fun på ett frö).

FRÖFODER, n. 3. (bot.) Se *Fröhus*.

FRÖFOG, m. 2. (bot.) Den fog, genom hvil-ken fruktdelarne äro före mognaden förenade.

FRÖFASTE, n. 4. (bot.) Den del af frukten, hvarvid fröen äro fästade.

FRÖGIFVANDE, a. 1. Säges om en växt, som sätter frön.

FRÖGULA, f. 1. (bot.) Ett gult ämne i frön, som mera sällan förekommer.

FRÖGÄDDA, f. 1. (fisk.) Så kallas de gäd-dor, som leka efter isgäddan, till slutet af maj månad.

FRÖGÖMME, n. 4. (bot.) Se *Fröhus*.

FRÖHANDL, m. sing. Handel med allehan-da slags växtfrö.

FRÖHANDLARE, m. 3. o. — **LERSKÄ**, f. 1. En, som idkar fröhandel.

FRÖHINNA, f. 1. (bot.) Betäckande hinna på frön.

FRÖHUS, n. 3. (bot.) Fruktens yttre del, som omsluter fröen, och fört utgjort fruktkämnets be-klädnad.

FRÖHVITA, f. 1. 1) (bot.) Fast, köttigt, hornartadt, mjölgrynigt, merendels hvitt ämne i frön. — 2) (kem.) Ett eget grundämne, protein, förenadt med åtskilliga oorganiska kroppar, såsom fosforsyrad kalk, fosfor och svafvel.

FRÖHVITESUBSTANS, ---substans, m. 3. Se *Fröhvita*, 2.

FRÖHYLLE, n. 4. (bot.) Växtedel på fröskal, bildad af frösträngen dergenom, att denna hos vissa växter utbreder sig öfver hela eller en del af fröet.

FRÖHYLSA, f. 1. (bot.) Enskildt, mer eller mindre upplåst frögömmne, som öppnar sig långs-

etter ena sidan, och har fröen fästade på ett eget, ifrån skalet skildt fäste. Kallas äfven *Balgkapsel*. [-hålsa.]

FRÖHÄR, n. 3. (bot.) Här på ytan af vissa frön.

FRÖJA, se *Freja*.

FRÖJD, f. 3. Glädje öfver det närvarande.

Vara belagen af f. Känna f. öfver något. Bru- kas i talspråket mera sällan, deremot oftare i poeti och vältalighetstil. — *Syn. Se Glädje.*

FRÖJDA, v. a. 1. Förorsaka fröjd. *Denna nyhet f-r mig på det högsta. Gud f-jde själen!* d. v. s. Gud unge hans (hennes) själ ro! — ut-tryck, som ursprungligen nyttjades i from mening, när man talade om någon död, men som nu, i samma fall, säges i en sarkastisk, halft föraktlig mening, om någon död person, med hvilken man lefvat i missämja eller hvars lofverne i allmänhet man ej gillar. — *F. nyttjas äfven ofta impersonelt*, t. ex.: *Det f-r mig rätt mycket, att du ändli-gen börjar att vilja folka dig.* — *Syn. Se Glädja.* — *F. sig*, v. r. eller *Fröjdas*, v. d. 1) Känna fröjd. *F. sig öfver något. Nu f-r han sig!* nu triumferar han! — 2) (fig.) Frodas.

Såden f-r sig. [Fröga.]

FRÖJDEBETYGELSE, f. 3. Se *Glädjebety-gelse*.

FRÖJDEELD, m. 2. Se *Glädjeeld*.

FRÖJDEFEST, m. 3. Se *Glädjefest*.

FRÖJDEFULL, a. 2. Se *Glädjefull*.

FRÖJDERIK, a. 2. Se *Glädjerik*.

FRÖJDEROP, n. 3. Se *Glädjerop*.

FRÖJDESAL, m. 2. Sal, ställe, der man för-lustar sig. Betyder i fig. mening och i kyrklig stil: den eviga saligheten, den himmelska glädjen.

Ur jemmerdalen, i f-en.

FRÖJDESKRI, n. 4. Se *Glädjeskri*.

FRÖJDESÅNG, m. 3. Se *Glädjesång*.

FRÖJDESPRÅNG, n. 3. Se *Glädjesprång*.

FRÖJDETECKEN, n. 3. Se *Glädjetecken*.

FRÖJDETID, m. 3. Se *Glädjetid*.

FRÖKEN, f. 2. pl. *fröknar*. (af gamla tyska diminutivet *Fräuchen*, nu *Fräulein*, egentl.: lit-ten fru) Hederbenämning, som tillägges ett ogift adeltigt fruntimmer, vare sig ung eller gammalt, så väl i tilltal som äfven då man talar om en så-dan person. *Min f., var så god! F. behagar erinra sig, att . . . F. Boye skall i morgon afson låta höra sig på scenen.*

FRÖKNOPP, m. 2. (bot.) Ännu outbildadt och ej befruktadt frö, som genom frösträngen är fäst vid fröfästet.

FRÖKNORN, n. Se *Frö*, 1.

FRÖKRONA, f. 1. (bot.) Med frukten fast sammanväxt blomfoder, hvilket visar sig som en liten rand eller krona öfverst kring fruktens topp.

FRÖKÄRNA, f. 1. (bot.) Det inre af ett frö, innanför omklädnaderna, bestående antingen en-dast af växtämnet eller derjemte äfven af fröhvita.

FRÖMJO, n. 3. (bot.) Mjöllikt ämne, som inneslutes i ständarknapparna uti blommor, be-stående af små stoflika blåsor (*Frömjölskorn*), hvilka innesluta befruktningssäcken.

FRÖNING, f. 2. (bot.) 1) Fröens utbildning hos en växt. — 2) Tiden derför. — *Ss. F-stid.*

FRÖREDNING, f. 2. (bot.) 1) Utvecklingen af frön eller groddkorn hos en växt. — 2) Sam-teliga fröredningsdelar (se *Följ*).

FRÖREDNINGSDELAR, m. 3. pl. (bot.) De delar, som hos växterna frambringa frön eller groddkorn.

FRÖSKIDA, f. 1. (bot.) Tvåvalvigt, oftast tvårummigt frögömmne, som har fröen fästade i tvenne motsatta rader längs efter sidorna af det skilljeväggslika fröfästet.

FRÖSTRÄNG, m. 2. (bot.) Liten skaflik växtedel, hvarmedelst fröknopparne äro fästade vid fröfästet.

FRÖSÄDD, m. 3. Utsäding af frön.

FRÖSÄTTNING, f. 2. Se *Fröredning*, 1.

FRÖTUFVA, f. 1. (bot.) Svampslägte, på gamla träväggar och i långa, smala, svarta tulfvor. *Sporodesmium.*

FRÖARR, n. 3. (bot.) Det ställe på fröet, hvarst detsamma genom frösträngen varit fäst vid fröfästet. Kallas äfven *Nufvelgrop*.

FUBBEL, n. sing. (pop. o. fam.) Oskickligt beteende, då man har något för händer.

FUBBLA, v. n. 1. (pop. o. fam.) Bete sig oskickligt, då man har något för händer. — *Pubblande*, n. 4.

FUFFENS, fuffens, s. oböjl. (fam.) Se *Skål-m-stycke. Hufva f. för sig.*

FUCHS, **FUCHSRÖD**, **FUCHSSVANSARE**, se *Fux*, &c.

FUGA, fuga, f. 1. (i musik) Flerstämmigt tonstycke, hvari en sats (thema) under åtskilliga förändringar upprepas af den ena stämman efter den andra.

FUGERAD, fugeradd, a. 2. (i musik) Satt såsom en fuga.

FUKT, fukkt, m. 3. Säges om vatten eller vattenaktiga ämnen, då de uppfylla en fast kropps porer, eller om vattenångor, som uppfylla luften i ett stängt rum. *Väggarne i rummet äro fulla med f. Det luktar f. i rummet.* — *Syn. Fuktighet.* [Fugt.]

FUKTA, fukta, v. a. 1. Göra fuktig. *F. papper.* — *Syn. Våta, Begjuta, Befukta.* — *V. n.* 1) Vara fuktig. *Rummet f-r.* — 2) Betäckas med fukt, som slår ut. *Väggarne f.* Man säger i denna bem. äfven *Fukta sig.* — *Syn. Våtska sig.* [Fugta.]

FUKTANDE, n. 4. Se *Fuktning*, f.

FUKTBÄDE, n. 4. (bot.) Bräde, hvarpå fuktadt papper lägges och hvarmed det betäckes.

FUKTEL, fuktel, s. oböjl. (t. *Fuchtel*, föräl-dradt ord, som betyder värja) Fordom brukligt militäristiskt bestraffningssätt, då soldaten undfick vissa slag med bar sabel utanpå kläderna. (Fig.) *Stå under ens f.* vara underkastad ens godtycke och bestraffning.

FUKTER, fukter, m. 3. pl. (fam.) Knep, konstgrepp. [Fugter, Fuchter.]

FUKTIG, a. 2. Genomträngd af fukt (se d. o.). *Ett f-t papper, klädd. Väggarne i detta rum äro mycket f-a. F. jordmån, mark, luft. F-i rum*, der luften är fuktig. *F. väderlek*, då luften är fuktig. — *Syn. Våt, Vätt, Dälfen, Vålsig.* [Fugtig.]

FUKTIGHET, f. 3. 1) Egenskapen att vara fuktig. *Papperets, luftens, rummets f.* — *Syn. Våtskighet, Dälfenhet.* — 2) Se *Fukt*. *F-on i ett rum.* [Fugt.]

FUKTKAMMARE, m. 3. pl. — *kamrar*, och **FUKTRUM**, n. 3. Kammare, rum på ett boktryckeri, der papper fuktas.

FUKTLA, fukta, v. a. 1. 1) Bestrafva med fukt (se d. o.). — 2) (fig. fam.) Strängt tukta, gifva stryk. — *Fuktlande*, n. 4. o. *Fuktläng*, f. 2.

FUKTNING, f. 2. Handlingen, då man fuktar eller något fuktas. [Fugt.]

FUL, a. 2. 1) (i fys. bem. om personer och ting) Som har ett obeklagligt utseende. En *f. menniska*, *karl*, *qvinna*. *F. hund*, *häst*. *F-l ansigte*. *F. trakt*, *natur*. Den *stickan är icke f.*, är rätt vacker. *F. som synden*, ganska full. *F-l väder*, då det regnar, snöar, eller himmelen är mycket mulen, luften kall och dimmig. — *Motsats*: Skön. — *Syn*. Stygg till utseendet. Otäck, Gemeu. — 2) (fig.) I sedligt hänseende förkastlig. En *f. handling*, *gerning*. Det var *f-t* af honom gjordt, illa, skämtly. Spela någon *ett f-t streck*, *spratt*, på ett skamligt sätt bedraga; Älv. tillfoga någon en svår skada, förlust, ådraga stort obehag, mycken ledsamhet, föregelse. — 3) Som uttrycker, röjer sedlig förkastlighet. *F. min*, *uppsyn*. — *Syn*. Stygg, Otäck, Vidrig, Gemeu.

FULBOM, fullbomm, m. sing. (bot.) Se *Fläder*. FULBURIT, fullgurit, m. 3. (geol.) Rör i sandmark, genom blixstens inverkan bildadt af till hällen smälta, sammanhopade delar utaf quarzskorn, och ofta ägande en längd af 50 fot. Kallas älv. Blixttrör, Åskvigg.

FULHET, f. 3. Egenskapen att vara ful (i alla bem.).

FULING, m. 2. (fam.) 1) Ful karl, gosse. Kan älv. sägas om djur. — *Syn*. Otäcking, Babian. — 2) (skämtly.) Elak karl, gosse. *Den f.* — *Syn*. Otäcking, Stygger.

FULISSA, fullissa, f. 1. (fam.) 1) Ful qvinna. — *Syn*. Otäcka. — 2) (skämtly.) Elak qvinna. — *Syn*. Elakt stycke, Otäcka, Stygga.

FULL, a. 2. 1) Säges om något, som innehåller allt, hvad det kan rymma, upptaga. Konstrueras med prep. *med*. *Ett f-t glas*. *Slå glaset f-t*, slå i ett glas, tills det blir fullt. En *tunna f. med vin*. En *korg f. med frukt*. *Skrifva sidan f.* En *hand f.*, så mycket som kan rymmas i eller tagas med handen, t. ex. En *hand f. vatten*; en *hand f. mjöl*; älv. (fig.) helt litet antal, t. ex.: En *hand f. soldater*. *Taga munnen f.* (egentl.) införa deri så mycket mat, som får rum, t. ex.: *taga munnen f. med gröt*; älv. (fig.) tala utan all försyn, skrytamt, trotsigt och drygt. En *vagn f.*, fullastad. (Fig.) *Hafva händerna f-a* med arbete, vara alldeles öfverhopad deraf. *Gifva med f-a händer*, frikostigt. *F-a segel*, då vinden spänner seglen så, att de ej lefva eller fladdra, utan hafva en jevn, buktig yta. *Gå för f-a segel*. *Ljuga en f.*, ljuga mycket för någon, och så, att han tror derpå. (Ordspr.) *När kärlet blir för fullt*, rinner det öfver, en ytterlig sorg, harm, vrede, som man bemödär sig att hålla inom sig, yppar sig till slut. — Har sammansättningarna Bräddfull, Öfverfull, Öfverstfull. — *Syn*. Uppfylld. — 2) Som innehåller ganska mycket, en stor myckenhet. Konstrueras för denna bem. vanligen med prep. *af*. *Hans spannmålsbod är f. af säd*. *Hafva fickorna f-a af penningar*. Detta äpplé är *f-t af saft*. En *kropp f. af blod*, af vätskor. *Salen är f. af folk*. *Hans hus är alltid f-t af folk*. Det var alldeles *f-t af folk* i kyrkan. *F. af mat*, alldeles mätt. *F. af vin*, berusad deraf. (Fam.) *Hafva buken f.* vara alldeles mätt. — *Syn*. Uppfylld. — 3) (både egentl. o. fig.) Som har öfverflöd på. Konstrueras, i egentl. bem., både med prep. *af* och *med*, eljest vanligtvis med prep. *af*. En *trädgård f. af*, med frukt. En *rod f. af*, med fisk. *En land f-t af viltbräd*. *En kabinet f-t med taster*. En *rock f. med dam*, *dun*, *fläckar*, *ohyra*, *hår*. *Väggen är f. med ohyra*. En *hund f. med*

loppor. (Fig.) En *bok f. af lärdom*. En *öfversättning f. med fel*. *F. af mod*, nit, högmot, ganska modig, nitisk, högmotig. *F. af lif*, *helsa*. En *qvinna f. af behag*. *Mitt hjerta är f-t*, öfverflödar af känslor. (Fam. skämtly.) *F. af fan*, *af hån*, *af hån hälle*, *af hån häles list*, full af elakhet, list, illparighet. — *Syn*. Uppfylld, Öfverflödande. — 4) Hol, hel och hällen. *I f-a tio år*. En *f. timma*. *Ett f-t år*. *F-a summer*. *Antalet är f-t*. *Månen är f.* — 5) Fullkomlig, fullständig. *Hafva f-a skäl till något*. *Med f-t skäl*. *Han har fått f. betalning*, *ersättning*. *Gå i f. borgen för någon*. *Med f. makt och myndighet*. *Med f. beslutande rätt*. *Vara vid sitt f-a förstånd*. *Arbetet är nu i f. gång*. *Med f. sansning*. En *f. kavaller*. *F. musik*, *f. orkester*, med alla behöriga stämmor. *F-t krig*, öppet krig. *F. seger*. *F. rustning*. *I f. säkerhet*. *Hafva f. frihet att göra och låta*. En *f. röst*, hvars ljud med lätthet fyller ett större rum, klar och klingande tränger till dess aflägsnaste delar. — Brukas i vissa uttryck och talesätt, för att beteckna hög grad, höjden af något. *Det är nu f. vinter*, *sommar*. *Armén är i f. marsch*. *Landet är i f-t uppror*. *Fienden är i f. reträtt*, *flyr*, så fort han hinser. *Skrifva med f. hals*, af alla krafter. *I f-t språng*, *traf*. *Såden är nu i f. blomma*. *Vid f. dager*. — 6) (fig.; genom ellips) Drucken (full af vin, o. s. v.). *Supa sig f.* *Vara f. som en kaja*, alldeles drucken.

FULLBAKAD, a. 2. Fullkomligt gräddad.

FULLBILDAD, a. 2. Som fått fullkomlig utbildning, utveckling. *Ett f-t foster*.

FULLBLOD, m. sing. 1) (i fråga om hästar) Ädel ras och härkunst, som man har noga reda på i flera leder tillbaka. — 2) (fig. spefullt) Adelig börd. — *Ss.* *F-skingsst*, *-shäst*, *-sras*.

FULLBLODA, v. a. 1. Nedräcka, besudla med blod. — *Fullblodande*, n. 4.

FULLBLODIG, a. 2. Som är af fullblod (se d. o.). — Bör ej förblandas med Blodfull.

FULLBLÄCKA, v. a. 1. Nedräcka, besudla med bläck. — *Fullbläckande*, n. 4.

FULLBLÖDA, v. a. 2. 1) Genom blödnings fylla med blod. — Bättre *Blöda fullt*. — 2) Genom blödnings nedräcka, besudla med blod. — Älv. *Blöda fullt*. — *Fullblödande*, n. 4. o. *Fullblödnings*, f. 2.

FULLBÖRDA, v. a. 1. Göra fullkomligt färdig, bringa till slut. *F. ett arbete*. *F. ett giftermål*, ett äktenskap, genom samlag gifva den slutliga befestelsen åt bröllopsceremonien. *Väl f. sitt lopp*, *sitt lefnadslöpp*, lefva gudfruktigt ända till livets slut. — *Syn*. Fullända, Fullgöra, Färdiggöra, Fullfölja, Fullkomna.

FULLBORDAN, f. sing. indef. 1) Se *Fullbordande*. *Arbetets f.* är af stor vikt. — 2) Fullbordadt stiek, tillstånd. *Gå i f.*, blifva fullbordad. *Se der f. af hans spödm*, hans spödm har slagit in. *I tidens f.*, då den af försynen bestämda tiden hunnit komma.

FULLBORDANDE, n. 4. Handlingen, då man fullbordar. — *Syn*. Fullbordan, Fulländande, Färdiggörande, Fullgörande.

FULLBORDARE, m. 3. En, som fullbordar. FULLBRÄDDA, v. a. 1. Ihålla så mycket af ett flytande ämne i ett kärl, att det blir alldeles bräddfullt. — Part. pass. *Fullbräddad* brukas nästan adjektivt, i samma mening som Bräddfull. *En f-t glas*. — *Fullbräddande*, n. 4.

FULLBYGGA, v. a. 2. Med byggnader helt och hållet fylla. — *Fullbyggande*, n. 4.

FULLDAMMA, v. a. 1. Alldeles neddamma. — Älv. *Damma fullt*. — *Fulldammande*, n. 4.

FULLDREGLA, v. a. 1. Alldeles nedvåta genom dregling. — Älv. *Dregla fullt*. — *Fulldreglande*, n. 4.

FULLDRYPA, v. a. 3. (böjes som *Drupa*) Genom drypnig fylla. — Älv. *Drupa fullt*. — *Fulldrypande*, n. 4.

FULLDUNA, v. a. 1. Alldeles nedduna. — Älv. *Duna fullt*. — *Fulldunande*, n. 4.

FULLELIG, a. 2. (föräldr.) Se *Fullkomlig*.

FULLELIGEN, adv. (föräldr.) Se *Fullkomligt*.

FULLER, fullr, adv. (gam. fam.) Se *Väl*. 2. FULLFÄRDIG, a. 2. Säges om ungfägel, på hvilken fädrarne fullkomligt utvuxit.

FULLFUGEN, v. a. 2. neutr. — *et*. 1) Säges egentl. om en ung fågel, som fullkomligt lärt att flyga. I denna bem. mindre brukligt. — 2) (fig. fam.) Väl beyändrad, hemmastadd, erfaren i något.

FULLFÄRDIG, a. 2. Fullkomligt färdig.

FULLFÖLJA, v. a. 2. 1) Försätta. *F. sitt arbete*. *F. sin plan*, fortfara efter samma plan. *F. sin föresats*, vidblifva den. *F. sin rätt*, fortfara i påståendet deraf. — *Syn*. Se *Försätta*. — 2) Se *Fullborda*.

FULLFÖLJANDE, n. 4. Handlingen, då man fullföljer; händelsen, omständigheten, att något fullföljes.

FULLFÖLJELSE, f. 3. Se *Fullföljande*.

FULLGILTIG, a. 2. Fullkomligt giltig.

FULLGILTIGHET, f. 3. Egenskapen att vara fullkomligt giltig.

FULLGÖD, a. 2. Fullkomligt god, giltig, duglig, gällande. En *f. vara*. *F-t mynt*. *F. arbetare*. *F-t vittnesmål*. *F. borgen*.

FULLGÖDHET, f. 3. Egenskapen att vara fullgod.

FULLGRÄDDAD, a. 2. Fullkomligt gräddad.

FULLGÄNGEN, a. 2. neutr. — *et*. 1) Som är i sista stadium af hafvande tillståndet. *Hon är snart f.* — 2) *F-et foster*, som varit sin behöriga tid i moderlifvet och således blifvit fullkomligt utbildadt.

FULLGÖRA, v. a. 2. (böjes som *Göra*) Riktigt och ordentligt verkställa, uppfylla. *F. sin skyldighet*, *sina ättgöanden*, en *befallning*, ett *löfte*, ett *uppdrag*, ett *kontrakt*, ens *önskan*. *F. ett testamente*, till alla delar verkställa det.

F. en dom, verkställa hvad den ålagt. *F. ett straff*, undergå det. — *Syn*. Se *Göra*, *Fullborda*.

FULLGÖRANDE, n. 4. Handlingen, då man fullgör eller något fullgöres.

FULLHÄLTIG, a. 2. 1) Som har den af lag föreskrifna halt. — 2) (fig.) Fullkomligt god, duglig.

FULLHÄLTIGHET, f. 3. Egenskapen att vara fullhaltig.

FULLHET, f. 3. Egenskapen att vara full (bem. 1—4). (Fig.) *Hjertats f.*, dess öfverflödande af känslor (goda, ömma). En *rösts f.*, dess egenskap att tränga till de aflägsnaste delar af ett rum och der höras klart och tydligt.

FULLHOFVAD, a. 2. *F. häst*, hvars hof är hög och alltför trång.

FULLHÄGAD, a. 2. (mindre brukl.) Fullkomligt hägad att göra något.

FULLHÄRA, v. a. 2. Höjla med hår och dymedelst ostäda.

FULLHÄNGA, v. a. 2. Hänga så mycket på någon eller något, att ej rum för mera finnes;

älv. hänga ganska mycket på någon eller något. *F. en krok med rockar*. *F. en vägg med tafflor*. — Älv. *Hänga fullt*. — *Fullhängande*, n. 4.

FULLKLÄDDA, v. a. 1. (fam.) Fylla med kläddverk. — Älv. *Klädda fullt*. — *Fullkläddande*, n. 4.

FULLKLAPPAD, a. 2. (fam.) *F. skålm*, utlär, genomdriven. — *Syn*. Se *Fullard*.

FULLKLOTTRA, v. a. 1. Klottra så mycket på något, att intet rum der mera finnes öfrigt. *F. ett papper*. — Älv. *Klottra fullt*. — *Fullklottrande*, n. 4. o. *Fullklottring*, f. 2.

FULLKLÄDD, a. 2. Färdig klädd, fullkomligt klädd.

FULLKOKA, v. a. 1. o. 2. Fullkomligt koka. Brukas mest i part. pass. *Fullkocht*.

FULLKOMLIG, -kämmlig, a. 2. 1) (i absolut mening) Som har alla möjliga goda egenskaper i högsta mått, utan någon dålig. *Endast Gud är f.* — 2) (relativt) Som i sitt slag har alla vederbörliga egenskaper. *Han är en f. hofman*, *kavaller*. En *f. skönhet*. En *f. narr*, *stackare*. En *f. enighet* råder emellan dem. — *Syn*. Fulländad, Fullständig, Komplet. — 3) Fullständig. *Ett f-t mörker*. *F. heila*, *ensamhet*. *Hans återställelse är icke f.* — *Syn*. Se *Fullständig*.

FULLKOMLIGEN, adv. Se *Fullkomligt*.

FULLKOMLIGHET, f. 3. 1) Egenskapen att vara fullkomlig. a) Absolut *f. finnes endast hos Gud*. — b) *Ett arbete*, *ett ting* *f.* — c) *F-en af en persons återställelse till helsa*. — 2) God egenskap. *Hafva alla slags f-er*, *många f-er*. — *Syn*. Dygd, Förträfflighet.

FULLKOMLIGT, adv. 1) På ett fullkomligt sätt, med fullkomlighet. *Allt, hvad han gör, gör han f.* *Han skriver*, *spelar alldeles f.* — 2) Helt och hållet. *Vara f. läkt*. *Han är f. toktig*. — *Syn*. Alldeles, Totalt, Till alla delar, I alla afseenden, Fullständigt, Helt och hållet, Till fullo, I all måtto.

FULLKOMMEN, fullkämman, a. sing. indef. oböjl. (gam.) Se *Fullkomlig*.

FULLKOMNA, v. a. 1. 1) Göra fullkomlig. *F. en uppfinning*. — *Syn*. Fullända, Gifva fullkomlighet, Bringa till fullkomlighet. — 2) Fullborda. *Fader! det är f-d*. — *F. sig*, v. r. Göra sig fullkomlig. *F. sig i ett språk*. — *Syn*. Evertuera sig.

FULLKOMNANDE, n. 4. Handlingen, då man fullkomnar eller något fullkommas.

FULLKOMNARE, m. 3. En, som fullkomnar.

FULLKOMNELIG, a. 2. Som kan fullkomnas.

FULLKRITA, v. a. 1. Krita mycket på något. — Älv. *Krita fullt*. — *Fullkritande*, n. 4.

FULLASTA, v. a. 1. Pålasta så mycket, att icke mera får rum. — Älv. *Lasta fullt*. — *Fullastande*, n. 4. o. *Fullastning*, f. 2.

FULLJUGA, v. a. 3. (böjes som *Ljuga*) Se *Ljuga full* (under *Full*, 2).

FULLMAKT, f. 3. 1) Rättighet att göra och låta för en annan, efter dertill af honom formigen afgifvet tillstånd. *Handla efter, enligt f. Hafva f. af någon att utföra dess talan*. *Jag har hans f.* *Gifva f.*, *erhålla f.* — 2) *Konglig f.* eller *blott f.*, af konungen meddelad rättighet att innehafta ett embete, en syssla, o. s. v. *Hafva f.*, *erhålla f.* på en syssla. — 3) Dokument, som innehåller den formliga öfverlåtelser af rättighet att handla å ens vägnar; älv. af konun-

gen utfärdadt öppet bref, hvarigenom någon insattes i embete. (tjänst, o. s. v. [-magt].)

FULLMALNAD, a. 2. Sägdes om en masuga, då malmens reduktion är fullständig och ett tack-jern med önskad kollhalt erhålles.

FULLMATAD, a. 2. *Såden är f.*, säges om växande såd, då kornen i axen hunnit blifva fullt utväxta.

FULLMOGEN, a. 2. neutr. — *et.* Fullkomligt mogen.

FULLMYNDIG, a. 2. Fullkomligt myndig.

FULLMÄNE, fullmänn, m. 1. pl. — *månar.* Det skilte af månens bana kring jorden, då han emot jorden vänder hela den af solen upplysta sidan. *Det är f. Vi hafva nu f. Vid f.*

FULLMÄNSANSIGTE, -- ännusikte, n. 4. (fam. skämtv.) Trindt och frödigt ansigte.

FULLMÄKTIG, a. 2. Som har fullmakt (bem. 1) att handla å annans vägnar. *Vara ens f. F. i banken*, se *Bankofullmäktig*. (Kallas samfällt: *Rikens Ständers F-e i banken*, älv. *Bankofullmäktige*.) — *Syn.* Befullmäktigad, Ombud, Deputerad, Delegerad.

FULLMÄKTIGSKAP, n. 5. En persons egenkap af fullmäktig; dess uppdrag såsom fullmäktig. *Åsaga sig f-el.*

FULLMÄTTA, v. a. 1. Fullkomligt mätta. — *Fullmättande*, n. 4.

FULLÖ, Till f., adv. Fullkomligt, helt och hållet.

FULLPACKA, v. a. 1. Packa så mycket i något, att rum för mer ej finnes öfrigt. — Älv. *Packa full*. — *Fullpackande*, n. 4. o. *Fullpackning*, f. 2.

FULLPINKA, v. a. 1. (i lägre språket) Genom pinkning alldeles nedvätta. — Älv. *Pinka full*. — *Fullpinkande*, n. 4. o. *Fullpinkning*, f. 2.

FULLPLOTTRA, v. a. 1. Plottra så mycket på ett papper, att der intet rum mera finnes öfrigt. — Älv. *Plottra full*. — *Fullplottrande*, n. 4. o. *Fullplottring*, f. 2.

FULLPLUMPA, v. a. 1. Fläcka full med blåckplumpar. — Älv. *Plumpa full*.

FULLPROPPA, v. a. 1. 1) Fylla ända till proppen, öfverfylla. — 2) (fig. fam.) Bibringa en så mycket af något, som han kan emottaga. *F. med lärdom, med lögn, historier.* Brukas isynnerhet ofta i part. pass., t. ex.: *F-d med lärdom*. — Älv. (för begge bem.) *Proppa full*. — *Fullproppande*, n. 4. o. *Fullproppning*, f. 2.

FULLPROVIANTERA, v. a. 1. Tillräckligt förse med proviant.

FULLREGNAD, a. 2. Fylld med vatten genom regn. *Sån är nu f.*

FULLRUNNEN, a. 2. neutr. — *et.* Som blifvit fylld af någon rinnande vätska.

FULLRISTA, v. a. 1. Rista så mycket af något (t. ex. runor) på ett föremål, att rum för mer ej finnes öfrigt. *En f-d runsten*. — Älv. *Rista full*. — *Fullristande*, n. 4.

FULLRITA, v. a. 1. Rita så mycket på något, att rum för mer ej finnes öfrigt. — Älv. *Rita full*. — *Fullritande*, n. 4.

FULLRÖKA, v. a. 2. Alldeles nedröka. — Älv. *Röka full*. — *Fullrökande*, n. 4. o. *Fullrökning*, f. 2.

FULLSKOTTA, v. a. 1. Genom skottning fylla. — Älv. *Skotta full*. — *Fullskottande*, n. 4.

FULLSKRIFVA, v. a. 3. (höjes som *Skrifva*) Skrifva så mycket på något, att rum för mer ej

finnes öfrigt; älv. skrifva ganska mycket på något. *F. ett papper. F. sidan*. — Älv. *Skrifva full*. — *Fullskrifvande*, n. 4.

FULLSKRÄPA, v. a. 1. Alldeles nerskräpa. — Älv. *Skräpa full*. — *Fullskräpande*, n. 4.

FULLSLÅ, v. a. 3. (höjes som *Slå*) Islå full. — Älv. *Slå full*.

FULLSMETA, v. a. 1. Alldeles nersmeta. — Älv. *Smeta full*. — *Fullsmetande*, n. 4.

FULLSMUTSA, v. a. 1. Alldeles nersmutsa. — Älv. *Smutsa full*.

FULLSMÖRJA, v. a. 2. (höjes som *Smörja*) Alldeles nersmörja. — Älv. *Smörja full*. — *Fullsmörjande*, n. 4. o. *Fullsmörjning*, f. 2.

FULLSNÖAD, a. 2. Som genom snöfall blifvit alldeles betäckt med snö.

FULLSPIKA, v. a. 1. Öfverallt på ett föremål islå spikar. — Älv. *Spika full*. — *Fullspikande*, n. 4.

FULLSPILLA, v. a. 2. Spilla mycket af en vätska på något. — Älv. *Spilla full*. — *Fullspillande*, n. 4.

FULLSPINNA, v. a. 3. (höjes som *Spinna*) Genom spinnande fylla. *F. en spinnrocksrulle*. — Älv. *Spinna full*. — *Fullspinnande*, n. 4.

FULLSPOTTA, v. a. 1. 1) Genom spottning fylla. *F. en spottkopp*. — 2) Spotta öfverallt på något. *F. golfvet*. — Älv. (för begge bem.) *Spotla full*. — *Fullspottande*, n. 4.

FULLSPRUTA, v. a. 1. 1) Genom sprutning fylla. — 2) Genom sprutning alldeles nedvätta. — Älv. (för begge bem.) *Spruta full*. — *Fullsprutande*, n. 4.

FULLSPY, v. a. 2. 1) Genom spyende fylla. — 2) Spy öfverallt på något. — Älv. (för begge bem.) *Spy full*. — *Fullspyende*, n. 4.

FULLSPÄCKA, v. a. 1. 1) (egentl.) Rikligt späcka. — 2) (fig. fam.) Öfverfylla. *F. ett tal med tikelser*. — Brukas isynnerhet ofta och nästan adjektivt i part. pass., t. ex.: *F-d penningpung, sedelbok, väl fylld med penningar*. — *Fullspäckande*, n. 4.

FULLSQVÄTTA, v. a. 1. 1) Genom sqvättning fylla. — 2) Sqvätta öfverallt på något. — Älv. (för begge bem.) *Sqvätta full*. — *Fullsqvättande*, n. 4.

FULLSTOPPA, v. a. 1. Stoppa så mycket i eller på någon eller något, att rum för mer ej finnes öfrigt; älv. stoppa ganska mycket i eller på. — Älv. *Stoppa full*. — *Fullstoppande*, n. 4. o. *Fullstoppning*, f. 2.

FULLSTRÄNGAD, a. 2. Försedd med alla tillhöriga strängar.

FULLSTRÖ, v. a. 2. Strö öfverallt på något. — Älv. *Strö full*. — *Fullströende*, n. 4.

FULLSTUFVA, v. a. 1. 1) (sjöt.) Genom stufning fylla. — 2) (fam.) Fylla. — *Fullstufvande*, n. 4. o. *Fullstufning*, f. 2.

FULLSTÄMMIG, a. 2. *F. musik*, som utfores af alla behöriga musikinstrumenter. — *Fullstämmigt*, adv.

FULLSTÄMMIGHET, f. 3. Egenskapen att vara fullstämmig.

FULLSTÄNDIG, a. 2. 1) Som icke saknar någon af de delar, hvilka fordras, för att tillsammans utgöra det hela. *En f. klädnings, rustning, möbel. Ett f-t verk*. — *Syn.* Full. — 2) Se *Fullkomlig*, 2 o. 3. *F. seger, framgång, undergång*. — *Syn.* Full, Fullkomlig, Komplet.

FULLSTÄNDIGHET, f. 3. Egenskapen att vara fullständig.

FULLSTÄNDIGT, adv. På ett fullständigt sätt. *Arbetet är nu f. utkommet*.

FULLSTÄNKA, v. a. 2. Alldeles nedvätta genom stänkning. — Älv. *Stänka full*. — *Fullstänkande*, n. 4. o. *Fullstänkning*, f. 2.

FULLSUTTEN, a. m. (jur.) *F. rätt*, då så många rättsledamöter äro närvarande, att rätten är domför. *F. bonde*, fullt besuten (se d. o.), efter hvad i lag stadgått är.

FULLSÄTTA, v. a. 2. (höjes som *Sätta*) Sätta saker på ett föremål, så att det blir alldeles betäckt dermed. *F. ett bord med fat*. — Part. pass. *Fullsatt* brukas ofta nästan adjektivt. — Älv. *Sätta full*. — *Fullsättande*, n. 4.

FULLSÖFD, a. 2. Som fått sova tillräckligt och ej mer är sömning.

FULLT, adv. 1) Med fullhet, tillräckligt. (Bij.) *Taga f.*, säges, då spelarens boll träffar midten af en annan boll, så att den förlöper i samma riktning, som den förra. (Sjöt.) *Segla f. och bi*, säges om ett fartyg, då det styres lätt bi-de-vind, utan att seglen fladdra. *Brassa f.*, se *Brassa*. *Hålla f.*, se *Hålla*. *F. upp*, tillräckligt, öfverflödigt. *Hafva f. upp af något*, hafva öfverflöd derpå. *Hafva f. upp att göra*, vara mycket sysselsatt. — 2) Fullkomligt. *Han är f. så lång som du. Jag har f. så mycket som du. F. ut* säges i samma mening och med något större eftertryck, t. ex.: *F. ut så stor: du vet det f. ut så väl som jag; otro är f. ut lika farligt som öfvertro. F. och fast*, med fullkomlig bestämdhet, afgjordt, t. ex.: *Jag har f. och fast beslutat, att det skall ske*.

FULLTALIG, a. 2. Som har det behöriga, fastställda antalet af enskilda personer, delar eller föremål. *Ett f-t regemente*.

FULLTALIGHET, f. 3. Egenskapen att vara fulltalig.

FULLTECKNA, v. a. 1. Teckna sig (på en lista) till erforderligt antal. *Är listan f-d ännu?* — *Fulltecknande*, n. 4.

FULLTONIG, a. 2. Som har full ton. Sägdes mest om musikinstrumenter.

FULLTYGA, v. a. 1. 1) (i rättlegångsstil) Fullständigt bevisa, fullt intyga. — 2) (fam.) Alldeles nedsmutsa. — I denna bem. älv. *Tyga full*. — *Fulltygande*, n. 4.

FULLUSA, v. a. 1. (i lägre språket) Sägdes om den, som har mycket böss, då, vid beröring med honom, person eller sak blifva fulla deraf. — Älv. *Lusa full*. — *Fullusande*, n. 4.

FULLVIGTIG, a. 2. Som har sin fulla vikt.

FULLVIGTIGHET, f. 3. Egenskapen att vara fullviktig.

FULLVISS, a. 2. Fullkomligt viss.

FULLVISSHET, f. 3. Fullkomlig visshet.

FULLVUXEN, a. 2. neutr. — *et.* Som uppnått sin fullkomliga växt, som ej växer mera.

FULLVÄL, fullväl, adv. (föräldr.) Allt för väl, fullkomligt.

FULLVÄPNAD, a. 2. Fullständigt beväpnad.

FULLVÄXT, a. 1. Se *Fullvuxen*.

FULLÄKT, a. 1. Fullkomligt läkt.

FULLÄNDA, v. a. 1. 1) Bringa till ända, slut. *Väl f. sitt lefnadslöpp*. — *Syn.* Fullborda, Ända, Sluta. — 2) Göra fullkomligt färdig. *F. ett arbete*. — *Syn.* Färdiggöra, Fullborda, Fullgöra, Göra från sig. — 3) Fullkomna (bem. 4). — *F. sig*, v. r. Fullkomna sig. *F. sig i en konst, ett språk*.

FULLÄNDAD, part. pass. af *Fullända*. Som blifvit fulländad. — Brukas som adjektivt under

bemärkelsen af: a) Fullkomligt arbetad, utförd, t. ex.: *Ett f-t arbete*. — b) (om person) Fullkomlig. *En f. kavaller, gentleman*. — *Syn.* Full, Fullkomlig, Komplet.

FULLÄNDADE, n. 4. Handlingen, då man fulländar eller något fulländas.

FULLÄNDARE, m. 3. En, som fulländar.

FULLÄNDNING, f. 2. 1) Se *Fulländande*. — 2) Fullkomlighet i utförande hos ett arbete, i en konst. *Ett med mycket f. utfördt arbete. Hvilken f. i alla detaljer hos detta arbete!*

Söka att vinna f. i en konst.

FULLÄRD, a. 2. Fullkomligt lärd, inlärd, erfaren i något. Brukas både i god och elak bem. *F. i en konst, ett yrke. F. i bedrägeri*. — *Syn.* Fullfugen, Väl bevandrad, Genomdrifven, Genom-piskad.

FULLÖSA, v. a. 2. Genom ösnig fylla. — Älv. *Ösa full*. — *Fulllösande*, n. 4.

FULSKORF, m. sing. Se *Öndskorff*.

FULSLAG, n. 3. Häftig inflammation med efterföljande bulning, vanligen i yttersta leden af ett finger.

FULSÄR, n. 3. Gammalt rötsår.

FUMARIASYRA, fumariasyra, f. 1. (kem.) Ett slags växtsyra, som förekommer i örten Fumaria officinalis (Älman Jordrök). Kallas äfven *Nativ F.* till skillnad ifrån *Artificiel F.*, som erhålles af vidbränd äpelsyra.

FUMLA, v. n. 1. (fam. o. pop.) 1) Låtsa sysselsätta fingrarna med något, för att derunder oförmärkt få tillfälle att utföra någon elak åsigt, t. ex. för att stjåla något. — 2) Göra dåligt arbete. — *Syn.* Se *Fuska*. — *Fumlande*, n. 4.

FUMMEL, n. 5. (mindre brukl.) Handlingen, då man fumlar.

FUND, (fam.) *Komma under f. med*, upp-täcka något, som i elak åsigt hålles hemligt. *Jag har kommit under f. med en viss sak. Jag har kommit under f. med, att han är mig otrogen*. — *Syn.* Få nys, få hum, få väder, få rök af.

A. n. m. Ordet härleder sig ifrån det gamla *Funder*, hvad man påfunnit, påfund (hvaraf älv. *Funder* och *Ulfundig*).

FUNDAMENT, -- mä'nnt, n. 3. o. 3. 1) Grund, grundval, grundmur. — 2) (hoktr.) En på midten af karran befädd, fullkomligt jemn och horisontel plåt af jern eller messing, hvarpå formen omedelbart ligger. — 3) (fam. skämtv.) Säte, stuss.

FUNDAMENTAL, fundamäntal, a. 2. Som utgör, ligger till grund för något.

FUNDAMENTAL-ARTIKEL, --- tälart'ekel, m. 2. pl. — *tikler*. Se *Grundartikel*.

FUNDAMENTAL-LINJE, --- täl'linje, f. 3. Se *Grundlinje*.

FUNDATION, fundamentschön, f. 3. Stiftelse till något nyttigt ändamål.

FUNDER, fundr, m. 3. pl. Knep, list och konster. *Hjefvulens f. och arga list*. — *Syn.* Se *Knep*.

FUNDERA, fundöra, v. a. 1. Göra en fundation, stiftelse, stifta. — V. n. (fam.) Djuptänka på något. *Sitta och f. Han f-r hela dagen. Hvad f-r du på? Jag skall f. på saken. Hvad är det värdat att f. på det? F. på att blifva sin egen*. — *F. ut*, se *Ulfundera*. — *Syn.* Tänka, grubbla, grunda, spekulera på, Påtänka, Eftertänka, Eftertänka. — *Funderande*, n. 4.

FUNDERING, f. 2. 1) (af *Fundera*, v. a.) Handlingen, då man funderar, stiftar; stiftande.

— 2) (af *Fundera*, v. u. (fam.) a) Själens verksamhet, då man funderar. — b) Förslag, plan. Den der *f-en* att sälja ditt hus är icke så ogalen. — c) Tanke, idé, infall; griller. *Heilka f-r* han har! *Han* har sina *f-r* för sig själv. *Så* de der *f-arna* ur lägen.

FUNDERSAM, funndersamm, a. 2. (fam.) 1) Som funderar. Se mycket *f. ut*. — *Syn.* Tankfull, Eftersinnande, Eftertänkande, Grubblande. — 2) Som uttrycker, röjer djupt eftersinnande. *F. min*, uppsyn. — *Fundersamt*, adv.

FUNDERSAMHET, f. 3. Egenskapen att vara fundersam.

FUNGERA, v. n. 1. 1) Tjenstgöra. — 2) Vara i verksamhet. — *Fungerande*, n. 4.

FUNGIT, fungit, m. 3. (mineral.) Stenvandling, som har likhet med en svamp.

FUNKTION, funktions, f. 3. 1) (i allm.) Förättning. — 2) Embetsbefattning, tjänst. — 3) (fysiol. o. med.) En kroppsdels, en organs förättning. — 4) (mat.) En af en annan beroende föränderlig storhet. [Funct.—]

FUNKTIONÄR, funktionschönr, m. 3. Embetsman. [Funct.—]

FUNT, funnt, m. 2. Se *Dopfunt*.

FUNTFADDER, m. 2. pl. — *faddrar*. Se *Fadder*, 1. (Fam. talesätt) De äro just *f-addrar*, lika goda kamrater.

FUR ell. **FURA**, f. 1. Furuträ, tall.

FURAGERÄ, m. fl., se *Fourragere*, m. fl.

FURIE, fö-, f. 3. (myt.) En af de trenne halfgudinnor (Tisiphone, Alekto och Megera), som plågade de onda i underverlden. Helvetesgudinna. (Fig.) *Plågas af f-ria*, af samvetsagg. — *Syn.* (i plur.) Erinnyer, Eumenider. — 2) (fig.) En ända till raseri vredgad kvinna.

FURIOSO, --öso, n. Italienskt ord, som brukas i musik, för att beteckna en karakter af wild häftighet.

FURIR, -i'r, m. 3. (fr. *Fourier*) Underofficer, vid hvarje kompani, som beskörer soldaternas ingvartering, anskaffar och utdelar lifsmedel, m. m. **FURIÖS**, --ös, a. 2. (fr. *Furieux*) Rasande, ursinnig.

FURNERA, se *Fournera*.

FURÖRE, furöre, Italienskt ord, som betyder: Lilligt, stormande bifall. *Göra f.*, helsas, belönas med en storm af bifallsyttringar.

FURSTE, m. 2. pl. — *tar*. (älv. *Förste*, dock numera mindre brukligt) 1) Regent öfver en större eller mindre landsträcka. *F-n i en stat*. *Alla Europas regerande f-ar*. — 2) Person af en regentfamilj, utan något slags regeringsmakt. — *Syn.* Prins. — 3) (i Ryssland och Polen m. fl. länder) Titel, som tillkommer vissa personer af den förnämsta adeln. *Furst Paskevitch*. *Furst Potemkin*. *Furst Poniatowsky*. — 4) (i Tyskland) Titel, som af regenten tilläggas synnerligen högt förtjenta män, med eller utan ättföljande ärfvärd, t. ex.: *Furst Blücher*. — *Anm.* Ättföljt af personens namn, bortkastas den definitiva ändelsen, för hem. 3 o. 4, såsom här ofvan ses; man säger icke *Fursten Blücher*, o. s. v. För hem. 1 o. 2 brukas ordet vanligtvis icke i förbindelse med nom. propr.; man kan icke säga *Fursten Oskar* ell. *Furst Oskar*; likväl säges *Furst Milosch* (i Servien), o. s. v., då fråga är om vissa smärre regerande furstar. — Ordet ingår i åtskilliga sammansättningar, såsom Riks-, Arf-, Storfurste, m. fl.

FURSTEFÖRBUND, n. 3. Förbund emellan regerande furstar.

FURSTENHATT, m. 2. (ford. i Tyskland) En bred, röd mössa med bredt hermelinskräm, ofvåntill i allmänhet prydd med riksäpelt.

FURSTEHOF, n. 3. En regerande furstes hof.

FURSTEHUS, n. 3. Furstlig ätt.

FURSTENDÖME, n. 4. (föräldr. *Förstendöme*) Titel, som tillkommer vissa af de smärre tyska staterna, *F-t Hohenzollern*.

FURSTESON, m. 3. pl. — *söner*. Son af en regerande furste.

FURSTETJENST, f. 3. Tjänst hos en regerande furste.

FURSTINNA, f. 1. 1) Regerande person af kvinnokönet. *Kejsarinnan Katarina II i Ryssland* var en stor *f.* — *Syn.* Regentinna. — 2) En furstes gemål; älv. enka eller en furste.

FURSTLIG, älv. **FURSTELIG**, a. 2. Som tillhör, har afseende på, anstår en furste eller furstar. *F-t barn*. *F-t hus*, *f. familj*, *ätt*, *världighet*. *F. prakt*, *glans*, *rikedom*. *F-t lif*, *råd*, *ledamot i en furstlig rådkammare*, i en furstlig konsej.

FURSTLIGEN, se *Furstligt*.

FURSTLIGHET, f. 3. En furstes värdighet.

FURSTLIGT, älv. **FURSTELIGT**, adv. På ett furstligt sätt, såsom en furste egner och anstår.

Lefva f. F. belöna någon.

FURU, furu, n. sing. oböjl. (af det gamla *Fyr* ell. *Fur*, eid) Trä, virke af fur eller tall. *Gjord af f.* *är ett ganska nyttigt träslag*. — Bildar flera sammansättningar, dels under denna bem., såsom: *F-bjelke*, *-bräde*, *-träd*, *-ved*; dels älv. under bem. af levande furar eller tall, t. ex.: *F-skog*, *-träd*.

FUSEL, fäsl, m. sing. Dälig tobak.

FUSILJÄR, fusilljär, m. 3. (fr.) Fotsoldat, hvars gevär är lättare och kortare än de egentliga musketerarnes.

FUSILJERA, v. a. 1. (fr. *Fusiller*) Se *Arkebusera*. — Skrifves älv. *Fusiljera*. — *Fusiljerande*, n. 4. o. *Fusiljering*, f. 2.

FUSK, n. 3. Se *Fuskari*.

FUSKA, v. n. 1. (t. *pfuschen*) 1) Utan vederbörligt tillstånd idka ett handverk. *F. i snickaryrket*. — 2) Göra dåligt arbete; illa göra någonting. Sägdes i vidsträckt mening om allt slags arbete, älv. litterärt. *F. i en konst*, på ett instrument, i skaldeyrket. *F. med att skriva vers*. *F. ihop*, se *Hopfuska*. — *Syn.* Klåpa, Kludda, Sudda. — 3) (fam.) Handla bedrägligt vid byte. — 4) Göra någonting lönligt (egentl. i elak afsigt, men älv. stundom i god, då vanligtvis på skämt). Sägdes om småsnaker. *Gå och f. med något*, förhafva något, som man ej vill låta märka. *F. bort*, *ändan*, obemärkt borttaga, undanföra. *F. en*, se *Insmyga*. — *Syn.* Fumla, Smula.

FUSKANDE, n. 4. Omständigheten, att man fuskar. — *Syn.* Klåpande, Kluddande, Fuskari, Fusk.

FUSKARE, m. 3. 1) En, som utan vederbörligt tillstånd idkar ett handverk. — *Syn.* Bönhas. — 2) Dålig arbetare; en, som dåligt gör något, hvad som helst. *F. i en konst*, på ett musikinstrument, i att skriva vers. — *Syn.* Klåpare, Kluddare, Stympare, Suddar.

FUSKARAKTIG, a. 2. Som liknar fuskverk. *Ett f-t arbete*.

FUSKARAKTIGT, adv. Såsom fuskare, på ett fuskande sätt. *F. gjord*. *Arbeta f.*

FUSKERI, n. 3. 1) Se *Fuskande*. — 2) Illa gjordt arbete. — *Syn.* Klåperi, Fusk, Fuskverk.

— 3) Svek vid byte. — 4) Lönligt förhafvande. *Jfr. Fuskas*, 4.

FUSKVERK, n. 3. Se *Fuskari*, 2.

FUTTIG, a. 2. (pop. o. fam.) Se *Lumpen*.

FUTTIGHET, f. 3. (pop. o. fam.) Se *Lumpen*.

FUTTIGT, adv. (pop. o. fam.) På ett lumpet sätt. *Lefva f. Dära sig f. ät*.

FUTURUM, futurum, n. pl. — *ra*. (lat.; gram.) Den form af tidord, som uttrycker något tillkommande.

FUX, m. 2. (t. *Fuchs*, räf.) 1) Röd häst, af samma färg som räffen. — 2) (tekn.) Öppningen i en reverbergen, hvarigenom lägen och röken utgå till skorstenen. — Skrifves älv. *Fuchs*.

FUXRÖD, a. 2. Röd som räffen. Älv. *Fuchs-röd*.

FUXSTO, n. 4. Sto af fuxröd färg. Älv. *Fuchssto*.

FUXSVANSA, v. n. 1. (t. *fuchsschwänzen*) Se *Lisma*. — Älv. *Fuchssvansa*. — *Fuxsvansande*, n. 4.

FUXSVANSARE, m. 3. (t. *Fuchsschwänzer*) Se *Lismare*. — Älv. *Fuchssvansare*.

FUXSVANSERI, n. 3. Se *Lismeri*. — Älv. *Fuchssvanseri*.

FY! int. Utrop, som betecknar afsky, harm, ovilja. *F.*, så *ful hund!* *F.*, så *du bär dig åt!* *F.*, *heltken elak*, *odåke människa!* *F. baj!* *F. då!* — *Syn.* Uschi! Baj!

FYLGDARMAN, m. 3. pl. Så kallades i fordnna tider de stridsmän, som närmast omgävo konungen i striden.

FYLGIA, fylgja, f. 1. (nord. myt.) Benämning på ett slags qvintiga skyddsandar, som troddes komma till hvarje barn, när det föddes, för att bestämma dess lefnadstopp och sedermera under hela lifvet följa (deraf namnet), ledsaga och skydda samma person.

FYLKA, fylka, v. a. 1. Så kallades i fordnna tider, att uppställa en här i slagordning. — *Fylkande*, n. 4.

FYLKE, fylke, n. 4. (ford.) 1) Större afdelning af en krigshär, svarande mot bataljon i vår tid. — 2) Landskap, hvaröfver en fylkeskonung styrde.

FYLKESKONUNG, m. 2. Hufvud, som styrde ett landskap och hade befälet öfver det krigsfolk, som deraf uppställdes till rikets försvar.

FYLJA, v. a. 2. (af *Fyll*) 1) Göra ett rum fullt (kär, mått, o. s. v.). *F. en så med vatten*. *F. en kruka med öl*. *F. en butelj*, ett kunn-mått. *F. en säck med säd*. *F. en koffert*, ett skåp med kläder. Har älv. stundom det ämne, hvarmed fylles, till objekt, t. ex.: *F. dricka på tunnor*, *säd på säckar*, o. s. v. (Fig.) *F. med ed*, med ed fasta, styrka. *F. i, igen, på, åt*, se *Fylla*, &c. Absolut säges: *Vinden f-ller i*, *fyller seglen*. — 2) Göra ett antal fullt. *F. antalet*, *summan*. *Han har fyllt tio år*, hunnit till en ålder af fulla tio år. *F. bristen*, tillägga hvad som brister, felas i mängd eller myckenhet. — 3) Helt och hållet, fullt upptaga ett rum. *Han f-ller stolen fullkomligt*. *Vinden f-ller seglen*, håller dem stinna. (Fig.) *F. sin plats*, väl uppfylla sina åligganden. *F. ens rum*, plats, väl sköta de sysslor, åligganden o. s. v., som förut tillhört en annan. — *Syn.* Uppfylla. — 4) (kok.) se *Färsera*. — 5) (fig. pop. o. fam.) Berusa med starka drycker. *F. någon med brännvin*. — *Syn.* Se *Berusa*, 1. — *F. sig*, v. r. 1) Blifva full. — 2) Berusa sig. *F. sig med vin*, *brännvin*.

FYLJA, f. 1. sing. (fam.) Rus. *I f-n*, älv. *i f-n och villan*, under ruset.

FYLLANDE, n. 4. Handlingen, då man fyller; händelsen, omständigheten, att något fylles.

FYLLBOBBA, **FYLLBYTTA**, f. 1. (fam.) Se *Fyllkaja*.

FYLLBULT, m. 2. Se *Fyllhund*.

FYLLE, n. 4. sing. Fullhet. *Männen är i sitt f.*, det är fullmån.

FYLLEKO, f. 3. pl. — *kor*. (fam.) Se *Fyllkaja*.

FYLLELSE, f. 3. (gam.; bibl.) *F. och tårar*, hård och blöt frukt.

FYLLERI, n. 3. 1) Berusadt tillstånd. *Han gjorde det i f.* — *Syn.* Se *Bus*. — 2) Vanan att omätligt förtära starka drycker, isynnerhet brännvin. — *Syn.* Se *Dryckenskap*, 1. — *Ss.* *F-förordning*, -last.

FYLLERIRÖDNAD, m. 3. Kopparröd färg i ansigtet såsom följd af fylleri.

FYLLEST, **FYLLESTGÖRA**, se *Tillfyllest*, *Tillfyllestgöra*.

FYLLHUND, m. 2. (pop. o. fam.) En, som är begifven på att supa. — *Syn.* Fyllbult, Fyllracka, Suput, Fyllsyv, Fyllpräm.

FYLLHUS, n. 3. Hus eller rum vid ett sockerbruk, der sockerlagen fylles i formarna.

FYLLIG, a. 2. (af *Fyll*) Som har utseende af fullhet. 1) (om kroppsdelar) Kötfull och rundad. *F-t ansikte*. *F-a kinder*, *vador*. — *Syn.* Se *Fet*. — 2) (fig.) *F-t ljud*, *f. ton*, som tyckes liksom fylla örat, gör på hörselorganen ett intryck af fullhet. *F. röst*, som har fyllig ton. *F. period*, hvars sammanfogning och slutfall göra ett intryck af fullhet. *F-t räm*, bestående af flera bokstäver eller stafvelser, så att ett fylligt ljud deraf uppkommer.

FYLLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara fyllig.

FYLLIGT, adv. På ett fylligt sätt. *Låta f.*, ha ett fylligt ljud.

FYLLKAJA, f. 1. (pop. o. fam.) Qvinna, begifven på att supa. — *Syn.* Fyllbytta, Fylleko, Fyllbobba, Fyllpoppa.

FYLLKORG, m. 2. (bergsbr.) Korg, hvari malmen fylles uti grufvor.

FYLLKÄRING, f. 2. (fam.) Gammal qvinna, begifven på fylleri.

FYLLNAD, m. 3. Det, hvarmed en brist fylles eller blifvit fylld. *Låta någon få sin f. i hvad som brister*. *Till f. i räkningen*, i en arvslott. *Ordet står endast som f. i versen*.

FYLLNADSDAGAR, m. 2. pl. De fem, och i skottår sex, dagar, som tillades i den fordnna franska republikanska kalendern till de, hvardera af 30 dagar bestående, tolf månaderna, för att få året fullt.

FYLLNADSDORD, n. 3. Se *Flickord*.

FYLLNADSSTYCKE, n. 4. Stycke, som tje-nar till fyllnad.

FYLLNADSSUMMA, f. 1. Summa, hvarmed bristen i en annan större summa fylles.

FYLLNING, f. 2. 1) Se *Fyllna*. — 2) Det, hvarmed något fylles eller blifvit fylld. *F. under golf*, på en väg. — 3) (kok.) Se *Färs*. *F. i gäss*, sviskon, åplen o. d., som inläggas uti gäss, när de skola stekas.

FYLLNINGSGRUS, n. 3. sing. Grus, som användes till fyllning (bem. 2).

FYLLNINGSGJORD, f. 2. sing. Jord, som användes till fyllning (bem. 2).

FYLLNINGSGSTEN, m. 2. sing. kollektivt. Sten (kollektivt), som användes till fyllning (bem. 2).

FYLLPRÅM, m. 2. (fam.) Se *Fyllhund*.
FYLLPUPPA, f. 1. (fam.) Se *Fyllkaja*.
FYLLSTEN, se *Fyllningsten*.
FYLLSVIN, n. 3. (fam.) Se *Fyllhund*.
FYND, n. 5. (i forspråket *Fynd*) 1) Fornsaker, som blifvit funna i jorden eller annorstädes. *F. af nedgrädda skaller i jorden delat emellan jordägaren och den, som hittade skatten, med undantag af gamla mynt och konststycken, hvilka måste hemjuddas kronan.* — 2) (fig.) Öfverrättad, tillfällig förmån. *Göra ett godt f. FYNDIG*, a. 2. (af *Finna*) 1) Som lätt finner, påhittar utvägar, medel, råd. *En f. man. Ett f. t. hufvud.* — 2) Bildar sammansättningen *Searyndig*. — *Syn.* Fintlig, Rådigt. — 2) (bergsbr.) Så benämnes en malning, som innehåller de malmer, hvilka utgöra föremål för grufdriften.
FYNDIGHET, f. 3. Egenskapen att vara fyndig. — *Syn.* Fintlighet, Rådighet.
FYNDIGT, adv. På ett fyndigt sätt, med fyndighet. *F. uttänkt. Seara f.* — *Syn.* Fintligt, Rådigt.
FYR, m. 2. 1) (ursprungligen) Eld. Brukas numera icke i denna bem., utom i de militära uttrycken: *Gifva f.*, afbränna ett gevär; *ge f.* eller blott *E!* kommandoord af samma betydelse. — 2) (sjöf.) Ett eller flera, på eller vid en strand, i toppen af tornformiga byggnader (fyrtorn) eller fastliggande fartyg (fyrskipp) anbragta ljus, i ändamål att vägleda seglare och varna för i grannskapet befintliga grund eller klippor. Se vidare *Blankfyr*, *Dubbelfyr*. *På fyrtorn reflekteras ljuset vanligtvis medelst paraboliska metallspeglar. Stadig f.*, med jemnt lysande sken. — 3) (fam.) Se *Fyrspång*. *Köra i f.*, på *f-en*. — 4) (fam.) Gäckeri. Förekommer endast i talesättet: *Hålla f. med någon*, gäckas med honom. I denna och föreg. bem. är ordet oböjligt.

A. n. m. Ordet hette äfven i fornspråket *Fyr* eller *Fur*, beslägtadt med det grekiska *Fyr*.

FYR, m. 2. (prov.) Gosse.

FYRA, v. n. 1. 1) Elda. Brukas mest i följande sammanställningar: *F. af*, se *Affyra*. (Fam.) *F. på*, (aktivt) tända upp; (neutralt) äfv. lägga mer på elden; äfv. elda dugtigt. — 2) (sjöf.) Underhålla en fyr.

FYRA, grundtal. Tre och en tillsammans. *F. års tid. De vora f. F. gånger.* (Fig. fam.) *Gå på f. fötter*, på händer och fötter. *Sträcka alla f. ifrån sig*, ligga utsträckt rak lång utan tecken till rörelse. *Talas vid emellan f. ögon*, säges om två personer, som talas vid utan vittnen. Se äfv. *Emellan-fyra-ögon*. (Ordspr.) *F. ögon se mer än två*, det är i många fall bättre, att vara två än en, vid arbete. Förrättning, o. s. v., emedan den ene ser, märker, påfinnar, hyar den andre icke ser, o. s. v. — 3. f. 3. 1) Siffror, som betecknar talet fyra. — 2) Kort med fyra tecken eller s. k. ögon. *Spader f.*

FYRABEND, fyrabänd, m. sing. oböjl. (förvrängt af t. *Feterabend*) Ledighet ifrån arbete på aftonen. *Hålla f. Arbeta på f.*, särskilt arbete utom det vanliga, under den tid, då man eljest har ledigt om aftnarna.

FYRAHANDA, a. oböjl. Af fyra slag, fyra slags.

FYRAHUNDRA, grundtal. Fyra gånger hundra.

FYRAHUNDRÅDE, ordningstal. Som i ordningen följer näst efter den trehundra nittionde nionde.

FYRAPUNDIG, a. 2. *F. kanon*, som afskjuter en kula om fyra skålpunds vikt.

FYRAPUNDING, m. 2. 1) Fyrpundig kanon (se föreg. ord). — 2) Vigtlod, som håller fyra pund.
FYRATÅL, n. 3. Räknetalet fyra.

FYRATIO, grundtal. Fyra gånger tio. *F. är gammal.* — Sammandrages ofta till *Fyrtio* (ut-talas i dagligt tal fyrtio ell. förtio, hvilket äfven gäller om häraf hänledas och sammansatta ord).
FYRATIONDE, ordningstal. Som i ordningen följer näst efter den trettionde. *Jfr. Fyrtio.*
FYRATIOÄRIG, a. 2. 1) Fyratio år gammal. — 2) Som varar eller varat fyratio år.
FYRATUSEN, grundtal. Fyra gånger tusen.
FYRATUSENDE, ordningstal. Som är i ordningen näst efter den tretusende niohundra nittionde nionde.

FYRÄÄRIG, a. 2. 1) Fyra år gammal. — 2) Som varar eller varat fyra år.

FYRBENT, a. 1. Som har fyra ben.

FYRBLADIG, a. 2. Som har fyra blad. Säges om blomkronor, äfv. om skärande verktyg. *F. blomkrona. pennknif.*

FYRBOLL, fyrbäll, m. 2. Se *Fyrkula*.

FYRBÄK, m. 2. (sjöf.) Bäk (se d. o.), försedd med fyr (bem. 2).

FYRBÄT, n. 2. Benämning på ett slags fordom brukligt mindre brännarefartyg med tvär framstam.

FYRBÜSSA ell. **FYRBYSSA**, f. 1. Ett slags fordom brukligt grof artilleripjäs, ej mer än fyra fot lång, hvarmed kastades Fyrkuler.

FYRDELA, v. a. 1. o. 2. Dela i fyra delar. —

Fyrdelanda, n. 4. o. *Fyrdelning*, f. 2.

FYRDELT, a. p. 1. Delad i fyra delar.

FYRDUBBEL, a. 2. 1) Fyra gånger så stor. — 2) Säges om något, som består af fyra likadana eller likande saker, eller blott varande af samma natur, samma art. *Jfr. Dubbel*, 2.

FYRDUBBELT, adv. Fyra gånger; fyra gånger så mycket. *F. så stor. Gifva f. igen.*

FYRDUBBLA, v. a. 1. 1) Göra fyra gånger så stor. — 2) Upprepa fyra gånger. — 3) Framte, framställa, återgifva i fyra lika exemplar. — *Fyrdubblande*, n. 4. o. *Fyrdubbling*, f. 2.

FYREGGARE, m. 5. Se *Knävelsspjut*.

FYRFALDIG, a. 2. Se *Fyrdubbel*.

FYRFALDIGA, v. a. 1. Se *Fyrdubbla*. — *Fyrfaldigande*, u. 4.

FYRFALDIGHET, f. 3. Egenskapen att vara fyrfaldig.

FYRFALDT, adv. Se *Fyrdubbel*.

FYRFAT, n. 3. Stort kärl af metall, hvart glödd lägges, för att uppvärma rum, värma mat, äfv. till te- och kaffekokning, m. m.

FYRFINGRAD, a. 2. (bot.) *F-f* blad, fingerlikt blad, som har fyra småblad, hvilka utgå från spetsen af bladskaftet.

FYRFOTA, f. 1. 1) (pop.) Ödla. — 2) (i finare umgängesspråket, tillgjordt eller skämtv.) Svin.

FYRFOTAD, a. 2. Som har fyra fötter.

FYRFOTADJUR, n. 3. Djur, som har fyra fötter.

FYRHUGGA, v. a. 5. (höjes som *Hugga*) Hugga fyrkantig (timmer, sten). *F-ggen sten, se Kvadersten.* — *Fyrhuggande*, n. 4. o. *Fyrhuggning*, f. 2.

FYRHÄNDNING, m. 2. (nat. hist.) Djur, tillhörande andra ordningen af däggdjuren, med händer på alla fyra lemmarna. *F-arna innefattar Apor och Markattor.*

FYRHÄNDT, a. 1. (nat. hist.) Säges om djur, som hafva händer på alla fyra lemmarna.

FYRHÖFDAD, a. 2. (i myt och saga) Som har fyra hufvuden.

FYRHÖRNIG, a. 2. Som har fyra hörn. *F. figur.*

FYRHÖRNIG, m. 2. En af fyra räta linier innesluten figur.

FYRK, fyrk, m. 2. Ett mindre silfvermynt, som fordom slogs i Sverige, på olika tid af olika värde. Under Sturarnes tid svarade en fyrk ungefär emot $\frac{1}{2}$ specie-riksdaler nu för tiden.

FYRKANT, m. 3. 1) Se *Fyrhörning*. — 2) Quadratisk eller rektangulär genomskärning. *Småda jern i f.* — 3) (sjöf.) Rännas emot kölen vinkelräta eller rätt tvärs varande ställning. *Brassa f.*, se *Brassa*. — 4) (fam.) Afträdeshus.

FYRKANTFIL, m. 2. Fil med quadratisk genomskärning, huggen på alla fyra sidorna.

FYRKANTIG, a. 2. 1) Se *Fyrhörning*. — 2) Som har quadratisk genomskärning. — 3) (fam. skämtv.) Säges om en kort, tjock och oförmlig människa.

FYRKANTJERN, n. 3. sing. Stångjern, med quadratisk genomskärning.

FYRKLUFVEN, n. 3. neutr. — *et.* Klufven i fyra delar.

FYRKANS, m. 2. (gam. krigsk.) Ett slags fyrverk, som vid belägringar kastades på stormande fiender.

FYRKULA, f. 1. (gam. krigsk.) Lärftssäck, fylld med fyrverkskatts och bestruken utantill med beek eller tjära.

FYRLÖPARE, m. 3. (skepp.) Blocktyg eller tackel, bestående af två dubbla block.

FYRMÄNNIG, a. 2. (bot.) Som har fyra ståndare. *F. växt.* — Brukas substantivt i plur. och bestämd form, för att beteckna växtklassen Tetrandria. *De F-e.*

FYRMÄNNING, m. 2. (bot.) Växt, med fyra ståndare i blomman.

FYRNING, f. 2. 1) Antändning. — 2) (sjöf.) En fyrs underhållning.

FYR- OCH BAKÄFGIFT, c. 3. Afgift af sjöfarande till fyrs och båkars underhåll.

FYRPANNA, f. 1. Se *Fyrfat*.

FYRPENNINGAR, m. 2. pl. Den adöning, som bruksiddare består en bruksarbetare för hvar dag, han ej har behörligt arbete.

FYRPIL, m. 2. (gam. krigsk.) Se *Brandpil*.

FYRPILSSTYCKE, n. 4. Fordom brukligt skjutpjäs af koppar.

FYRQVINNAD, a. 2. (bot.) Som har fyra pistiller.

FYRSIDIG, a. 2. Som har fyra sidor.

FYRSITSIG, a. 2. Säges om en vagn, som har plats inuti för fyra personer, eller fram- och baksits.

FYRSKÄFTAD, a. 2. Väfd med fyra skäft.

FYRSPETSIG, a. 2. Som har fyra spetsar.

FYRSPRÅNG, n. 3. sing. indef. *I f.*, *i fullt f.*, i fullt galopp, i sträck, så mycket hästarne förmå att löpa; (fig. fam.) i fullt fläng.

FYRSPÄND, a. 2. Förspänd med fyra hästar.

FYRSPÄNNIG, a. 2. *F. vagn*, gjord, att dragas af fyra hästar.

FYRSTAFVIG, a. 2. (prosed.) Som har fyra stafvolser.

FYRSTRUKEN, a. 2. neutr. — *et.* (i musik) Så kallas de noter, hvilka tillhöra den oktav (den fyrstrukna), som ligger öfver den struktunas oktafen, emedan de stundom betecknas med ett streck uppöfver namnet, i. ex. $\bar{c}$.

FYRSTRÅNGAD ell. **FYRSTRÅNGIG**, a. 2. Som har fyra strångor.

FYRSTYCKA, v. a. 1. Stycka i fyra delar. — *Fyrstyckande*, u. 4. o. *Fyrstyckning*, f. 2.

FYRSTÄMMIG, a. 2. Som utföres af fyra stämmor. *F. sång.*

FYRTIO, se *Fyratio*.

FYRTRÄDIG, a. 2. Som består af fyra trädar.

FYRUDDIG, a. 2. Som har fyra uddar.

FVRUGN, m. 2. Se *Vindugn*.

FYRVERK, n. 3. Benämning på de eldtändnings-anstalter, hvilka i äldre tider brukades vid belägringar.

FYRVERKARE, m. 3. En, som förfärdigar fyrverkeripjeser.

FYRVERKARECORPS, ----kå'r, m. 3. *F-en*, särskilt arbetscorps vid svenska arméen, tillhörande artilleriet, och som förfärdigar alla för arméens behof erforderliga fyrverkeripjeser jemte slagkrutshufvar.

FYRVERKARKONST, se *Fyrverkerikonst*.

FYRVERKERI, n. 3. 1) (i vidsträckt bem.) Förbränning af åtskilliga ämnen, på ett bestämt sätt och vis. — 2) (i trängre bem.) Sådan förbränning antingen för allvarsamma eller roande ändamål. Se *Krigs- och Lustfyrverkeri*. — 3) Samteliga pjäser, som vid en sådan afbrändning begagnas. *Afbränna ett f.* — 4) (fig.) Stor mängd af granna fraser, bilder och quickheter, i tal ell. skrift. — 5) Se *Fyrverkerikonst*.

FYRVERKERIKONST, f. 3. Konsten att tillställa fyrverkeri eller tillverka fyrverkeripjeser.

FYRVERKERIPJES, ----t-pjäs, m. 3. Benämning på de af åtskilliga ämnen, enligt bestämda regler, sammansatta kroppar, som begagnas till fyrverkeri. — (piece.)

FYRVERKSKULA, f. 1. Se *Fyrkula*.

FYRVINGAD, a. 2. (nat. hist.) Som har fyra vingar.

FYRVINGE, m. 2. pl. — *vingar*. (nat. hist.) Se *Trollslända*.

FYRVINKLIG, a. 2. Som har fyra vinklar.

FYRVÄLDIG, a. 2. (bot.) Så kallas en växt, då blomman har sex ståndare, fyra längre och två kortare. Substantivt, i plur., brukas benämningen *De F-e*, motsvarande Linnés klass Tetradynamia.

FYRVÄPLING, m. 2. Väpling med fyra blad, som någon gång anträffas och anses vara lyckobringande.

FYRÄRIG, se *Fyraärig*.

FYSIK, -ik, f. 3. (af gr. *Physis*, natur) Se *Naturlära*. *Speciel f.*, läran om de allmänna naturkrafternas verkningar särskilt (speciellt) i luft, vatten och jorden. [Physik, Physique.]

FYSIKALISK, a. 2. (vetensk.) Som angår naturläran. *F-a experimenter*. [Physic —.]

FYSIKER, fysiker, m. 3. ell. **FYSIKUS**, fysikus, m. 2. (i plur. brukas helst *fysiker*) Naturkunig vetenskapsman, naturforskare. [Physiker, Physicus.]

FYSIOGNOM, fysiognomi, m. 3. En, som förstår att bedöma människor efter anletsdragen. [Ph —, Fysionom.]

FYSIOGNOMI, fysiognomi, ell. **FYSIOGNOMIK**, ----ik, f. 3. Konsten att af ansigtsdragen sluta till en människas själsegenskaper. [Fysionomi, Ph —.]

FYSIOGNOMISK, fysiognomisk, a. 2. Som har afseende på fysiognomiken. [Fysiono-, Ph —.]

FYSIOKRATISK, fysiokratisk, a. 2. (vetensk.) *F-a systemet*, lära i statshushållningen, som utgår

ifrån den grundsatsen, att jorden är enda källan för ett folks välbefinnande. [Ph — cr —.]

FYSIOLOG, fysiolog, m. 3. En, som är kunnig i fysiologien. [Ph —.]

FYSIOLOGI, fysiologi, f. 3. Lärnan om lifvets företeelser och lifsverktygens (organernas) förrättningar hos djur eller växter. [Ph — gie.]

FYSIOLOGISK, fysiologisk, a. 2. Som tillhör eller har afseende på fysiologien.

FYSIONOMI, fysiognomi, f. 3. 1) Anletsdraget såsom helt betraktadt, ansigtsbildning. — 2) Ansigtet. — 3) (fig.) De kännemärken, hvarigenom en sak särskiljes ifrån andra af samma slag. [Physiognomie, Fysiognomi.]

FYSISK, a. 2. 1) I naturen grundad eller som derpå har afseende. **F. orsak**, verkning. **Den f-a världen**. **F. omöjlighet**, hyad som strider emot naturlagar. — **Syn**. Naturlig. Snäll. Kroppslig. — **Brukas** stundom såsom motsats till Andlig (Moralisk, Intellectuell). **I f. och andlig (moralisk) mening**. **Det är en f. och moralisk omöjlighet, att det någonsin kan hända**. **I f-t hänseende**. [Ph —.]

FYSISKT, adv. 1) fysiskt afseende. **Det är f. omöjligt**. [Ph —.]

FYTOLIT, fytolit, m. 3. (mineral.) Förstenad växt. Skrifves äfv. *Phytolith*.

FYTOLOGI, fytologi, f. 3. Lärnan om växterna i allmänhet. — Skrifves äfv. *Phytologi*. [Fyt — ie, Ph — ie.]

FYTONOMI, fytanomi, f. 3. Kännedomen om lagarna för växtlifvet. [Ph — ie.]

FÄ, a. pl. (har komparativen *Färre*) Icke många. **F. ägodelar**, böcker, *menniskor*. **Blott några f. gånger**. **Med f. ord**. **Brukas** ganska ofta elliptiskt, nästan som substantiv, t. ex.: **F. (menniskor) veta det och ännu färre borde veta det**. **Några f. ganska f.**

FÄ, v. a. 2. Ind. pres. sing. *Får*; pl. *Fä*. Impf. sing. *Fick*; pl. *Fingo*. Imper. (för bem. 3) sing. *Få*; pl. *Fän*. Konj. imperf. *Finge* (prov. *Ficke*). Sup. *Fått*. Part. akt. *Fående* (sällan brukl.); part. pass. *Fängnen*, äfv. *Fädd*. 1) Emottaga (jfr. d. o. bem. 2), **bekomma**. **Brukas** allmänt både i tal och skrift, dock allra mest för andra verber af samma betydelse, i dagligt tal. **Har till subjekt både menniskor, djur och liflösa ting**. **Han har f-t en bok till skänks**. **F. en gåfva**, en skänk. **Han fick en medalj till belöning för sin tapperhet**. **Jag fick i går ett bref från min bror**. **Hunden har f-t ett ben att gnaga på**. **Soffan har f-t ett nytt öfverdrag**. Sägnes i utsträckt mening äfv. om förmåner, belöningar o. s. v., som emottagas, om hvarjehanda händelser, som träffa någon, om åkommer, sjukdomar, själsintryck, m. m. **F. en god fångst**. **F. ett rikt gifte**. **F. en rik flicka**, få en r. f. i gifte. **Han fick mycket penningar med sin hustru**. **F. högsta vinsten**, goda kort i spel. **F. ett stort kast** (i tärningspel), *sexor* alla. **F. beröm**, lofsord, belöning för sin flit. **F. tillråttaväring**, förebräelse, bannor, straff. **Han skall f. sin lön derför**. **Han har f-t utmärkte gåfvor af vår Herre**. **F. visit**, besök af någon. **Månen f-r sitt sken af solen**. **Här f-s mat**, *quarter*. **F. barn**, ungar, föda. **Hon har f-t en gosse**, två odakta barn. **F. länder**, **bekomma länder**, som växa upp i läken. **F. skugg**. **F. nytt hår**. **F. vingor**, *fjädrar*, nytt skinn, ny form, *skapnad*. **F. en sjukdom**, en åkomma. **F. feber**, *frossa*, *hufsvård*, *landvård*, *kopporna*, *svindel*, en *svullnad*. **Han**

har f-t ondt i halsen. **F. ett smolk i ögat**. **Han fick en sticka under nageln**, ett *hått* i *hufvudet*. **Han har f-t ett dolksting i sidan**. **F. en sorg**. **F. någon till maka**, till *hustru*, **blifva gift med henne**. **F. någon på sin sida**, stå honom till anhängare, *medhållare*, *bundsförvandt*. **F. dop**, *döpas*. **F. lof**, se *Lof*. **F. en vän**, en *bekantskap*, **blifva vän**, *bekant* med någon. **F. arbete**, *finna tillfälle till arbete*. **Han har icke f-t något arbete**. **Om man multiplicerar 2 med 3, f-r man 6**, *blir produkten 6*. **Allt fick nytt behag**, när hon kom, *blef då behagligare*, *trefligare*. **Han f-r väl förstånd med ären**, *blir förståndig*. **F. sin vara såld**, vara i tillfälle att sälja sin vara. **F. rätt i**, *tag i*, se *Rätt*, *Tag*. **Då jag f-r det gjordt**, då jag hunnit göra det. **Ändtligen fick man elden släckt**, *lyckades släcka elden*. **Det är svårt att f. vextadt**, *erhålla penningar i vexting*. (Ordsp.) **Med orätt f-s**, med *sorg förjås*, *orätt fångat* gods har ingen välsigelse med sig. — **Få sig nyttjas ofta i dagligt tal**, och betyder då: *förskaffa sig*, *laga att man erhåller*, eller *blott: bekomma*, t. ex.: **Jag skall gå och f. mig litet till bästa**; **han har f-t sig en ny rock**. — **F. af**, *bekomma lägenhet att afskicka*, t. ex.: **Jag har nu f-t af varorna med ett fartyg**. — **F. fast**, *fast*, se *Hatt*, *Fastlaga*. — **F. i sig**, *räka förtärra*, t. ex.: **Han har f-t i sig för mycket mat**, *vin*. — **F. igen**, *återfå*; äfv. *bekomma i byte*; äfv. *blifva vedergäldad för något ondt*, t. ex.: **a) Jag har nu f-t igen boken af honom**; **f. igen något**, som man förtärrat; **b) Jag bytte bort min häst och fick en annan igen**; **c) F. igen det onda**, *man gjort*; *det skall du f. igen*. — **F. in**, *räka ut för den händelsen*, *att någon eller något kommer in*, t. ex.: **Vi fingo in en full korg på gården**, en *sjo i fartyget*; äfv. *uppbära*, t. ex.: **F. in penningar**, *ett lån*. — **F. ned**, *bekomma upptrifan*, t. ex.: **F. ned mat på fartyget**. — **F. på sig**, *bekomma att kläda sig med*, t. ex.: **Han gick trasig**, *men nu har han ändtligen f-t på sig en hel rock*. — **F. tillbaka**, se *Få igen*. — **F. upp**, *bekomma nedifrån*; äfv. *upphösta*, *uppräkas*, o. s. v.; äfv. *uppbära*, t. ex.: **a) Laga**, *att vi få upp vatten nerifrån gården*; — **b) F. upp blod; — **c) Det är svårt att f. upp**, *head man har att fördrä*. **F. upp säges äfv. i jägarspråket**, då *hundarne kommit på färska spåret efter ett djur*; äfv. *då de spåret en fågelkull o. s. v.*, så snart spåret är så *färskt*, *att en jägt genast uppkommer*. **Hundarne ha f-t upp en hjort**. — **F. ut**, se *Utbekomma*, *Utfä*. — **F. öfver**, *halva qvar af något*, som utgifvits, *utlemnats*, *förbrukats*, *gätt åt*, t. ex.: **Vi ha f-t mycket mat och vin öfver efter kalaset**. — **Syn**. **Bekomma**, *Emottaga*, *Erhålla*, *Vinna*. — 2) **Bringa**, *förmå*. **Jag kan ej f. honom att tala**. **Jag fick honom ändtligen i säng**. **Han f-r honom till hvad han vill**. **Det kan du aldrig f. mig till**. **Han skulle f. honom att hoppa öfver käpp**, om det blefse fråga derom. **Jag f-r honom ej af stället**, *förmår ej röra*, *flytta honom af stället*, *kan ej beveka*, *öfvertala honom att lemna stället*. (Pop. o. fam.) **F. sig till att**, *förmå sig*, t. ex.: **Jag kunde ej f. mig till att hel-sa på honom**. — **F. af**, *bört*, *göra*, *laga*, *att någon eller något kommer bort*, *afsläpnas*; *afsläpna*, *utplåna*, *bortskaffa*; *lyckas att göra sig af med*; *slippa*, t. ex.: **Ändtligen fick jag bort den fyllracken**; **jag f-r ej bort fläcken**. — **F. emellan**, *in emellan*, *lyckas att bringa*, *föra*, *söka***

o. s. v. emellan. — **F. fram**, *förmå* eller *lyckas att frambringa*, t. ex.: **Han kunde ej f. fram ett ord**. **F. sin vilja fram**, *f. sitt fram*, *vinna*, *ernå uppfyllandet af hvad man vill*, *önskar*. **Han f-r fram allt hvad han vill**, *han lyckas genomdriva allt &c.*; *man vägrar honom intet*. — **F. i sig**, *förmå att nedsvälja*, *förtära*, t. ex.: **Jag kan ej f. i mig det härska flasket**, *sura drickat*; äfv. (fam.) *kunna begripa*, *tro*, t. ex.: **Han f-r icke i sig**, *att det är söndag i dag*. **Han säger älv. i samma mening**: **F. i sitt hufvud**, *i sin skalle*, t. ex.: **Jag kan icke f. i mitt hufvud**, *huru det är möjligt*; *det f-r han aldrig i sin skalle*. **F. i sitt hufvud** betyder äfv.: *fatta en orubblig öfvertygelse* ell. *föresats*, t. ex.: **Han har nu en gång f-t i sitt hufvud**, *att så är*; *när han f-r något i sitt hufvud*, *så skall det ske*. — **F. igen**, *kunna stänga*, *tillsluta*, t. ex.: **Jag f-r ej igen dörren**. — **F. igenom**, *kunna föra*, *tråda*, *sticka o. s. v. igenom*, t. ex.: **Det är för trång öppning**; *man f-r ej korgen igenom*. — **F. ihop**, *kunna föra intill hvarannan*, *kunna sammanfoga*; äfv. *kunna tillsluta*, *lykta*; äfv. *lyckas att samla*, t. ex.: **a) Jag kan icke f. ihop begge ändarna af käppen**; — **b) Han f-r icke ihop ögonen**, *munnen*; — **c) F. ihop en summa penningar, *krigsfolk*, *folk till eldsläckning*. — **F. in**, *kunna ell. lyckas att införa*, t. ex.: **Jag f-r icke in armen**; *han har f-t in sin såd*. — **F. i sär**, *kunna skilja åt*, *taga åtskils*. — **F. ned**, *sig*, *föra*, *bringa*, *taga bort med sig*. — **F. ned**, *kunna nedföra*, *nedbringa*, *nedtaga*, *nedsvälja*, t. ex.: **Det är svårt att f. ned frukten ifrån det der höga trädet**; *han räcker icke att f. ned hatten af spiken*; *icke f. ned maten*. — **F. på sig**, *draga eller taga på sig*, t. ex.: **F. på sig byxorna**, *rocken*. — **F. sönder**, *kunna sönderrifva*, *sönderslå*, *sönderkrossa*. — **F. undan**, se *Få bort*. — **F. upp**, *kunna föra*, *bringa upp*; äfv. *kunna öppna*; äfv. *kunna söndertaga*, *skilja åt*, *upplösa*, t. ex.: **a) Han f-r icke ensam upp den tunga lären ur skeppsrummet**. — **b) Jag f-r nog upp dörren till stuet**. — **c) F. upp en kvist**. — **F. något ur hufvudet på någon**, *bringa någon ifrån en öfvertygelse*, *tro*, *föresats*, t. ex.: **Jag kan icke f. den inbillningen ur hufvudet på honom**, *ur hans hufvud*. — 3) **Erhålla i betänning**. **Hvad f-r han i dagspenning**? **Ni f-r 10 r:dr derför**. **Man f-r det nu för 1 r:dr**. — 4) **Fatta**, *gripa*. **F. någon i armen**, *om hal-sen*, *om lifvel*. — **F. f**, *fatta*, *gripa*, t. ex.: **Han fick i en påk**, *en steg*, *en sten*; äfv. (fig.) *uppsnappa*, *erhålla kunskap om*, t. ex.: **F. i en nyhet**; *låt ingen f. i detta*; *hvar har han f-t i det?* *fått höra det?* — **F. om**, se *Omfatta*, *Gripa*. — 5) (gam., bibl.) *Gifva*, *tillställa*. — 6) **Få** brukas äfv. som *bjelpverb*, och har då följande betydelse: **a) Komma i tillfälle att**, *komma att*, *räka att*. **F. höra**, *veta*, *lära*, *se*, *etc.* **När jag fick höra det**, *så . . .* **Jag har f-t veta**, *att de blifvit ovänner*. **Han f-r lära sig att slita ondt**. **Så snart jag f-r se honom**. **Han f-r väl se**, *hur det går*. **Vi f. se**. — **b) Halva frihet**, *tillåtelse*. **Han f-r hvarken låsa eller skriva i fängelset**. **Ni f-r resa**, *om ni vill*. **F-r jag säga**, *head jag tänker*? **Han f-r komma in**. **Gör det**, *så f-r du lefva*. — **c) Vara tvungen**, *förbunden*, *böra*, t. ex.: **Jag f-r göra allt**, *hvad han vill*, *jag måste &c.* **Du f-r lyda**, *eljest f-r du straff*. **Du f-r vara så god och göra det**. **Jag fick stå och se på**. **Ni f-r resa er väg härifrån**; *jag vill ej längre se er här*.**

Man f-r tåla så mycket här i världen. **Han f-r genomgå många faror**. **Man f-r vara huf-lig emot alla menniskor**.

FÄFÄNG, fäfäng, a. 2. (of gam. *Fa*, *fä*, och *Fangadur*, som förvärfvar eller besitter ägodelar, således egentl.: som föga förvärfvar) 1) **Sysslös**, *overskam*. **Hon är aldrig f.**; *alltid har hon något för händer*. **Gå f. f. gå läser mycket ondt**. — 2) (om sak) *Onyttig*, *utan värde*, *fruktlös*. **F-t bemödande**, *arbete*. **Göra f-a försök**. **Göra sig f. möda**. **Det är alltihop bara f-t prat**. **F-t tal**. **F-t hopp**. — **Syn**. **Se Fruktlös**. — 3) (om person) *Begifven på tomt präll*, *ytlig grannlåt*; *böjd för att skryta med yttre förmåner*. **En f. menniska**. **Hon är vacker**, *men f. Den f-a stickan går dock aldrig f.* (bem. 1), *men allt hennes arbete är f-t* (bem. 2). — **Syn**. **Fäfänglig**, *flärdfull*, (pop.) *Högfärdig*. — 4) (om sak) *Som har ett yttre sken af förtärlighet*, *utan motsvarande inre värde*. **Söka en f. ära**. **Verlden och dess f-a lustar**. — **Syn**. **Tomt**, **Falsk**, **Skenbar**, **Fäfänglig**.

FÄFÄNGA, fäfänga, f. 1. 1) **Sysslös**, *overskamhet*, *fläta*. **Förnöta tiden i f.** — 2) **Onyttighet**, *fruktlighet*. **F-n af alla dessa bemödanden var lätt att inse**. **Brukas i denna bem. mindre ofta**. — 3) **Begäret att utmärka sig genom obetydliga och tillfälliga yttre företeelser**, som lysa i hopens ögon; *begifvenhet på tomt präll*, *ytlig grannlåt*. **F. utgör ett af dragen i hans karakter**. **Hon är full af f.** **Göra något af f.** — **Syn**. **Flärd**, (pop.) *Högfärd*. — 4) **Yttre sken af förtärlighet**, *utan motsvarande inre värde*. **Öfverge verlden och dess f.** — **Syn**. **Fäfänglighet**, *Tomt präll*, *Falskt sken*, *Tomhet*. — 3) **Lustlus**, *land-nöje*, af föga värde, *men på hvars förskönnande man nedlagt stora kostnader*. **Lundins f.**

FÄFÄNGLIG, fäfänglig, a. 2. 1) **Onyttig**, *fruktlös*. **I denna bem. mindre brukligt**. **F-a bemödanden**. **Nära ett f-t hopp**. — **Syn**. **Se Fruktlös**. — 2) (om person) *Se Fäfäng*, 3. **Förekommer äfv. i denna bem. mindre ofta**. — 3) (om sak) *Se Fäfäng*, 4. **F. ära**. **F-a nöjen**, *njutningar*. — **Syn**. **Se Fäfäng**.

FÄFÄNGLIGHET, f. 3. 1) **Onyttighet**, *fruktlighet*. **F-en af alla dessa bemödanden**. — **Syn**. **Se Fruktlös**. — 2) **Se Fäfäng**, 4. **Verdens f.**

FÄFÄNGT, adv. 1) **Utan nytta**, *onyttigtvis*. **F. bjuder du till att narra mig**. — **Syn**. **Se Fruktlös**. — 2) (mindre brukl.) *På ett såd.*, som utmärker *fäfäng* (bem. 3), *färd*. **F. klädd**.

FÄGEL, fägel, m. 2. pl. — *glar*. 1) **Ägglag-gande ryggradsdjur**, med varmt blod, två fötter, näbb i stället för mun, fjäderbeklädnad på kroppen och vingar. **Vild**, *tam f.* **De gamle spådde af fåglarnes flygt**. **En f-s låte**. **En f.**, som *grätrrar*, *sjunger*, *talar*. **Sätta en f. i bur**. **Fånga**, *dressera f-ar*. (Poet.) **Jupiters f.**, *örnen*. **Junos f.**, *påfågeln*. **Minervas f.**, *ugglan*. **Veneris f.**, *dulvan*. (Fig. o. pop.) **Evangelistens Lucas f.**, *oxen*. (Fam. iron.) **En vacker f.**, *elak*, *liderlig* eller *oduglig menniska*, *stor skälm*. (Fig. fam.) **Liderlig f.**, *liderlig menniska*. (Fam. talesätt) **Jag har hört en f. sjunga**, *jag har fått nys om något*. **Jag vet ej**, *om han är f. eller fisk*, *känner honom icke alls*. **Vara som f-n på kvist**, *vara i en oviss belägenhet*, *icke hafva någon varaktig stad*. (Fig. fam.) **F-n har stegit sin kos**, *säges om någon*, som *rymt*, *icke mer är till finnandes*. (Ordsp.) **Bättre en f. i hand än tio i skogen**; *bättre det säkra*, *churu litet*, *än*

det osäkra, om och stort. — Bildar en stor mängd sammansättningar, såsom: Rof-, Flytt-, Dag-, Natt-, Sjö-, Land-, Sång-, Honungs-, Paradis-, Olycksfågel, m. fl. — 2) (utan plur., kollektivt) Sådana fåglar, som begagnas till föda och äro föremål för jagt, både vilda, i levande tillståndet, eller fångade, dödade och tillagade till mat. *Gå ut att skjuta f. I år har man icke fångat mycken f. F-n har i år varit dyr. Stök af f. Smörja sig med f.* (Fam. talesätt) *Det smakar f.*, har en läcker smak; (fig.) ge en stor njutning. *Det smakar ändå f.*, såges om någon, som njuter vid blotta tanken på eller åsynen af andras nöje eller njutning. — *Ss. F-art, -bo, -flock, -hufvud, -jagt, -klo, -nabb, -näste, -samling, -sjukdom, -skock, -slag, -släkte, -stjert, -svärm, -sång, -träck, -unge, -ägg.*

Anm. Fordom skrefs *Fogel*, hvilket ännu af en och annan bibehålles, liksom äf. i uttalet det slutna o-ljudet är allmänt i vissa landsorter.

FÅGELBEN, fågl-bén, n. s. 1) Ett af de tvenne ben att gå med, hvarmed alla fåglar äro försedda. *Jfr. Ben, 3, a. — 2) Ben i en fågel. Jfr. Ben, 2.*

FÅGELBESKRIFNING, f. 2. (föga brukl.) Se *Ornithologi*.

FÅGELBESKRIFVARE, m. s. (föga brukl.) Se *Ornitholog*.

FÅGELBUR, m. 2. Bur, hvari fåglar hållas instängda, bestående vanligtvis utaf gallerverk af trä eller metalltråd, med en liten lucka på ena sidan, samt med vatten- och frökoppar anbragta tätt utanför gallret, så att fågeln genom små öppningar kan nå dem med näbben.

FÅGELBÄR, n. s. Bär, som utgör frukten af: **FÅGELBÄRSTRÄD**, n. s. En art af Körsbärsträdet, med små, men välsmakliga bär. *Prunus avium.*

FÅGELBÖSSA, f. 1. Liten lät jagtbössa, som isynnerhet begagnas till att skjuta småfågel.

FÅGELFRI, a. 2. Så kallas den, som, för begångna brott, är ställd utom lagens och samhallets beskydd. — *Syn. Fridlös, Biltog.*

FÅGELFÅNGARE, m. s. 1) En, som fångar fåglar. — 2) En, som idkar fågelångre såsom yrke.

FÅGELFÅNGE, n. 4. Fåglars fångande.

FÅGELHAGEL, n. s. Se *Sparfågel*.

FÅGELHANDEL, m. sing. Handel med fågel (hem. 2).

FÅGELHANDLARE, m. s. — *LEBSKA*, f. 1. En, som idkar fågelhandel.

FÅGELHIRS, m. s. sing. En art af sädeslagalet Hirs. Kallas äf. Höushirs. *Panicum Crus Galli.*

FÅGELHUND, m. 2. Jagthund, dresserad till fågeljagt, isynnerhet jagt på skogsfågel.

FÅGELHUS, n. s. Ställe, vanligen kringstängd med galler af messingtråd, der man för sitt nöje uppföder fåglar.

FÅGELHÄCK, m. 2. Stor fågelbur, inrättad för småfåglars häckande.

FÅGELKUNG, m. 2. Benämning, som gifves den, hvilken vid offentliga prisöfningar i skjutkonsten lyckas nedskjuta en till mål uppsatt fågelbild af trä, och således vinner högsta priset.

FÅGELKÄNNARE, m. s. Se *Ornitholog*.

FÅGELKÖRSBÄR, n. s. Se *Fågelbär*.

FÅGELLEK, m. 2. En mängd fåglar, samlade till parning.

FÅGELIM, n. s. Ett slags lim, som kokas af linolja, äf. af mistel; stundom med tillsättning

af silfverglitt (för större kramsfåglar). Har sitt namn deraf, att det brukas vid fågelångre.

FÅGELLÄT, m. 2. Fåglars läten. Ordet, numera föråldrad, brukades fordom i mening af fåglars tungomål eller språk, hvaraf det ännu förekommande, på skämt nyttjade uttrycket: *Kunna tyda f.*, d. v. s. vara mycket vis. Skrefs vanligen *Fåglalät*.

FÅGELMAT, m. sing. Frön o. d., som gifves fångade, instängda fåglar till föda.

FÅGELNÄT, n. s. Jagtnät, som begagnas till fågelångre.

FÅGELPERSPEKTIV, fågl-pärspektiv, n. s. o. s. Utsigt af åtskilliga föremål, af en trakt, sedda lodrätt uppträffa. — *Se något i f.*, lodrätt upp ifrån luften. — [speciell.]

FÅGELPIPA, f. 1. 1) Lockpipa, hvarmed fåglar fångas. — 2) Liten pipa, hvarmed man lär fåglar att sjunga åtskilliga melodier.

FÅGELPOSITIV, ---f, n. s. o. s. Ett slags helt litet vespositiv, som begagnas att låra fåglar sjunga melodier.

FÅGELSKJUTNING, f. 2. 1) Fåglars skjutning på jagt. — 2) Offentlig skjutöfning, då de täfande skjuta på en till mål uppsatt fågelbild af trä. *Jfr. Fågelkung.*

FÅGELSKRÄMMA, f. 1. På åker eller i trädgård uppsatt föremål, som låtkar för vinden, hvarigenom fåglar, som dittomma, bortskrämmas och ej få tillfälle att göra skada. (Fam.) *Se ut som en f.*, se mycket ful och afskräckande ut.

FÅGELSKYT, m. 2. 1) Jägare, som är ute på fågeljagt. — 2) En, som är väl öfvad i fågeljagt.

FÅGELSLAG, n. s. 1) Släkte, art af fåglar. — 2) Se *Slaghar*.

FÅGELSNÄRA, f. 1. Snara, hvarmed fåglar fångas.

FÅGELSPINDEL, m. 2. pl. — *spindlar*. Släkte af Lungspindlar i de tropiska länderna, nästan handstor, skroflig och liden; lever af insekter och småfåglar samt deras ägg. Bittet farligt. *Aranea (Mygale) avicularia.*

FÅGELSTÄNG, f. s. pl. — *stänger*. Stång, hvarpå fågeln är uppsatt vid Fågelksjutning (hem. 2).

FÅGELTUNGA, f. 1. 1) Tunga på en fågel. — 2) (tekn.) Ett slags fil, hvars genomskärning utgöres af tvenne cirkelbågar, af hvilka den ena har mindre radfä till den andra. — 3) (artil.) Verktyg, hvarmed kulan uttages ur en laddad kanon, bestående i ett tunt kopparbleck, spetsigt åt ändan, på ena sidan slätt, men knotttrigt på den andra.

FÅGELTÄNG, m. s. sing. (bot.) Ett slags vild de ostindiska örnen växande tång, som utgör föda för Salangerna, och ännu, hvaraf dessas ätbara nästen härrör. *Fucus edulis.*

FÅGELVICKER, m. sing. (bot.) En art vicker, äf. kallad Tranärter. *Vicia cracca.*

FÅGELVÄGEN, m. 2. sing. def. Raka linien fram ifrån ett ställe till ett annat, eller längden af den väg, en fågel tänkes flyga rakt fram genom luften ifrån ett ställe till ett annat.

FÅGELÄLSKARE, m. s. 1) En, som mycket tycker om och är road af levande fåglar, vare sig i vilda eller tama tillståndet. — 2) En, som mycket tycker om mat, tillagad af fågel.

FÅGELÖRT, f. s. (bot.) Örtsläktet *Polygala*, äf. kalladt Jungfrulin. — 2) En art af detta släkte, på ångar, med blå, hvita och rödaktiga blommor, äf. kalladt J. Mariæ lin. *Polygala vulgaris.*

FÅKUNNIG, a. 2. Som föga vet och förstår. — *Syn. Okunnig, Enfaldig.*

FÅKUNNIGHET, f. s. Egenskapen att vara fåkunnig. — *Syn. Okunnighet, Enfaldighet.*

FÅLA, v. n. 1. (om sten) Föda. I vissa landsorter säges *Föla*. [Föla.]

FÅLE, m. 2. pl. — *lar*. Ung häst. [Föle.]

FÅLL, m. 2. Kant på tyg, som blifvit inviken och tillsydd, för att hindra risping.

FÅLLA, v. a. 1. 1. (af *Fäll*) Invika och tillsy kanter på tyg.

FÅLLA, f. 1. 1) Plots på en åker, för tillfället kringstängd med spröfättning, galler- eller nätverk, och hvarinom man låter för vara någon liten tid, t. ex. ett par dygn, för att med minsta kostnad och besvär göda jorden. Man säger äf. *Färfälla*. — 2) (gam. krisk.) Se *Farfrid*.

FÅLLA, v. a. 1. II. (af *Fälla*, f.) Instänga och låta vara natten öfver i fälla. *F. fären.*

FÄLLANDE, n. 4. I. Handlingen, då man fäller tyg.

FÄLLANDE, n. 4. II. Handlingen, då man fäller får.

FÄLLBANK, m. 2. Sängställe, så gjordt, att det eller begagnandet för natten kan hopskjutas och för utseende af en fruntimmersbyrå.

FÄLLNING, f. 2. Se *Fällande*, I.

FÄLUNGE, m. 2. pl. — *ungar*. Liten, ej fullväxt fåle. Skrefs fordom *Fölung*.

FÄN, n. s. (fam.) 1) Fänig människa. — 2) Dum, enfaldig person.

FÄNE, m. 2. pl. *fänar*. 1) Fänig människa. — 2) (fam.) Dum, enfaldig människa.

Anm. Förmodas ursprungligen hafva härledd sig ifrån folkbenämningen *Faner*, emedan Asarnes, hvilas religion stod i skarp motsats till Vanernes, ansågo dessa, till föhö af vaniska kultens i deras tycke otimliga läror, för däraktiga, oförnuftiga människor. En *Faner* kom således att betyda desamma som *Däre* (jfr. d. o.). Samma ursprung förmodas äf. hos alla ord, i hvilka sammansättningspartikeln *Fan* ingår, såsom *Fänvett*, *Fäninne*, *Fänart*, m. fl., äfvenså hos orden *Fänge*, *Fänge*, m. fl.

FÄNG, n. s. 1) Hvad som fångas, förvärfvas, fås. *Ett godt f. Göra ett godt f.* förvärfa, vinna något för delaktigt. (Föräld.) *Till f-s*, att få. t. ex.: *Der är intet till f.; det står ej mer till f.* — Ingår i sammansättningarna *Skogs-, Ved-, Gärdsfäng*. — *Syn. Kap, Vinst, Fängst.* — 2) (lagt.) Förvärfningsätt. *Laga f.*, på lagligt sätt förvärfva egendom. — 3) Så mycket som kan tagas om med armarna. *Ett f. h.* — 4) Sjukdom hos hästar eller mulnärar, bestående deruti, att de helt hastigt förlora all styrka i sina ben, antingen till följe af öfverdrifvet arbete, eller derför att de druckit för hastigt, när de varit varma.

FÄNGA, v. a. 1. (Har i part. pass. äf. *Fängen*, för hem. 2.) 1) Genom jagt, fiske eller på annat sätt fasttaga levande djur, för ett eller annat ändamål, vanligtvis för att begagna dem till föda. *F. björnar, vargar genom skallgång. F. en elg, en hjort, en korre, en råtta. F. fisk på nät, genom mete. F. kräftor. F. kramsfågel. — F. äpp, se Uppfång.* — 2) (med person till objekt) Fasttaga, gripa. *F. en fiende, en luf, en rymmare.* (Fig.) *F. någon, med dess egna ord*, narra någon att yttra ord, hvarigenom han faller, öfverbevisar, vederlägger sig sjelf. *Låta f. sig, låta narra, snärja sig; låta sig förledas. — Syn. (om fiender) Taga till fånga, Tillfångata; (om rymmare, o. s. v.) Gripa, Fasttaga. — 3)*

(sjöl.) *F. vinden med seglen*, ställa dem så, att de fyllas af vinden. *F. krabbor*, under rodd sluta med åren och falla bakåtlages i farkosten. *F. ugglar*, se *Ugglar*.

FÄNGA. Gammal böjt kasus af *Fänge*. Förkommer ännu i uttrycket *Taga till f.* (äfv. *Tillfångata*), fasttaga och göra till fånge, (Fig.) *Taga sitt förnuft till f.*, (i biblisk mening) underkasta sitt förnuft tronens lydnad; (i dagligt tal) låta leda sig af förnuftet, vara förnuftig.

FÄNGANDE, n. 4. Handlingen, då man fångar.

FÄNGARE, m. s. (mindre brukl.) En, som fångar.

FÄNGBRÖD, n. s. 1) Bröd, som består fångar (hem. 3). — 2) Se *Fängkost*.

FÄNGDIKE, n. 4. (landbr.) Dike, som göres, för att uppfånga och afleda underjordiskt vatten.

FÄNGE, m. 2. pl. *fångar*. 1) En, som blifvit tillfångatagen i krig och är beröfvad friheten. *Utlösa en f. Utlösa f-gar. Gifva sig till f.*, se *Gifva sig fången* (under följ. ord). — *Syn. Krigsfänge.* — 2) Förbrytare, rymmare, som blifvit gripen, fasttagen. *En poliskonstapel kom med en f.*, som myss hade blifvit gripen. — 3) En, som sitter i fångelse. Har sammansättningarna: Bekännelse-, Straff-, Listids-, Fästningsfänge. — *Syn. Arrestant.*

FÄNGEN, I. Part. pass. af *Fänga*. Brukas adjektivt i följande uttryck: *Gifva sig f.*, låta sig tillfångatagas, gripas. *Hålla f.*, sitta ell. vara f., i fångelse.

FÄNGEN, II. Part. pass. af *Få*. Som fått, bekommit. Brukas adjektivt under den gamla bem. af Förvärfvad, i följande talesätt: *Orätt f-et gods*, med orätt, på olagligt sätt förvärfvad. (Ordspr.) *Ulla f-et är snart förgånget*, det, som med orätt fås, förloras snart åter.

FÄNGENSKAP, f. 3. Tillstånd, då man är fånge. *Räka, vara i f. Babyloniska f-n*, den tid af Judafolkets historia, då det hade blifvit bortfördt till Babylon och der nödgades uppehålla sig.

FÄNGESMAN, m. s. pl. — *män*. (lagt.) Den, af hvilken man genom köp, gifva o. s. v. bekommit en sak, hvarof man är eller påstår sig vara ägare. *Uppvisa sin f.*, uppgifva dennes namn.

FÄNGFÖRPLÄGNING, f. 2. Den kost, som af allmänna medel består fångar.

FÄNGGÅRD, m. 2. 1) Gård vid ett fångelse, der fångarna få hämta frisk luft. — 2) Fångelse (hem. 2).

FÄNGHUS, n. s. Se *Fångelse* (hem. 2).

FÄNGJERN, n. s. (jäg.) Redskap af järn till vilda djurs fångande.

FÄNGKLAMP, m. 2. (skepp.) Benämning på små vertikala klampar, som äro fästade på flera ställen i ett fartyg, att hänga något på.

FÄNGKNEKT, m. 2. Tjenare, som i ett fångelse bevakar fångarna, bär mat till dem, o. s. v.

FÄNGLINÄ, f. 1. (skepp.) Ett tåg, fästadt vid förstäfen af en båt, och som begagnas att dermed fasta eller fasthålla den.

FÄNGLISTA, f. 1. Lista på fångarna i ett fångelse.

FÄNGST, f. 3. 1) Fångande (djurs genom jagt eller fiske). *F. med ref eller krok*. Bildar flera sammansättningar, såsom: *Djur-, Fisk-, Kräftfångst*, m. m. — 2) Mängd af djur, fisk, som fångas eller blifvit fångade. *Huru stor f. af fisk har man gjort? Göra en god f.*, äf. (fig.) göra en stor vinst, vinna en stor fördel.

FÄNGTRANSPORT, fängstransport, m. 3. Fångars förflyttande från en ort till en annan.
FÄNGUTVEKLING, f. 2. Utvekling af krigsfångar emellan krigförande makter.

FÄNGVAKTARE, m. 3. — **TERSKA**, f. 4. Person, som i ett fängelse har uppsigt öfver fångarna och besörjer deras förplägning. — *Se F-bokställe, -syssla.*

FÄNGVAKTMÄSTARE, m. 5. Den i ett fängelse, som har sig anförordad högsta tillsynen öfver fångarna, deras förvaring och förplägning.

FÄNGVÄRD, m. 2. sing. Omsorgen om fångars förvarande och förplägning.

FÄNGVÄRDSSTYRELSE, f. 3. Benämning på Styrelsen öfver fångelser och arbetsinrättningar i riket.

FÄNIG, a. 2. 1) Som saknar all omdömesförmåga, och derjemte är så både i afseende på minne och känsla. — *Syn. Fjoksig, Stupid.* — 2) (fam.) Dum, enfaldig. — *Se Ann. under Fåne.*

FÄNIGHET, f. 3. Fullkomlig brist på omdömeskraft, förenad med slöhet i minnet och känslöförmögenheterna. — *Syn. Fjoksig, Stupiditet.*

FÄNIGT, adv. Som en fåne.

FÄORDIG, a. 2. Som talar föga. — *Syn. Ordkarg, Enstafvig, Tytt af sig.*

FÄORDIGHET, f. 3. Egenskapen att vara fördig. — *Syn. Ordkarghet, Enstafvighet.*

FÄORDIGT, adv. Med få ord. *Svara, tala f.*

FÄR, n. 5. 1) Idisslande djur med kulliga, vanligen något skruformigt böjda, ihåliga horn; ryggen kullrig; honorna merendels hornlösa. Bland de talrika arterna anmärkas isynnerhet: *Spanska F-er* (Merino), med stora, skruformigt vridna horn och fin, krusig ull; *Islandsfäret*, med 4 till 8 horn och grof ull; *Southdowns-färet*, med stor, fet kropp och fin, nästan rak ull; *Bredsvansfäret*, med lång, bred och fet svans (hemma i Norra Afrika, Syrien och Södra Ryssland); *Dubbelsvansfäret*, som i stället för svans har två 50 till 40 marker tunga fettklumpar (finnes i samma länder som det förra); *Ungerska F-er*, med stora, upprättstående, skruformiga horn; *Guineafäret*, med pucker och slätt hår; samt *Hedfäret*, litet, med svart, grof ull, och honorna ofta behornade, m. fl. (Talesätt) *Vara som ett f.*, låta göra med sig hur som helst; *vara för mycket from och saktmodig.* *Dum som ett f.*, mycket dum. — 2) (fig. fam.) From och enfaldig människa. *Han är ett f.* — 3) (bibl. fig.) *F-er*, de rättfärdige. — *Se F-art, -dynga, -gödsel, -klippare, -klippning, -kött, -mjölk, -ras, -skock, -slag, -stek, -svans, -tunga, -ull.*

FÄRÄ, f. 4. I. (prov.) Hona af Färläget. — *Syn. Tacka, Färacka.*

FÄRÄ, f. 4. II. 1) Den i en linde fortgående urgröpnig i jorden, som uppkommer, då man kör med en plog. *Plöja f-ror i jorden.* — 2) Hvarje fortgående fördjupning i en yta, som liknar en sådan urgröpnig. *F-rorna på en gubbes panna.* (Fig.) *Fartiget plöjde djupa f-ror i valvet.* Har sammansättningen Strömfåra.

FÄRÄ, v. a. 1. Göra färor (hem. 2) i något. — *Färände, n. 4.*

FÄRÄD, part. pass. af föreg. Som blifvit färad. — Brukas adjektivt i följande bemärkelser: a) Som på ytan har urgröpnings, liknande färor. *En f. panna.* — b) (bot.) *F. stielk*, långa efter urhålkad med större och djupare strimmar eller refflar.

FÄRÄFVEL, färfävel, m. sing. Färs uppfödande och underhållande till nytta och bruk.

FÄRAHERDE, se *Färherde.*

FÄRAHJORD, se *Färhjord.*

FÄRAHUS, den äldre formen af det numera brukliga *Färhus*.

FÄRAKLÄDER, m. 3. pl. (bibl.) Yttre sken af fromhet och rättfärdighet. *De komma till eder i f., men iwertes dro de glupande ulfvar.*

FÄRAKTIG, a. 2. Enfaldig som ett får. — *Färaktighet, f. 3.* — *Färaktigt, adv.*

FÄRBETE, n. 4. 1) Gräs och örter på marken, hvilka betas af får. *Der är godt, dåligt f.* — 2) Begagnande af betesmark för får. *Hafta frött f. på skogen.*

FÄRBOG, m. 2. Bog af ett slagadt får, rå eller lagad till mat.

FÄRBRINGA, f. 1. Bringa af ett slagadt får, rå eller lagad till mat.

FÄRBÖD, m. 2. sing. Hjärande färsjuka.

FÄRFÄLLA, f. 1. Se *Fälla, f.*

FÄRFÄSTING, m. 2. En art af djursläktet Fästing, hörande till Spindlarnes klass och den ordning deraf, som kallas Qvalster, grå, svart eller röd, vid uppsvällning stor som ett enbär, hvilket han ofta liknar; fäster sig på boskap, framför allt får, och suger sig der full med blod. *Ixodes ovinus.*

FÄRGRÄS, n. 3. Se *Färsvingel.*

FÄRGÅRD, m. 2. 1) Kringstängd gård, för får. — 2) Se *Schäferi.*

FÄRHERDE, m. 2. pl. — *herdar.* Person, som har vård och tillsyn om en färhjord. Ordets äldre form *Färherde*.

FÄRHJORD, m. 2. Hjord af får. Ordets äldre form *Färhjord*.

FÄRHOSTA, f. 1. Torr hosta, sådan som får ofta äro utsatta för.

FÄRHUFVUD, n. 5. 1) Hufvud af ett får. — 2) (fig. fam.) Dum och enfaldig människa.

FÄRHUND, m. 2. En art af Hushunderna, raggig, med spetsiga, upprättstående öron; begagnas af färherdar att bevakta och hålla tillsammans hjorden.

FÄRHUS, n. 5. 1) Hus, der får hållas instängda. — 2) (egentligt) Afdelning i ett fähus, för får. — Ordets äldre form *Färhus*.

FÄRKAMEL, färkamel, m. 3. Se *Llama.*

FÄRKOPPOR, f. 1. pl. Ett slags sjukdom, liknande koppor, som angriper får. Kallas äfv. *Färskorf, Färskabb.*

FÄRKORF, m. 2. pl. — *korfvar.* 1) (utan plur.; kollektivt) Korf, tillredd af hackadt färrött. — 2) (med plur.) Så stor myckenhet af sådan korf, som är instoppad i ett så kalladt korfskinn. *En f. Två f-svar.*

FÄRKREATOR, färkreatör, n. 5. Hushjör af färläget. Siges både om gummar, tackor och lam, i skrift och räkenskapsstil.

FÄRKUMMER, m. sing. Se *Färpupper.*

FÄRLIK, a. 2. Som till utseendet liknar ett får.

FÄRLÖS, f. 5. pl. — *lös.* Insekt med fyrkantig kropp och utan vingar, lik hästflugan; uppbåller sig i ullen på får, som den mycket plågar. *Melophagus communis.*

FÄRLÄR, n. 5. Lär af slagadt får, rått eller till mat tillagadt.

FÄRÖST, m. 2. 1) (utan plur.; kollekt.) Ost, beredd af färrmjölk. — 2) Så mycket af sådan ost, som på en gång blifvit formadt i ett ostkar. *En f. Två f-svar.*

FÄRPMIS, m. 2. (mindre brukl.) Huden med vidhängande ullen på ett levande får. Bär ej förblandas med *Färskinnspels*. [-pöls.]

FÄRPERLOR, f. 1. pl. (fam. skämtv.) Träck af får.

FÄRPUNGAR, m. 2. pl. eller

FÄRPUPPOR, f. 1. pl. (bot.) Ört med brunaktiga blommor, på sidlängta ängar. Kallas äfv. *Färkumner.*

FÄRSAX, f. 2. Ett slags grof sax, som begagnas till färlippning.

FÄRSJUKA, f. 1. Allmänt gängse, långvarigare sjukdom bland får, af svårare beskaffenhet.

FÄRSJUKDOM, m. 2. Sjukdom, som angriper får.

FÄRSKABB, m. sing. Se *Färkoppor.*

FÄRSKALLE, m. 2. pl. — *skallar.* (pop. o. fam.) Se *Färhufvud* (begge bem.).

FÄRSKINN, n. 5. Det afdragna skinnat af ett får med vidsittande ull.

FÄRSKINNSPELS, m. 2. Pels med foder af färskinn. [-pöls.]

FÄRSKORF, m. sing. Se *Färkoppor.*

FÄRSKÖTSEL, m. sing. Se *Färskovel.*

FÄRSMÖR, n. 5. Smör, tjärnat af färrmjölk.

FÄRSTYNG, n. 5. Tväringad insekt, gul, med bruna fläckar; lägger sina ägg i färens näsborrar, hvarefter larven uppträder i deras pannhålor, ofta till den mängd, att fåren blifva döras liksom galna. *Oestrus ovis.*

FÄRSVINGEL, m. sing. Foderväxt af Svingelsläktet, med smala, sträva, tagellika strån; är en god föda för får. Kallas äfv. *Färgräs*. *Pestuca ovinus.*

FÄRTARMAR, m. 2. pl. (bot.) Se *Äkerbinda.*

FÄRÖGA, n. 4. pl. — *ögon.* Öga på ett får. (Fig. fam.) *Bliga, se på någon med f-gon*, med stora, dumma, själlösa ögon.

FÄRALIG, a. 2. Som innehåller blott ett ringa antal. — Brukas af några orätt i samma bem. som *Färdig.*

FÄRALIGHET, f. 3. Ringa antal.

FÄVITSK, fävitisk eller fävisk, a. 2. Som har föga vett, förstånd. *De tio f-a jungfrur.* — *Syn. Se Däraktig.*

Ann. Hette i fornspråket *Fäviskr*, af *Fa*, få, och *Vit*, vett, förstånd, hvarefter det rätteligen stafvas *Fäviskr* och ej *Fävisk*, chunn det i allmänhet så uttalas. — Vill man skriva utan *f*, så bör det beta *Fävis* (uttalas: fä'vis), det forna *Fävis* (af *Fa* och *Vis*), föga vis; således af samma bemärkelse.

FÄVITSKA, fävitiska eller fäviska, f. 4. Ringa vett, litet förstånd. — *Syn. Se Däraktighet.*

Ann. Är sammansatt af de gamla orden *Fa* och *Vit*, visdom. *Jfr. Ann. under Fävisk.*

FÄVÄLDE, n. 4. Se *Oligarki.*

FÄ, n. 4. 1) Boskapsdjur. Förekommer mest i sammansatta ord, såsom *Fähus, Fäbodar, m. fl.* (Talesätt) *Dum som ett f.*, ytterst dum. — 2) (fig. fam.) Dum, okunnig, rå, obildad, oberstad, oskicklig, oduglig, tölpig människa. *Han är ett f.*, ett äkta f. — *Syn. Se Dumhufvud.* — 3) (i fornspråket) Egendom. (Gam. låg.) *Gångande och liggande f.*, lös och fast egendom. Se äfv. *Imlagsfä.*

FÄAKTIG, a. 2. Dum, rå, oberstad som ett få; oskicklig och tölpig i sitt beteende. *En f. människa.* — *Syn. Se Dum, Rå, Osckicklig.*

FÄAKTIGHET, f. 3. Egenskapen att vara fäaktig.

FÄAKTIGT, adv. På ett fäaktigt sätt. *Bära sig f. åt.*

FÄBODAR, f. 2. pl. Benämning på aflägsna äpprodda ställen i norrländska skogarna, med nöd-

torftiga byggnader för folk och få, dit norrländska bönderna sommartiden begifva sig med familj, för att der inberga höet, låta boskapen beta, tjärna smör och göra ost. — Kallas äfv. *Säter, Öst-säter.*

FÄBOSKAP, se *Nötboskap.*

FÄBROMS, m. 2. Se *Fäfluga.*

FÄDER, pl. Se *Fader.*

FÄDERNE, fädärne. Ursprungl. gent. i best. form af plur. *Fäder*. Brukas nästan adjektivt i åtskilliga sammanställningar, t. ex. *F. arf, F. jord, m. fl.*, hvilka dock numera vanligen sammanskrifvas (se här nedan). — S. n. sing. 1) *Fädernearf*. *Han har förläst sitt f.* — 2) *Fädernesida*. *Vara släkt med någon på f-t.* *Härstamma från någon både på f. och moderner.* — 3) Släkt på faders sida. *Bräs på f-t.*

FÄDERNEARF, fädärnearf, n. 5. Hyvad någon arfver efter fader. Förkortas ofta till blott *Fäderne*.

FÄDERNEFRÄNDE, m. 3. Släkting på faders sida.

FÄDERNEHUS, n. 5. Se *Föräldrahus.*

FÄDERNEJORD, f. 2. Den jord, på hvilken ens förfäder bott. — *Syn. Se Fädernesland.*

FÄDERNESLAND, n. 5. Det land, der man är född och der vanligtvis ens förfäder bott. — *Syn. Fädernejord, Fosterland, Fosterjord.*

FÄDERNESPRÅK, n. 5. Se *Modersmål.*

FÄDRIFT, se *Boskapsdrift.*

FÄDUM, a. 2. (pop. o. fam.) Dum som ett få, som ett nöt.

FÄDYNGA, f. 1. sing. Dynga efter nötkreatur.

FÄFLUGA, f. 1. Tumsläng, tvåvingad insekt, brun, med gula gördlar och trekantiga fläckar; gör nötkreatur på varma somrardagar mycken plåga. Kallas äfv. *Fäbroms, Oxbroms, Tabanus bovinus.*

FÄFOT. Förekommer endast i uttrycket: *Ligga för f.* (egentl.) tjena till bete; (fam.) säges om det, som ingen tager vara på, utan som är öfvergifvet och lemnadt till spillo på öppna fältet.

FÄGEN, fäjänn, a. m. o. f. sing. Glad. Brukas numera mest i folkspråket. Hette fordom *Fegin*. — *Syn. Se Glad.*

FÄGNA, fägna, v. a. 1. 1) Göra fågen, glad. *F. någon med en nyhet.* Denna anblick f-r ögonen. Denna nyhet måste mycket f. er. — Brukas ofta impersonellt, t. ex.: *Det f-r mig mycket att se dig vid helsa.* — *Syn. Se Glädja.* — 2) Se *Undfägna*. — 3) Betyga någon sin glädje. *Hunden f-de mig.* — *F. sig, v. r. eller Fägna*, v. d. Glädja sig. *F. sig öfver något.* *F. sig åt något*, glädja sig vid tanken på något godt, lyckligt, som man väntar.

FÄGNAD, m. sing. (i fornspråket *Fagnadur*) 1) Glädjande tillfredsställelse. Brukas både i tal och skrift. *Det är mig en f. att höra det.* Göra sig en f. af att tjena någon. — *Syn. Se Glädje.* — 2) Se *Undfägna*.

FÄGNADSBETYGELSE, f. 3. Se *Glädjebetygelse.*

FÄGNANDE, n. 4. Handlingen, omständigheten, att man fågnar (i alla bem.). — *Adj. 1.* (egentl. part. akt. af *Fägna*) Som betygar sin fågnad, smekande. *Hunden är f., när hans herre kommer hem.*

FÄGNESAM, a. 2. 1) Som gifver fågnad. *En f. nyhet.* *Det är f-t att höra.* — 2) Se *Fägnande*, adj.

FÄGRING, f. 2. sing. Fagert utseende. Brukas numera föga i talspråket, deremot mer i skrift.

helst i viltallghets- och poetisk stil. *En kvin- nas f. Naturens, blommanas f.* — *Syn.* Se *Skönhet*.

FÄHERDE, m. 2. pl. — *herdar*. Herde, som vaktar och har vård om nötboskap. Brukas till skildnad ifrån Ox-, Får- och Svinherde.

FÄHUND, m. 2. 1) (egentl., föga brukl.) Se *Vailhund*. — 2) (fig. pop. o. fam.) Se *Lymmel*.

FÄHUS, n. 3. Hus, der nötboskap och ofta äfven får och fjäderfä hållas instängda. I allmänhet menas dermed detsamma som *Kohus*. Särskilt för oxar, kallas det *Oxhus*.

FÄJA, m. fl., se *Feja*, m. fl.

FÄKREATUR, fäkratur, n. 3. Se *Foskapsdjur*.

FÄKTA, v. n. 1. 1) Strida med vapen. *F. tappert emot fienden.* *F. för fäderneslandet.* *F. sig fram, igenom*, fäktande bana sig väg. — *Syn.* Se *Strida*. — 2) Efter fäktkonstens regler bruka värja, sabel, bajonett o. s. v., antingen i verklig strid eller blott för öfning. *F. med någon i duell*, på värja, sabel. *Han går och f-r hos fäktmästaren.* *F. väl.* *F. emot någon.* — 3) (fig. fam.) a) Göra häftiga rörelser och åthärder med armarna, likasom då man fäktar. *F. med händerna, med armarna.* *F. emot*, streta emot, anstränga sig af alla krafter, för att emotstå. — b) Ifrigt anstränga sig, uppbjuda alla krafter, för att vinna något. *F. efter något*, på det ifrigaste eftersträffa, göra allt, för att vinna något. *F. för födan*, anstränga sig på allt sätt, för att vinna sitt uppehälle. — *Syn.* Se *Sträffa*. [Fägte, Fäktla.]

FÄKTARE, n. 4. Handlingen, då man fäktar (alla bem.).

FÄKTARE, m. 3. 1) En, som fäktar (bem. 2).

— 2) Se *Gladiator*.

FÄKTAREKONST, se *Fäktkonst*.

FÄKTARLIK, a. 2. Liknande en fäktares *F. ställning*.

FÄKTANÄ, f. 4. Offentlig plats, der de forda gladiatorerna fäktade eller der man öfvade sig i fäktkonsten.

FÄKTHANDSKE, m. 2. pl. — *handskar*. Handske af tjockt läder med krage, som går upp ända till armbågen, begagnad af dem, som lära sig att fäkta.

FÄKTKONST, f. 3. Konsten att efter vissa regler föra värja eller sabel emot en motståndare, att gifva stötar eller hugg, parera, o. s. v.

FÄKTLÄRARE, m. 3. Se *Fäktmästare*.

FÄKTMÄSTARE, m. 3. Lärare i fäktkonsten.

FÄKTING, f. 2. 1) Handlingen, då man fäktar (bem. 1 o. 2). — 2) Strid i krig, träffning. — *Syn.* Se *Strid*.

FÄKTPATS, m. 3. Ställe, under bar himmel, der man fäktar (bem. 2). Se äf. *Fäktbana*.

FÄKTSAL, m. 2. Stort rum, der undervisning i fäktkonsten gifves.

FÄKTSKO, m. 3. pl. — *skor*. Sko utan klack, med sulor af filt eller buffelläder, som begagnas på fäktsalar.

FÄKTSKOLA, f. 1. 1) Anstalt, der undervisning hemmas i fäktkonsten. — 2) Det olika sätt att fäkta, som af olika fäktmästare läres och uppgifves vara det bästa. *En god, dålig f.*

FÄKTSÖT, m. 2. Stöt med värjan vid fäkting.

FÄKTTIMME, m. 2. pl. — *timmar*. Timme, då man tager undervisning i fäktkonsten.

FÄKTVÄRJA, f. 1. 1) Värja med fyrkantig klinga, utan udd och egg, i ändan försedd med

en läderbeklädd knapp, och som begagnas, då man lär sig fäkta. Äf. *Florett*. — 2) Värja, som begagnas att fäkta med, t. ex. i duell.

FÄKTÖFNING, f. 2. Öfning i konsten att fäkta.

FÄLAD, fälåd, m. 3. (prov.) Gemensam betesmark.

FÄLAS, v. d. 1. (pop. o. fam.; egentl. *Fär-das*) Rusta, rasa, flänga, väsnas.

FÄLB, se *Felb*.

FÄLL, m. 2. Se *Skinnfälla*.

FÄLLA, f. 1. Redskap att fänga djur lefvande eller döda, försedd med lockbete och en uppgillrad klabb eller stock, som nedfälls, då djuret inkommer derunder eller inför leden, för att ätkomma betet. *F. för råttor, mårdar*, o. s. v. *Güllra*, sätta ut en f. (Fig.) *Gå, råka, fastna i f-n*, låta snärja, bedraga, förloda sig; låta fänga sig genom svek, bedrageri, list. *Få, hafva någon i f-n*, snärja, eller hafva lyckats att snärja någon, att förloda till något skadligt, föderligt, olycksbringande. — *Syn.* (fig.) *Snara*.

FÄLLA, v. a. 2. (af *Falla*) 1) Låta falla. *F. segel, ankar.* *F. en gardin.* *F. lärar, gräta.* *F. bajonett*, låta geväret falla, så att bajonetten vändes rakt framåt. *Gå på med fälld bajonett.* *F. hufvudet*, nedluta det. *F. händer, armar.* *Han fälde boken af förväning.* *F. hår*, säges om människor och djur, då deras hår småningom afäller. *F. fjädrar*, se *Fjäder*, 1. *F. hornen*, säges om horn djur, då vid viss ålder de först utväxta hornen afälla, hvarefter andra utväxa i stället. *F. skal*, säges om skalldjur, då deras skal vid skalömsning afäller. *F. löfven*, säges om träd, då deras löf på hösten afälla. (Fig.) *F. modet*, förlora modet. *F. igen, ihop*, se *Igenfälla*, *Hopfälla*. — *Syn.* *Släppa*. — 2) Nedslå något till marken, så att det blir liggande. *F. ett träd.* *F. skog.* *F. nåd*, omkull, se *Nedfälla*, *Omkullfälla*. — *Syn.* *Nedslå*, *Nedhugga*. — 3) Döda (i strid eller på jagt). *F. en fiende.* *Han fällde honom med ett kastspjut.* *F. ett djur, vildebråd.* Säges äf. om vargen, då han dödar får. *Vargen har fällt ett, tio får.* — *Syn.* *Nedslå*, *Nedlägga*, *Döda*, *Skjuta*, *Sträcka* till marken. — 4) (fig.) a) Störta, bringa i förfert. *Söka f. någon.* — b) Göra lägre, nedsätta, afslå. *F. priset på en vara.* *F. sina anspråk.* — c) Döma. *F. till ed*, genom laga dom ålägga edgång. *F. någon till plikt.* — d) Döma skyldig. *F. en anklagad.* *Det är bättre att fria än f.* — *när den anklagade ej är fullt öfverbevisad.* — e) Förebringa eller innefatta öfverbevisning emot en anklagad, så att han kan dömas skyldig. *Detta vittne, vittnesmål f-ller den anklagade.* — f) Yttra, utsäga, afsäga, afkunna. *F. ett ord, ett uttalande, ett yttrande.* *Han fällde några ord, som blefvo illa upptagna.* *F. hotelser.* *F. förböner för någon.* *F. dom, utslag.* *Han har fällt sin egen dom*, dömt sig själf. *F. om döme*, yttra sitt om döme, säga sina tankar. *F. sitt om döme om någon, något, öfver något.* — 5) (geom.) *F. en vinkelrät linie*, draga en linie så, att den blifver vinkelrät emot en annan. — 6) (kem.) Genom kemisk åtgärd ur en lösning afskilja något deruti innehållet ämne, så att det sjunker till botten af kärlet. — *V. n.* (jäg.) Säges om sjöfågel, då den slår ned, t. ex. vid vettare.

FÄLLANDE, n. 4. Handlingen, då man fäller; omständigheten, att någon eller något fälls. *Jfr. Fälla.* 1) *Ankarets, seglets f.* *Fjäderarnes, löfvens f.* — 2) *Ett träds f.* *F. af skog.* — 3) *En fiendes, ett djurs f.* — 4) *Genom sin fiendes f.* hoppas han bringa sig själf upp. *Prisets f.* *En anklagad persons f.* *Ett ord, en hotelses f.* *F. af dom, utslag.* — 5) *En linies f.* vinkelrätt emot en annan. — 6) *Ett ämnes f.* ur en lösning. — *Part. akt.* Som fäller. Brukas nästan adjektivt i uttrycket: *F. vittne*.

FÄLLBOM, m. 2. pl. — *bommar*. Bom (bem. 1), gjord att fällas ned.

FÄLLBORD, n. 3. Bordskifva, fastad vid vägg eller annat föremål på det sätt, att den fälls ned, när den skall begagnas till bord.

FÄLLBRYGGGA, f. 1. Bryggga, så inrättad, att den allt efter behovet kan nedfällas eller uppdragas.

FÄLLBRÅDE, n. 4. Bråde, som för något visst ändamål efter behof kan nedfällas eller uppdragas.

FÄLLE, n. 4. 1) Fäld skog. *Hugga ett f. i skogen.* — 2) Ställe, der skog blifvit fäld.

FÄLLFÖNSTER, n. 3. Fönster, som efter behof kan nedfällas eller uppdragas.

FÄLLGALLER, n. 5. 1) Galler, så inrättadt, att det efter behag kan nedfällas eller uppdragas. *F. på en vindbryggga, på en hjälm.* — 2) Se *Stormhvarf*.

FÄLLHÅKE, m. 2. pl. — *hakur*. Rörtig, lös hake, som vid behof kan fällas ned.

FÄLLKNIF, m. 2. pl. — *knifvar*. Knif, på hvilken bladet eller bladen kunna fällas in i skaftet.

FÄLL-LUCKA, f. 1. Lucka, som efter behof kan nedfällas eller uppdragas, upplyftas, uppskjutas.

FÄLLMUSKEL, fälmusskl, m. 3. pl. — *muskler*. (anat.) Muskel, hvarigenom någon lem fälles ned.

FÄLLNING, f. 2. 1) Se *Fällande* (bem. 1 o. 2). *F. af fjäder, af horn, af hår.* *F. af skog.* — 2) (kem.) a) En upplöst fast kropps afskiljande ur en vätska genom tillsättande af någon annan kropp. — b) Ämne, som genom kemisk åtgärd såunda blifvit fäldt till botten ur en lösning. — 3) (geol.) Ämnen, som efter hand afsätta sig på botten af vatten. — 4) Grummel på botten af ett kärl.

FÄLLNINGSMEDEL, n. 5. (kem.) Det ämne, som åstadkommer en fällning.

FÄLLPINNE, m. 2. pl. — *pinnar*. Pinne, genom hvars påtryckning något fälls ned.

FÄLLSKIFVA, f. 1. Del af en bordskifva, som efter behag kan fällas ned eller sättas upp.

FÄLLSTOL, m. 2. Stol, så inrättad, att sit-sen, då man så vill, kan fällas ned eller vikas ihop, så att den intager minsta möjliga rum.

FÄLLVED, m. sing. Ved af skogsfälle.

FÄLNUBB, FÄLSUP, se *Färdrubb*, *Färdsup*.

FÄLP, se *Felp*.

FÄLT, n. 5. 1) Öppen, ej skogbevuxt slättmark af större vidd. *Ett bördigt, fruktbart f.* *På fria, öppna, släta, slacka f-er.* *Ett odladt, stengt f.* *Hafva fälta f-er för sig*, hafva frukt f., (fig.) äga full frihet att göra och låta. *Lemna någon frukt f.*, full frihet att göra och låta. *Odla historiens f.*, arbeta, forska, författa i historien. *Kemien erbjuder ett rikt f. för upptäckter*, lemnar rikt tillfälle till ec. *Det står i vida f-er*, är ganska övigt. — Ingår i åtskilliga sammansättningar, såsom: Åker-, Sädes-, Hyete-, Råg-, Ångfält, m. fl. — *Syn.* Slätt, Slättmark. — 2) (i militärisk stil) Mark, trakt, fält, hvarpå krigsbärrar åga emot hvarandra. Brukas för denna bem.

endast i vissa talssätt. *Draga, rycka, låga, gå i f. emot någon*, gå ut i krig. *Ställa en här i f.*, uppställa en här i krig. *Behålla f-et*, segra i ett fältslag. *Stå ur f-et*, öfvervinna, drifva på flykten. *Hålla f-et*, ej fly, ej draga sig tillbaka för fienden; ej söka skydd af fästningar, o. s. v., utan operera mot fienden på öppna fältet. — 3) (bergsbr.) a) En malhogångs utsträckning på längden. Har några sammansättningar, såsom: *Gruf-fält*, *Koboltfält*, *Malmfält*, o. s. v. — b) *Se Utväl.* — 4) (fig.) a) Slät grund, hvarpå man malar, graverar, föreställer något. *F-et på en tapet, en medalj, en sköld, ett vapen.* *Tre gyldene lil-jor i blått f.* *Sköld med fyra f.* — b) Vidden af ett förstoringsglas. — c) *F-et på en bro*, en bryggga, öfra, jemna delen deraf, der körande och gående färdas fram. — d) (artil.) *Långa f-et på en kanon*, den del deraf, som är emellan tapparna och mynnigen.

FÄLTALTARE, n. 4. 1) Altare, upprest på öppna fältet (ej i tempel). — 2) Flyttbart altare, som begagnas i krig.

FÄLTAPOTEK, fältapoték, n. 5. Samling af alla nödiga läkemedel, som medföras i fält för en armés behof. [— thok.]

FÄLTAPOTEKÄRE, m. 3. Person, som har vård och tillsyn öfver ett fältapotek.

FÄLTARTILLERI, ----ri, n. 3. Sådant slags artilleri, som alltid åtföljer en krigshär vid alla dess rörelser i fält. [— ie.]

FÄLTBAĞARE, m. 3. Bagare, som bakar bröd för trupper, i fält.

FÄLTBAĞERI, n. 3. 1) Flyttbart bageri för brödbakning i fält. — 2) Samtliga fältbagarne vid en krigshär, organiserade i en corps med der-till hörande tross och betjäning.

FÄLTBAKUGN, m. 2. Flyttbar bakugn, som nyttjas i fält.

FÄLTBATTERI, ----ri, n. 3. Batteri (bem. 1) af fältartilleri.

FÄLTBEFÄSTNING, f. 2. Försvarsverk på öppna fältet, såsom fästskansar o. d.

FÄLTBEFÄSTNINGSKONST, f. 3. Den del af befästningskonsten (fortifikationen), som har till föremål skansars uppkommande på öppna fältet, lagers befästande, o. s. v.

FÄLTBINDEL, m. 2. pl. — *bindlar*. En officers skärp.

FÄLTBLOMMA, f. 1. Blomma, som växer på fält (till skildnad ifrån Skogs-, Älp- eller Fjäll-blomma).

FÄLTDOMARE, m. 3. (obruk.) Se *Auditor*.

FÄLTEKIPAGE, fälttekipasch, n. 3. Allt hvad en soldat eller officer behöfver på marsch och i fält. [— equipage.]

FÄLTFLÅSKA, f. 1. Kopparflaska, som soldater bruka på marsch och i fält.

FÄLTFORTIFIKATION, fältfästningskonst, f. 3. Se *Fältbefästningskonst*. [— cation.]

FÄLTFRUKTER, m. 3. pl. Så kallas all så-dan slags frukt, som ej växer på träd, t. ex. säd, skidfrukt och jordfrukter. [— frugter.]

FÄLTFÖRSKANSNING, f. 2. Se *Fältbefästning*.

FÄLTFÖRSKANSNINGSKONST, f. 3. Se *Fältbefästningskonst*.

FÄLTHERRE, m. 2. pl. — *herrar*. Högste befälhavare öfver en här, i krig. Brukas mest i den högre stilen. — *Syn.* Befälhavare, Chef, General, General en chef, Hjärförare. — *Se. F-värdighet*.

FÄLTHERRESTAF, m. 2. pl. — *stafvar*. En fältherres kommandostaf. Brukas mest figurligen, t. ex.: *Föra f-en*, halva öfverbefälet öfver en här.

FÄLTOSPITAL, fältläkarspítal, n. 3. o. 5. Hospital för sjuka och sårade, som tillhöra en armé, i fält.

FÄLTHYDDA, f. 1. (föga brukl.) Hydda på fältet. — 2) Barack.

FÄLTJÄGARE, m. 3. Soldat, lätt beväpnad och väl öfvad i skjutkonsten, som begagnas i det lilla kriget och såsom tiralför. — *Ss. F-corps, -regemente*.

FÄLTKANON, fältkanón, m. 3. Kanon, tillhörande fältartilleriet. [-canon.]

FÄLTKANSLI, fältkansli, m. 3. Kansli, som åtföljer en armé i fält, och hvarifrån utfärdas alla skrivelser i arméen rörande ärenden.

FÄLTKAPPA, f. 1. Kappa, som nyttjas i fält.

FÄLTKASSA, f. 1. Se *Krigskassa*. [-cassa.]

FÄLTKASSÖR, m. 3. Tjenstemän vid en armé, som har krigskassan om hand. [-cas-]

FÄLTKIKARE, m. 3. Kikare, hvarmed man kan se på ganska långt håll, och som begagnas i fält, vid rekognosceringar, o. s. v.

FÄLTKIRURG, fältkirúrr, m. 3. Kirurg, anställd vid en armé.

FÄLTKISTA, f. 1. Kista, innehållande läkemedel och kirurgiska instrumenter för en armés behof, i fält.

FÄLTKITTEL, m. 2. pl. — *kittlar*. Stor kokkittel, som begagnas i fält.

FÄLTLOCK, m. 2. Kock, som åtföljer en armé i fält, för att koka mat åt trupperna.

FÄLTKOMMISSARIAT, **FÄLTKOMMISSARIE**, se *Krigskommissariat, Krigskommissarie*.

FÄLTKONSISTORIUM, fältkonsistoríum, n. 3. pl. — *störster*. Tillfälligt konsistorium, då hären blifvit sammandragen under krig, och som utgöres af alla tillstådes varande regementsprester, med äldste regementspastor eller, i konungens närvaro, dess äldste hofpredikant till ordförande.

FÄLTKÖK, n. 3. 4) Ställe, i fält, der maten tillredes för trupperna. — 2) Samteliga kök och redskap, som användas i fält för matens tillredande. — 3) Samteliga de personer, som dervid tjänstgöra.

FÄLTLASARETT, fältlasarétt, n. 3. o. 3. Flyttbart lasarett i fält.

FÄLTLAYETT, fältlayétt, m. 3. Kanonlayett, som begagnas vid fältartilleri.

FÄLTLEFNAD, m. 3. Det lefnadssätt, man för i fält.

FÄLTLEMMEL, fältlemmél, m. 2. pl. — *lem-lar*. Djur af Gnagarnes ordning, $5\frac{1}{2}$ tum långt, med kort, småningom afsmalande svans; gräver sig gångar i åkrarna; lefver af gräs, rötter och såd. Kallas äfv. Fälttråta. Lemmus aryalis.

FÄLTLAGER, n. 3. Se *Läger*, 2.

FÄLTLÄKARE, m. 3. Läkare, anställd vid en armé, i fält. — *Syn. Fältmedikus*. — *Ss. F-corps*.

FÄLTLAGASIN, --- si'n, n. 3. o. 3. Magasin, tillhörande en armé, i fält, till förvarande af proviant och krigsförnödenheter.

FÄLTMANÖVER, fältmanövr, m. 3. pl. — *növer*. (Krigsk.) Manöver (se d. o.) med trupper, af större utsträckning och som rücker flera timmar.

FÄLTMARSCHE, m. 3. Marsch, som begagnas för trupper i fält. Brukas till skilnad ifrån Sorg-

Begravnings-, Triumfmarsch, m. 3. — *Syn. Krigsmarsch*. [-march, -marche.]

FÄLTMARSKALK, fältmarschálk, m. 2. Högste befälhafvaren öfver en armé. [-marschalck.]

FÄLTMEDEKUS, fältmedékuss, m. pl. — *medici*. Se *Fältläkare*.

FÄLTMUSIK, fältmusik, m. 3. sing. Se *Krigsmusik*.

FÄLTMÄTARE, m. 3. 4) (tillförene) Person, anställd vid Fältmätningsskorpsern. — 2) Brukas någon gång i samma mening som Landmätare.

FÄLTMÄTNING, f. 2. 4) Afmätning af en viss sträcka land. — 2) Uppmätning af större eller mindre del af ett land och dess affattning på karta, i och för militära ändamål, m. m.

FÄLTMÄTNINGSSKORPEN, fältmätningsskárpen, m. 3. del. Se *Topografiska skorpsern*.

FÄLTMÄTNINGSKONST, f. 3. Konsten att affatta militärkartor, afteckna lägerpositioner, marscher och fältslag, m. m.

FÄLTPOST, m. 3. 1) Se *Post*, 1 o. 2. — 2) Den i krig inrättade brevpöst för brefväxling emellan soldater och officerare vid arméen samt doras vänner och anförvandter.

FÄLTPOSTMÄSTARE, m. 3. Tjenstemän, som besörjer en fältpost (hem. 2).

FÄLTREDIKAN, f. sing. indef. Predikan, som hålles för trupper i fält. Har i plural *Fältpredikningar*.

FÄLTREDIKANT, fältredikánt, m. 3. Se *Bataljonspredikant*.

FÄLTREST, m. 3. Prest, som tjänstgör vid en armé.

FÄLTPROST, m. 2. 4) Den, som har högsta andeliga värden vid vissa arméer, och har uppsigt öfver alla de öfriga fältpresterna. — 2) Hederstitel, som tillägges äldre regementspastorer.

FÄLTQVARN, f. 2. Flyttbar qvarn, som i krig föres på vagnar.

FÄLTREGEMENTE, fältregemé'nté, n. 4. Regimente, bestämdt till fälttjänst (till skilnad ifrån Garnisonsregementet). [-regim-]

FÄLTROCK, n. 3. Se under *Lösen*.

FÄLTRUSTNING, f. 2. Se *Fältekipage*.

FÄLTSEKRETERARE, m. 3. Se *Fältskrifvare*.

FÄLTSPÄPPA, f. 1. (bot.) En art Späppa, på torra fält, med nästan mörklila blommor. *Anemone pratensis*.

FÄLTSTJUKA, f. 1. Sjukdom, som är gängse bland soldater i fält.

FÄLTSKANS, m. 2. Mindre, mest af jord uppkastadt befästningsverk med graf, till försvar för en post, någon vigtig punkt o. s. v., och antingen rundt omkring eller blott på den sidan, som ligger emot fienden, försedd med bröstvärn. Äro af flera slag, såsom: Redutter, Lunetter, Stjörnskansar, Broskansar, Blockhus, m. fl.

FÄLTSKRI, n. 4. Vildt skri, hvarmed krigarne fordor började en drabbning, för att uppegga hvarandras mod och skrämma fienden. — *Syn. Hårskri, Hårrop, Krigsskri*.

FÄLTSKRIFVARE, m. 3. Skrifvare vid ett fältkansli eller fältkommissariat. Kallas vanligen Fältsekreterare.

FÄLTSKYTT, n. 3. Gammal benämning på Fältartilleri.

FÄLTSKÄR, fältskár, m. 3. Se *Kirurg*. — *Ss. F-sagad, -slätting*.

FÄLTSKÄRSBESTICK, n. 3. Podrat, hvori kirurgiska verktyg förvaras.

FÄLTSKÄRSFODRAL, --- ál, n. 3. o. 3. Se föreg. ord.

FÄLTSLAG, n. 3. Strid emellan betydande härmassor, som varar ofta en eller flera dagar, och vanligtvis har mycket inflytande på ett lands öde eller ett fältlägs gång. Förkortas vanligtvis till blott Slag. — *Syn. Batalj, Slagtning*.

FÄLTSLÅNGA, f. 1. Ett slags fordom bruklig kanon.

FÄLTSMEDJA, f. 1. Flyttbar smedja för behof i fält.

FÄLTSPAT, m. sing. (mineral.) Stenart, bestående af kiselsyra, lerjord och kalk.

FÄLTSTAT, m. 3. 4) Se *Fältfot*. *Vara på f.* — 2) Förteckning på samteliga en armés tross- och utredningspersedlar, såsom de behövas i fält. *F-en upptår 200 trossvagnar*, m. m.

FÄLTSTYCKE, n. 4. Se *Fältkanon*.

FÄLTSTÄNG, f. 2. Se *Brits*.

FÄLTTECKEN, n. 3. 4) Fordom brukligt igenkänningstecken, som bars under striden af soldaterna. — 2) Benämning, i svenska arméen, på kokarden och skärpet.

FÄLT TJENST, f. 3. Truppers tjänstgöring på fält- och lägervakter, vid avant- och arrieregarden samt patrullering. Inbegriper äfven lägerpolis, fouragering, m. m. — *Motsats: Garnisonstjänst*.

FÄLT TYG, n. 3. Benämning på allehanda redskap och utredningspersedlar, som tillhöra en armés artilleri.

FÄLT TYGMÄSTARE, m. 3. 1) Öfverbefälhafvare vid ett artilleri. — 2) Den, som har högsta uppsigten öfver fälttygen och de gröfre skjutredskapen, som tillhöra en armé.

FÄLT TÄG, n. 3. 4) Den tid af året, som en armé, under påstående krig, verkligen tillbringar i fält, under vapen. — 2) En armés tjänstgöring under denna tid.

FÄLT VAKT, f. 3. 4) Truppsafdelning, till truppers säkerhet utställd ett stycke från läger eller kantoneringsplats, för att hindra öfverrumpning af fienden. — 2) Tjänstgöringen dervid. *Vara på f.* — *Ss. F-tjänst*.

FÄLT VÄRK, n. 3. Se *Fältbefästning*.

FÄLT VÄBEL, m. 2. pl. — *väblar*. (t. *Feldwebel*) Tillförene högste underofficer vid infanteriet; uppropade soldaterna eller monsterrullan, förde derjemte förteckning öfver vakttjänster o. s. v., afgaf dagligen till kaptenen rapport om kompaniets tillstånd, samt sörjde för ordningen inom kompaniet.

FÄLT VÄDD, f. 3. (bot.) Ört, med blå eller gulaktiga blommor, på torra ställen. *Scabiosa columbaria*.

FÄLT ÖFVERSTE, m. 2. pl. — *öfverstar*. 4) (fordom i Sverige) Öfverbefälhafvare för en krigshär i fält. — 2) (i fråga om vissa utländska krigshärar) Öfverste. — 2) Stundom förekommande öfversättning af Romarnes Tribunus militaris.

FÄLT VÄG, se *Färdväg*.

FÄLT VÄN, m. 3. sing. 1) Nötboskap. — 2) (i vidsträckt bem.) Oskäliga djur. — Ordet brukas numera sällan.

FÄLT VÄN, n. 4. (af *Fänga*) 1) Fångst af djur. Förekommer i några sammansättningar, såsom Hvalsfångst, Djurfångst, Fiskafångst. — 2) Sätt att fånga djur. *F-n med grop, säx och förgiftadt luder*.

FÄLT VÄN, n. 3. 4) Ställe, der anklagade hållas instängde, för att undergå ransakning, eller dömda förbrytare, för att undergå straff; äfven ställe, der tredskande gäldenärer hållas instängda, för att tvinga dem att betala. *Kasta, sitta i f.*

Rikets f-r, de allmänna f-rna. — *Syn. Arrest, Häkte, Häktelse*. — 2) Se *Fängelsestraff*. *Döma till f. Bestrafva med lifstids f.* — *Syn. Fängelsestraff*.

FÄNGELSECELL, fängelséséll, m. 3. Cell (hem. 4) i ett fängelse.

FÄNGELSESTRAFF, n. 3. Straff, hvartill en förbrytare blifvit dömd, bestående deruti, att han för en viss i domen utsatt tid hålles fängslad.

FÄNGSÄL, n. 3. Liten på skjutgevär befintlig öppning, som förer till krutkammaren och hvarigenom laddningen antändes.

FÄNGSÄLSTAPP, m. 2. Del på ett slagkrut-lås, som motsvarar fängspannan på ett flintläs, och i hvars kärnlinie fängshålet är borradt.

FÄNGSKRUT, n. 3. sing. Krut, som lägges på fängspannan af ett gevärslås, till laddningens antändande.

FÄNGSÄL, f. 2. Se *Rymnärl*.

FÄNGSPANNA, f. 1. Del af ett flintläs, hvar på fängskrutet lägges; är fästad omedelbart framför fängshålet, och är antingen anbragt på sjelfva pipan eller fastskruvad på läshlecket.

FÄNGSRÖR, n. 3. (artil.) Se *Antändningsrör*.

FÄNGSEL, n. 3. 4) Band och bojor, hvarmed någon fängslas. — 2) Fängelse. — Ordet brukas numera sällan.

FÄNGSELEDERSKAP, n. 3. o. 3. Redskap, hvarmed menniskor fängstas.

FÄNGSÄL, v. a. 1. 1) Medelst bindande eller påläggande af bojor hindra någon att fritt begagnas sina kroppslemmar. *F. med jern*. — *Syn. Binda, Fjöttra*. — 2) Sätta i fängelse. *F. en missdömdare, en anklagad*. — *Syn. Arrestera, Häkta, Innmana i häkte*. — 3) (fig.) a) Göra sig undergifven, tillgifven. *F. någon med sina behag. Genom rika skänker f. någon vid sin person*. — b) Helt och hållet, uteslutande upptaga. *Denna syn f-de allas ögon. En bok, som f-r uppmärksamheten. En njutning, som f-r sinnet*. — *Syn. Fjöttra*.

FÄNGSLANDE, n. 4. Handlingen, då man fängslar. — *Part. akt.* Som fängslar. Brukas stundom adjektivt, i fig. mening, t. ex.: *En f. anblick, syn, njutning, läsning*.

FÄNGSLIG, a. 2. 4) (om person) Fängslad (se *Fängsla*, hem. 1). *Föra någon f. till en ort, inför domaren*. — 2) *F-t förvar*, fängelse. *Föra, bringa, sätta i f-t förvar*.

FÄNGSLING, f. 2. Se *Fängslande*, n.

FÄNIKA, fä'nicka, f. 1. Diminutiv af *Fana*. 4) (ursprungl.) Fana, flagg. — 2) (i äldre krigsspråket) Kompani.

FÄNNIKA, se *Fänika*.

FÄNNIK, fä'nrick, m. 2. (t. *Fähnrich*) Yngste officer vid ett kompani. Bar fordom fanan. Kallas nu Underlöjtnant. Skrifves ännu af många *Fändrik*, liksom det tillförene äfven på tyska teknats *Fähnrich*. [Fänrick, Fändrick.]

FÄNTA, f. 1. (prov.) Se *Flicka*, hem. 3.

FÄNTING, m. 2. (bot.) Örläslige med röda blommor. *Gysophila*.

FÄRD, c. 3. Resa. Brukas mest i dagligt tal och familjert, om både land- och sjöresor, i vagn eller farkost, mindre vanligt till fots eller till häst. *En långväga f. Vara stadd på f. till Upsala. Föra sina f-e* (gam. böjd kasus), fara bort, sin väg, sin kos. (Fig.) *Fara sista f-en, dö, allida. Komma i f. med någon på resan*, under vägen få någon till resällskap. (Fig.) *Komma, råka i f. med någon*, få att göra med någon. *Gåfva sig i f. med någon*, (egentl., min-

dre brukl.) anträda en resa i sällskap med någon; (fig.) inlåta sig i affärer, bekantskap, täfling, strid, slagsmål o. s. v. med någon. *Gif er ej i f. med det der folket*, haf ingen slags beröring med dem. *Gifva sig i f. med något*, gripa sig an med, företaga något. *Vara i f. med något*, förbehålla. På *f-e* (gamla böjd kasus), såges om något, som händer, förefaller, t. ex.: *Hvad är på f-e?* hvad har händt? hvad förbehåller? hvad är frågan om? *Det är något på f-e*. *Det är ingen nöd på f-e*, ingen nöd, fara förefinnes, hotar. — Bildar sammansättningarna Marknads-, Skjuts-, Pilgrimsfärd, m. fl. — Syn. Se Resa.

FÄRDAS, v. d. 1. (af Färd) 1) Resa. Brukas vanligtvis om kortare resor och isynnerhet med afseende på fortskaffningssättet. *Hvart skall du f.?* *Det är beslutadt, att vi i morgon skola fara ut på landet*, men det är ännu icke afgjort, huru vi skola f. landvägen eller sjövägen, i vagn, till häst, till fots eller i båt, åkande, ridande, gående, roende eller seglande. Han har f-ts lång väg. *F. omkring* (uttalas i dagligt tal: fällass), fläcka omkring. — Syn. Se Resa. — 2) (fig. sam.) Gå på med all ifver, bråka, väsnas. Uttalas i denna bem. Fällass (jfr Fälas). *Kors, hvad du f.!* *Han f.*, så man får ingen ro för honom. *F. fram*, se Framfara.

FÄRDIG, a. 2. 1) (både om person och sak) Tillredd, beredd. *Göra, hålla sig f. till något*. *Han är nu f. att gå, fara, resa, göra det*. *Alltid f. att tjena sina vänner*. *Förtygget är nu f-t att gå af stapeln*. *Posten är f. att afgå*. *Han är f. till allt*, villig att göra hvad som helst; (i elak mening) i stånd till allt. *F. att lyda*, villig att l. *F. att falla omkull*, nära att sc. *F. att flyga*, att hänga sig, till marsch, se Flygfärdig, Hängfärdig, Marschfärdig. — Syn. Se Beredd, 1. — 2) (om arbete, o. s. v.) Bragt till slut, fullbordad. *Arbetet är redan f-t*. *Den der toflan blir då aldrig f.* *Göra, få någonting f-t*. *F. kokt, bakad, stekt*, fullkomligt kokt o. s. v.; så att det kan anrättas. — Syn. Färdigjort, Slutad, Ändad, Fullbordad, Fulländad. — 3) (om person) Som fått slut på ett arbete. *Är du f. med broffet ännu?* *Han blir aldrig f. med något*, det dröjer länge, innan han får slut på ett arbete. — 4) (om person) Ej ofärdig. *Vara f. i alla lemmar*. *Frisk och f.* — 5) (om person) Skicklig. *Vara mycket f. i något*. *F. i att tala, spela fortepiano*. — Syn. Se Skicklig. — Bildar sammansättningarna Färdigbaka, -betsa, -bildad, -bygga, -duka, -forma, -fukta, -fälla, -garva, -gjuta, -gräva, -göra, -hacka, -hamra, -harva, -hugga, -hyfla, -häfta, -koka, -läga, -liniera, -lägga, -mura, -måla, -rensa, -rifva, -rita, -rosta, -skriva, -smida, -sopa, -stöka (jfr f-t), -sy, -säga, -sälla, -trycka, -tefla, hvilkas betydelse af sig sjelf förstås.

FÄRDIGHET, f. 3. Skicklighet i något, förvärfvad genom öfning. *F. i kroppsofningar, i fortepianospelning*. *Tala, skriva, spela med mycken f.* *Hon har mycken f. i tungan*, talar med mycken luthet. — Syn. Se Skicklighet.

FÄRDIGT, adv. Med färdighet. *Tala, läsa f.* — Syn. Se Skickligt.

FÄRDNUBB (uttalas i dagligt tal: fälnubb), m. 2. Liten tobakspipa med kort skaft, att begagnas på färdvägar.

FÄRG, m. 3. 1) (subjektivt) a) Ljuset, återkastadt ifrån kroppars yta, med olika intryck på

ögat: *Ljus, mörk, svart, hvit, röd, gul f.* *Tygget har blå f.* *Regnbågens sju f-er*. *Denna f. stöter i brunt*. (Ordspr.) *Döma om en sak som den blinde om f-en*, utan all kännedom. — b) (i inkräkligt mening) c) Den olika ljusskiftningen i meniskors ansigt. *Ansigtets f.* *Hon har en vacker, ful, blek, sjuklig f.* *Skifta f.*, af sinnesförelse få annan ansigtfärg, antingen blekna eller rodnad. (Fig.) *Hålla f-en*, icke blifva förlagen, bestört; icke låta sig bekomma. — 3) Frisk, röd ansigtshy, rodnad. *Sorgen har gjort, att hon alldeles förlorat f-en*. *Glädjen gaf henne åter f.* — 2) (objektivt) Ämne, hvarmed någon viss färg (hem. 1) påsättes ett föremål eller blifvit detsamma påsett. *Rifva, blanda f-er*. *Anstryka, måla med f.* *Blanda f-erna på duken* (i målning). *Skrapa f-en af en målning*. *Tygget ligger i f-en* (vid färgning). *Taga f-en ur ett tyg*. *F-en sätter i, sätter icke i på detta tyg*. *Denna f. går lätt ur*. *Delta tyg håller f-en*, färgar icke från sig; *släpper f-en*, färgar ifrån sig. — Ingår i åtskilliga sammansättningar, såsom: Oljefärg, Vattenfärg, Limfärg, m. fl. — Syn. Färgämne. — 3) (i kortsest) a) Såges om hvardera af de fyra olika tecknen på vanliga kort: klöfver, ruter, spader, hjorter. *Jag har intet kort i denna f.* *Jag har blott två f-er på hand*. *Hvad spelar han i för f.?* — Bildar sammansättningarna Hjorter-, Klöfver-, Ruter-, Spaderfärg. — b) Färgen (i nyssnämnda mening) af det kort, som slås upp i vissa spel. *Hvad heter f-en?* *Spela i f.*, i högsta f., andra f. *F-en är ruter*. — 4) (fig.) a) (mest i plur.) Stil, uttrycksätt i skrift. *Med lifliga f-er måla en händelse*. *Han målade tillståndet i de mörkaste färgen*. — b) Skiljaktig karakter i stil, m. m. *Stilen i detta arbete har en antik, romantisk f.* *Berättelsen antager emot slutet en mera tragisk f.* *Skådespelaren har gifvit sin roll en ny f.* — c) Prydnad i stil, bildrikhet. *En stil utan all f.* *Hans stil har mycken f.* — d) Det olika utseende, föremålen antaga i en persons tycke. *Den mytelsjake ser allting i mörk, den sangviniske allting i rosenröd f.* — e) Olika beskaffenhet af meningar, tänkesätt. *Den nya tidningens f. är ännu obestämd*. — f) Bedrägligt sken; något skenbart, förvillande yttre. *Sätta f.*, *vacker f.* på en sak, falskeligen framställa något såsom vackert, förmånligt, berömligt, godt. — 3) (i vopen) Hvar och en af de färger, som utgöra motsats till metall, nämligen: rött, blått, grönt och svart, hvartill några lägga purpur, gult och hvitt. — 6) (garf.) Se Färgsoppa.

FÄRGA, färja, v. a. 1. 1) På tyg, silke, ull, m. m. sätta annan färg, än det förut hade, genom doppning i en för ändamålet tillredd vätska, försatt med ett färgande ämne, som genomtränger föremålet och der kvarblifver. *F. tyger, kläder*. *F. svart, grönt, brunt, rödt*. I utsträckt mening såges äfv. *F. med blod*, förorsaka, att något blir rött genom blödnings. *Ännu f-des ej hafvet af menniskoblod*, ännu stridde man ej på halvet. *F. öm*, se Omsfärga. *F. äpp*, genom omsfärgning gifva vackert utseende. *Han sammansättningen Röd-färga*. — 2) Med färgborste eller pensel, doppad i någon färgvätska, öfverstryka. *F. ett tråhus med rödfärg*. *F. en ritning*. — 3) Såges om ämnen, som gifva någon viss färg åt vatten eller andra vätskor, med hvilka de blandas. *Röd-färg f-r vatten rödt*. — 4) *F. ell. f. ifrån sig*, såges om sådana färgade saker, hvilka vid beröring med andra föremål släppa en del af sin egen

färg och meddela den åt dessa. *Delta tyg f-r ifrån sig*. — 5) (fig.) Förorsaka rodnad i ansigtet. *Bljgseln f-de hennes kinder*. [Färja.]

FÄRGAD, part. pass. af Färja. Brukas äfv. adjektivt, om föremål, som af naturen hafva någon annan färg än den hvita. Bildar flera sammansättningar, såsom: Gul-, Röd-, Brun-, Guld-, Kanelfärgad, m. fl.

FÄRGANDE, n. 4. Handlingen, då man färgar eller något färgas (se Färja, hem. 1. 2 o. 3).

FÄRGARE, m. 3. Person, som är kunnig i färgerikonsten och utförar den såsom yrke. — *Se F-handlverk*, -gesäll, -lärling, -yrke.

FÄRGBEREDNING, f. 2. Färgsoppans tillredning vid tygers &c. färgning.

FÄRGBILD, m. 3. Se Färgspekter.

FÄRGBILDNING, f. 2. (fys.) De olika färgernas bildning genom ljustrålarnes brytning ell. återstudning ifrån kroppars yta, genom ljusinterferens, ljusets böjning eller dess polarisation.

FÄRGLÄNDNING, f. 2. 1) Färgers blandande med hvarandra, vid måleri och färgning. — 2) Färg, som uppkommer deraf, att olika färger blandas med hvarandra.

FÄRGBOK, f. 3. pl. — böcker. 1) Liten bok, hos färghandlare, innehållande prof på alla hos dem till salu varande färger. — 2) (mindre egentl.) Bok, innehållande föreskrifter om sättet, huru man skall gå till väga vid olika slags färgning.

FÄRGBORD, n. 3. (boktr.) Bord, hvarpå färgvalsen rullas, då formen i pressen för hvarje särskilt tryckning skall öfverdragas med svarta.

FÄRGBRÄDE, n. 4. Se Palett.

FÄRGDROG, färjdrög, m. 3. Ämne, som begagnas till färgning och förekommer i handeln. [-drogue.]

FÄRGEK, f. 2. Amerikansk art af Ekläggtet, som gifver Quercitron. Kallas äfv. Quercitronträd. *Quercus tinctoria*.

FÄRGERI, n. 3. 1) Inrättning med tillhörande redskap, till tygers färgning. — 2) Sjelfva stället, der en sådan inrättning finnes. — 3) Konsten att färga tyger. — 4) Sjelfva arbetet dervid.

FÄRGERIKONST, f. 3. Konsten att färga tyger. — Syn. Färgkonst, Färgningskonst, Färgeri.

FÄRGERSKA, f. 4. (mindre brukl.) En färgares hustru eller enka efter en sådan.

FÄRGFABRIK, färjfabrik, m. 3. Fabrik, der allehanda slags färger tillredas.

FÄRGGIFNING, f. 2. (mål., föga brukl.) Se Kolorit.

FÄRGGINST, färjginst, f. 3. En art af örtsläggtet Ginst, hvarmed färges gult, och hvaraf målarfärgen Schüttgöl fås. *Genista tinctoria*.

FÄRGGLANS, m. 3. sing. Glänsande färg ell. färg.

FÄRGGRÄS, n. 3. 1) (i allmänhet) Ört, som användes till färgning. — 2) (särskilt) En art af örtsläggtet Kullor, med gula blommor, som ger en vacker gul färg. Kallas äfv. Färgkullor. *Anthemis tinctoria*.

FÄRGHÄNDEL, m. sing. Handel med allehanda slags målarfärger eller färgstoffer, som begagnas af färgare.

FÄRGHANDLARE, m. 3. En, som idkar färghandel.

FÄRGHUS, n. 3. Hus, vid ett färgeri, der sjelfva färgningen försiggår.

FÄRGHÖG, m. 2. Så kallas, i sämskarfvereri, budar, som efter torkningen blifvit lagda i en hög öfver hvarandra och blifvit betäckta med linn.

FÄRGIG, a. 2. Med färg orenad, besudlad, nersmord.

FÄRGJORD, f. 2. Jordart, som har färgande egenskap och begagnas till färgning.

FÄRGKITTEL, m. 2. pl. — kittlar. Stor kittel i ett färgeri, hvaruti färgstoffer kokas, för att ur dem utdraga färgen. Skrifves äfv. *Färgkettil*.

FÄRGKLAVER, färjklaver, n. 3. (fys.) Ett slags af Castel upfunnen inrättning, för att, medelst omväxlingen och harmonien hos färgerna, hvilka efter en viss skala äro fördelade på tangenterna af ett klaviaturinstrument, verka på känslan, liksom genom tonkonsten.

FÄRGKLINT, m. 3. (bot.) Se Gulskära.

FÄRGKONST, f. 3. Se Färgerikonst.

FÄRGKOPP, m. 2. Kopp, hvaruti af målare rifven och tillblandad färg förvaras.

FÄRGKROPP eller **FÄRGKRYPP**, n. 3. Se Sköldlus.

FÄRGKULLOR, f. 4. pl. Se Färggräs, 2.

FÄRGKYP, m. 2. Se Kyp.

FÄRGKÄNNÄRE, m. 3. En, som har erfarenhet i att bedöma målarfärger eller färgstoffer.

FÄRGLADA, f. 4. 1. Liten läda, försedd med flerehanda slags saft- och andra färger, dels i musselskal, dels formade i fyrkantiga stycken, till begagnande vid färgläggning.

FÄRGLÄGGA, v. a. 2. (böjes som Lägga) Se Illuminera, 2. — *Färgläggande*, n. 3. o. *Färgläggning*, f. 2.

FÄRGLÄRA, f. 4. Läran om färgerna, deras bildning, o. s. v.

FÄRGLÖS, a. 2. 1) Utan färg. — 2) Blek. — 3) (fig.) Utan viss karakter; utan kraft, prydnad; utan utmärkande egenskap. — *Färglöshet*, f. 3. o. *Färglöst*, adv.

FÄRGMADELA, f. 4. 1. En art af örtsläggtet Madra, med hvars rötter ylle färgas rödt. *Asperula tinctoria*.

FÄRGMOSSA, f. 4. En lafart, som af allmog begagnas till färgning. Kallas äfv. Berg-, Sten- eller Lettmossa. *Lichen saxatilis*.

FÄRGMOSSLA, f. 4. Se *Målaromussla*.

FÄRGNING, f. 2. 1) Färfärdandet, arbetet, då man färgar (hem. 1 o. 2). — 2) Den färg, som blifvit påsett ett tyg.

FÄRGNYANS, färjnyans, m. 3. Se Färgskiftning, 2.

FÄRGPRAKT, f. 3. (poet.) Vackra, praktfulla färger. *Blommornas f.*

FÄRGPROF, n. 3. 1) Prof på målarfärg eller på en färgdrog. — 2) Prof, som anställs vid färgning, för att utröna, om färgen är, sådan den bör vara.

FÄRGQVARN, f. 2. Handqvarn till målarfärgers rifning.

FÄRGRIFFNING, f. 2. Målarfärgers rifning på håll med så kallad löpare eller äfven genom färgqvarn.

FÄRGRIFFVARE, m. 3. En, som rifver färg. **FÄRGROT**, f. 3. pl. — rötter. Rot, som begagnas till färgning.

FÄRGRÖR, n. 3. (anst.) Benämning på rör, hvilka från blodet till öfverhuden föra färgade safter, som bestämma menniskohudens och djurens färg.

FÄRGSKIFTANDE, a. 4. Som skiftar färg, allt efter olika läge mot ljuset.

FÄRGSKIFTNING, f. 2. 1) En färgs förändring till utseendet, allt efter olika läge mot ljuset. — 2) Mindre betydlig afvikelse hos en färg ifrån en huvudfärg. Äfv. Färgnyans.

FÄRGSOPPA, f. 1. Vatten, hvori vid tygers färgning färgstoffer kokas, för att ur dem udraga de färgande ämnena.

FÄRGSPAD, n. 3. Se *Färgsoppa*.

FÄRGSPADE, m. 2. pl. — *spadar*. Liten träsäde, som begagnas vid färgifning, för att upphämta den färdigfärgade färgen.

FÄRGSPEL, n. 3. 1) Ögonblicklig skiftning emellan en mängd granna färger. — 2) Se *Färgprakt*.

FÄRGSPEKTER, färrspäcktr, n. 3. pl. — *spektr*. (fys.) Färgad stråmma, som, om man leder en solstråle genom ett rundt hål in i en mörk kammare, så att den brytes genom ett med ena kanten nedåt vändt prisma, visar sig på ett hvitt papper, fäst på det ställe, der solstrålen går fram, och som nederst är röd, derpå orange-gul, så gul, grön, blå, mörkblå och slutligen violett (Regnbågens färger). Kallas äfven *Färgbild*. — *specter*.

FÄRGSPRIDNING, f. 2. (fys.) Färgbildning genom ljusets brytning.

FÄRGSPÄN, m. 3. Se *Färgspade*.

FÄRGSTEN, m. 2. Se *Rifhäll*.

FÄRGSTOFF, n. 3. Se *Färgämne*. Brukas mest som handelsbeteckning.

Anm. Både rätteligen skrivnas *Färgstoff*, emedan det kommer af det tyska *Farbenstoff* (af *Stoff*, ämne, men ej af svenska ordet *Stoff*).

FÄRGSTRYKA, v. a. 3. (böjes som *stryka*) Anstryka med färg (t. ex. ett hus, ett plank). — *Färgstrykande*, n. 4. o. *Färgstrykning*, f. 2.

FÄRGSUDDARE, m. 3. Föraktlig benämning på en dålig målare. — *Syn*. Färgslåpare, Plankstrykare.

FÄRGTILVERKNING, f. 2. Tillredning af målarfärger och färgstoffer.

FÄRGTON, m. 3. Färgskiftning (bem. 2). Nytt ord, införd ifrån tyskan och begagnadt endast i det litterära och konstspråket.

FÄRGTRYCK, n. 3. 1) Tryckning på papper med färger. — 2) Konsten att så trycka. — 3) Hvad som så blifvit tryckt.

FÄRGTRÄ, n. sing. Trä, som innehåller färgämne, t. ex. Brasiljeträdet.

FÄRGTRÖNE, n. 4. Buskväxt i Södra Europa, hvars bär, i handeln kallade *Grains d'Avignon*, gifva lifliga gula färger. Rhamnus infectorius.

FÄRGVALS, m. 2. Se *Sevärtals*.

FÄRGVÄRA, f. 4. Allehanda slags färg, såsom handelsvara betraktad.

FÄRGVÄTSKA, f. 1. Med färgande ämnen upplömd vätska, som begagnas till färgning.

FÄRGVÄXT, c. 3. Växt, hvars blad eller rötter begagnas till färgning.

FÄRGÄMNE, n. 4. Ämne, som företrädesvis återkastar vissa färgade ljusstrålar och meddelar andra kroppar samma egenskaper.

FÄRJ, f. 4. Fyrkantig, bred farkost med flat botten, hvarpå personer och saker transporteras tvärs öfver ett sund eller en flod. *Föra, fara öfver på f.*

FÄRJA, v. a. 1. *F. öfver*, öfverföra på färja.

FÄRJBÅT, m. 2. Rodd- eller segelbåt, som hyres för kortare sjöresor.

FÄRJKARL, m. 2. Den, som förer en färja.

FÄRJMAN, m. 3. pl. — *män*. Ägare af en färjbåt.

FÄRJMANSLAG, n. 3. Förening af färjbåtsägare, hvilka turvis utlyra sina farkoster, för transporterande af folk och gods till ett visst ställe.

FÄRJPENNINGAR, m. 2. pl. Afgift för öfverfart på färja eller färjbåt.

FÄRJSTAD, m. 3. pl. — *städer*, eller

FÄRJSTÄLLE, n. 4. Ställe, der en färja går öfver ifrån ena stranden till den andra.

FÄRLA, FÄRNISSA, se *Ferla*, *Fernissa*.

FÄRNA, f. 4. Mjukfärgad fisk. 2 fot lång, tjock, blå, med stora blåkantade fjäll. *Cyprinus Cophalus*.

FÄRRE, komparativ af *Fä*, a.

FÄRS, m. 3. (af fr. *Farce*) Hackadt kött eller fisk, tillagadt med ägg, rifvet bröd, kryddor m. m., och begagnadt som fyllning i fågel, fisk o. s. v., eller ock som egen maträtt. [Fers.]

FÄRSERA, v. a. 1. (kok.) Fylla med färs. — *Färserande*, n. 4. o. *Färsering*, f. 2.

FÄRSING, se *Fjärsing*.

FÄRSK, a. 2. 1) (om mat- och dricksvaror) a) Nyligen tillagad, bakad, brygd, plockad, tjärnad, o. s. v. *F-t bröd, dricka, öl, vin. F-a fikon. F-t smör.* — b) Ej saltad, ej rökad eller inlagd. *F-t kött. F. fisk, sill, ströming.* — 2) Som nyligen blifvit gjord, hänt, tillkommit.

Spåren äro ännu helt f-a. När såret ännu är f-t. F-a bref, nyligen emottagna. Bref af f-t datum. F-a nyheter. (Fig.) *Deras vänskap är ännu helt f.* En *f. sorg*, som man nyligen fått. *På f. gerning, strax efter gerningens begående;* (fam.) genast, öfverfärdigt.

FÄRSKA, v. a. 1. I smedjehärd förvandla tackjern, så att det blir smidigt, d. v. s. till stångjern. — V. n. Säger om jernet i härden, då dess massa tjocknar och stelnar till färska eller färskjern.

FÄRSKA, f. 4. I smedjehärd, under värmbästerns inflytande, sammanlupen, stelad, otät massa af olikartadt jern, i hvars mellanrum mycken slagg är innesluten. Kallas äfv. *Färskjern*.

FÄRSKHET, f. 3. Egenskap att vara färsk.

FÄRSKHÄRD, m. 2. Smedjehärd, hvari tackjern färskas.

FÄRSKJERN, n. 3. Se *Färska*, f.

FÄRSKNING, f. 2. Den operation, hvarigenom i smedjehärd tackjern förvandlas till smidigt jern eller stångjern, och hvarvid en del af dess kolhalt bortbrännes.

FÄRSKIDA, f. 4. (jernetillv.) Öfra sidan af en smälta.

FÄRSKSLAGG, m. 3. Den jernhaltigare slagg, som vid färskning bildas och till en del är innesluten i smältan, men uttränas vid dess sönderhuggnad eller uträkning under stångjernshammaren.

FÄRSKSMIDE, n. 4. Det slags sätt att förvandla tackjernet till stångjern, som verkställas i en och samma härd och på samma gång.

FÄRSKÖL, n. 3. Nyligen brygd öl.

FÄSS ell. **FÄSTING**, m. 2. (prov.) Halmsträdd.

FÄST, se *Fäst*.

FÄSTA, v. a. 2. (böjes äfv. efter 1 konj., utom i Ind. pres. sing., der det alltid heter *Fäster*, och Imper. sing. *Fäst*) 1) Göra fast (bem. 3). *F. en bandros vid en hatt. F. band på en klädning. Med en nål f. något vid väggen. F. ändan af en tråd. F. en krans i nattkappan. F. en båt. F. en päle i jorden. F. med naglar, spikar, se Fastnagla, Fastspika. F. igen, iköp, i'n, ned, till, se Igenfästa, Hopfästa, &c. F. omkring, se Kringfästa. F. på, under, upp, vid, se Påfästa &c. — Syn. Fastgöra, Fastslå. — 2) Förena, förbinda till fasthet. *F. murtegel med murbruk. F. med kalk, lim, bly, jern, silfver.* — *Syn. Förbinda, Binda, Hopfästa.* — 3) Brukas fig. i en mängd*

talesätt. *F. i minnet*, liksom göra något fast i minnet, så att man framdeles kan ihågkomma det. *F. ögonen på någon*, vända blicken på någon och stadigt se på honom. *F. sin uppmärksamhet på*, uppmärksamt gifva akt på. *F. ens uppmärksamhet, ådraga sig don. Det f-ste min uppmärksamhet, att F. ens uppmärksamhet på*, göra någon uppmärksam på (person eller sak). *F. begrepp vid något*, på visst sätt tänka sig, föreställa sig, fatta, förstå något, t. ex.: *Hvad f-ster du för begrepp vid detta ord? huru förstår du detta ord, eller hvad menar du dermed? F. falskt begrepp vid*, oriktigt fatta, förstå. *F. tro till, tro, sätta tro till. F. afseende på, vid, taga i betraktande, gifva akt på, betänka. (Laguttryk) F. med ed, edligen bekräfta, intyga. F. en kvinna, förlofva sig med &c. F. köp, genom handpenningens gifvande stadfästa ett köp. F. ett hemman, en tjänare, se Städfa. — V. n. Fastna, fästa sig. Det vill icke f. Det f-ter icke. — F. sig, v. r. 1) (egentl.) a) Fastna, blifva fastsittande. *Delta lin. klister f-ter sig icke.* — b) Göra sig fast, sätta sig fast vid något. *En blodigel fäste sig på hans ben, då han lögade sig.* — 2) (fig.) a) *F. sig på ett ställe*, der bosätta sig; stanna på ett ställe, för att der längre tid vistas. — b) Underkasta, likläda sig förbindelse, ingå afst. *Du kan akkordera med honom så länge, men fäst dig icke till vidare.* — c) (lagt.) *F. sig till en tjänst, till ett hemman*, taga städfa der. *F. sig till ett köp*, taga på hand. *F. sig med en kvinna*, förlofva sig. — d) *F. sig i någons ynnest*, förvärfa sig ens ynnest; älv. så laga, att den ynnest, hvori man står hos en person, blir stadig och varaktig. *F. sig vid något*, fästa sina tankar, sin uppmärksamhet vid något. *F. sig vid småsaker*, lägga särdeles vikt på s. *Han f-ste sig vid dessa ord*, fäste uppmärksamhet vid &c. *Han f-ste sig vid den omständigheten*, att lade vikt på, uppehöll sig vid, fäste uppmärksamhet på *F. sig vid någon*, fatta tillgifvenhet, vänskap, förtroende, tillit för någon; älv. fästa sin uppmärksamhet på någon. *F. sig vid ett beslut, en mening*, fatta och fast vidblifva dem. *F. sig vid ens intresse*, stadigt egna sig deråt.*

FÄSTA, f. 1. Se *Fånglina*.

FÄSTANDE, n. 4. Handlingen, då man fäster.

FÄSTBAND, n. 3. (bygg. k.) Så kallas i träbyggnader, hvilka väggar äro af plankor eller bräder, den öfversta stocken, som fäster ständerne.

FÄSTE, n. 4. 1) Ställe, der något är, blifvit fästadt. *Många träd hafva f. i bergsremmar. Rottorna af en planta taga f. i jorden. Ankaret tar f. på sjöbottnen.* — 2) Ställe, hvarpå något fast hvilat. *F. för fötterna*, se *Fötfäste*.

Hafva godt, säkert f. Ej få f. med fötterna. — 3) Fast tag. *Få, hafva f. på någon, något.* (Fig.) *Få f. på*, få fast på, fastaga. *Hafva f. på*, hafva fast, t. ex.: *Det wore väl, om man finge f. på den banditen. Nu har jag ändtilligen f. på dig.* (Fig.) *Få, hafva f. på med ögonen*, tydligt blifva varse, tydligt se. — 4) Se *Värfäste*. — 5) Se *Hindfäste*. — 6) Befästadt slott, liten fästning. — 7) (bot.) Den utbredda växtdel, hvarpå blomman är fästad.

FÄSTFJÄLL, n. 3. (bot.) Enskilt skärblad emellan småblommorna i en sammansatt blomma.

FÄSTGÅFVA, se *Fästningsgåfva*.

FÄSTHJON, n. 3. Man eller kvinna, som är förlofvad. Brukas mest i plur. om ett förlofvadt par.

FÄSTEPENNING, m. 2. sing. Se *Städsel*.

FÄSTEQVINNA, f. 1. (lagt.) Se *Fästmö*.

FÄSTING, m. 2. Ett slagte af Spindellräken, ordn. Qualster (Acari). I vanligt tillstånd ganska liten; men, när djuret är mätt, uppsväller magen till flerubbelt större vidd än den vanliga och liknar ett bär. Hänger sig fast vid människor och djur, och suger sig full med blod. Arter: Hundfästing och Färfästing. *Ixodes*.

FÄSTLIG, se *Festlig*.

FASTMAN, m. 3. pl. — *män*. Man, som fäst sig, d. v. s. förlofvat sig med en kvinna.

FÄSTMÖ, f. 3. pl. — *mör*. Kvinna, som blifvit fast, d. v. s. förlofvad med en man.

FÄSTNING, f. 2. 1) En med så starka förskansningar af vallar och gravar befästad ort, att den kan tjena till långvarigt försvar emot en öfverlägsen styrka, till skydd för ett rike, en provins. *Belägra, storma, försvara, uppgifva en f. Sitta på f.* sitta i fästelse på en fästning. — *Syn. Fäste, Befästning.* — 2) (fam.) Fästningsstraff. *Han har blifvit dömd till f.* — 3) (lagt.) Förlofvning.

FÄSTNINGAGÅFVA (i lagspråket), se *Fästningsgåfva*.

FÄSTNINGARING (i lagspråket), se *Förlofningering*.

FÄSTNINGARBETE, n. 4. 1) Tvångsarbete, som en fästningsfånge är ålagd att förrätta. — 2) Arbetet vid en fästnings uppbyggande.

FÄSTNINGARTILLERI, -----ri, n. 3. Sådant slags artilleri, som användes vid fästningars försvar, bestående af mörsare, bomb- och granatkanoner samt gröfre kanoner, jemte ett lämpligt antal mindre.

FÄSTNINGSBYGGNAD, m. 3. En fästnings byggnad.

FÄSTNINGSFÄNGE, m. 2. pl. — *fångar*. En, som för begånget brott blifvit dömd till fästningsstraff.

FÄSTNINGSGRAF, f. 2. pl. — *grafvar*. Djup, antingen torr eller med vatten fylld graf, som omgifver vallarna kring en fästning.

FÄSTNINGSGÅFVA, f. 4. Gåfva, som en man giver en kvinna, när de förlofva sig med hvarandra.

FÄSTNINGSKRIG, n. 3. Kriget, med afseende på befästade orters angripande och försvar.

FÄSTNINGSLAVETT, ---vätt, m. 3. Lavett, som begagnas till skjutpjesser, tillhörande fästningsartilleriet.

FÄSTNINGSTRÄFF, n. 3. Straff, hvartill förbrytare för vissa brott dömas, bestående i viss tids fästelse å fästning, med eller utan tvångsarbete.

FÄSTNINGSVALL, m. 2. Vall (se d. o.), som är uppkastad kring en fästning, till dess försvar.

FÄSTNINGSVÄRK, n. 3. Förskansningsverk till en fästnings försvar. Brukas mest i plur. *F-en bestå väsendeligen i vall, graf och utanverk.*

FÄSTOM. I f. (i lagspråket), under förlofningsstaden.

FÄTJUF, m. 2. pl. — *tjufvar*. Se *Boskaps-tjuf*.

FÄTJUFNAD, m. 3. Se *Boskapsstöld*.

FÄVETT, n. 3. (pop. o. fam.) Sarkastiskt uttryck för Folkvett. *Han hade icke det f-ett att säga upp, när prinsen kom.*

FÄVÄG, m. 2. 1) Väg, på hvilken boskap drifves i vall. — 2) Stig i skog eller betesmark, upptrampad af betande boskap.

FÖDA, v. a. 2. 1) (om kvinnor och djurhonor) Frambringa till världen ett barn eller en unge. Man säger äfv. *F. till världen*. *F. barn, ungar*. Hon har *f-dt* en gosse. Hvarje djur *f-der* ungar, som äro det lika. Brukas äfv. absolut, t. ex.: Hon har *laddt* till *f. F. fram*, se *Framföda*. — *Syn.* Frambringa till världen, Aflla, Framföda; (abs.) Bära, Få barn. — 2) (fig.) Gifva uppkomst åt, vara orsak till. *Osund luft f-der sjukdomar*. *Lättja f-der laster*. *Förakt f-der hat*. Man säger äfv. i samma mening *F. af sig*. — *F. på nytt*, se *Pånyttföda*. — *Syn.* Se *Förorsaka*. — 3) (med.) *F. en sten*, säges om dem, som lida af stenpassion, då en hopgyttad hård massa, liknande en liten sten, under förlärliga plågor afgår genom urinröret. — 4) Gifva näring åt. *Jag har nu i tio år klädt och f-dt honom*. *Han f-dde så och så många tjänare, hästar, hundar*. Har äfv. sak till subjekt, t. ex.: *Detta yrke f-der sin man*. *F. fram, upp, se Framföda, Uppföda*. — *Syn.* Nära, Underhålla. — *F-s*, v. pass. o. d. 1) (om barn och ungar) Frambringas till världen ur moderlifvet. *Han f-ddes* (älv. *f-ddes* till världen) *af en slafvinn*. (Fig.) *Han f-ddes till soldat*, har af naturen blifvit danad till soldat. *F. med en sjukdom*, ända från födseln lida deraf. *Vara f-dd under en lycklig, olycklig stjärna*, hafva lycka, olycka. *F. på nytt*, se *Pånyttfödas*. — 2) (fig.) Få tillkomst, uppkomma. *af detta olycksaliga förhållande f-ddes många olyckor*. — *Syn.* Se *Uppkomma*. — *F. sig*, v. r. Förskaffa sig näring, uppehälle. *F. sig af sina händers arbete*. *Hon f-der sig med spänad*. *Hon f-der sig godt*. — *Syn.* Nära sig, Försejra sig, Upphålla sig.

FÖDA, f. 1. stng. 1) Hvad som tjänar till att medelst förtäring och matsmältningens förrättning gifva näring åt människor eller djur. *Godt, elakt, sund, osund f.* Bröd är en god *f.* *Mjöl* är första *f-n* för barn. *Vissa rötter tjena äfven till f.* *Alla djur skaffa f. åt sina ungar*. *Neka sig f-n*. *Tjena för bara f-n*. — *Syn.* Näring, Bröd, Ljumsdel, Näringsmedel, Mat. — 2) (fig.) Allt hvad som fordras till en människas uppehälle (icke endast mat och drick, utan äfven kläder, bostad, o. s. v.). *Han har rikteligen sin f. af sitt arbete*. *Söka sig f-n*, genom arbete eller på annat sätt söka förskaffa sig sitt uppehälle. *Arbeta för f-n*. *Icke hafva f-n*, lida brist på de nödvändigaste livets behof. — *Syn.* Upphälle. — 3) (fig.) Hvad som ger näring åt något, bidrager till dess fortärande. *Trä är eldens f.* *Själ* är behof af *f.* lika väl som kroppen. *F. för passionen, för partitanden*. — *Syn.* Näring.

FÖDANDE, n. 4. 1) Barns eller ungars frambringande till världen. — 2) Närande. — 3) (fig.) Orsakande, alstrande. — *Part. akt.* Som förder, närar. Brukas nästan adjektivt i vissa uttryck, t. ex.: *F. mat, näringsämnen*, som gifva föda, näring. *F. egenskap*, egenskap att gifva föda, näring. — *Syn.* Närande.

FÖDD, part. pass. af *Föda*. Som blifvit född. Brukas ofta nästan som adjektiv, t. ex.: *F. i Stockholm*. *Hundrade f-a och 101 döda*. *F. till lycka, till olycka*. *F. blind, döf*. Man säger äfv. *Blind f.* *På nytt f.*, se *Pånyttfödd*.

FÖDELSE, f. 3. 1) Händelsen, då någon födes till världen. Början af lifvet. *Hans f. inträffade den 7 April 1700*. *Före, vid, efter någons f.* *Före, efter Christi f.*, före, efter det år och den dag, då Christus föddes. — 2) (teol.)

Nya F-n, den H. Andes nådeverk, i hvilket han hos den ängstfulla och om nåden i Christo upplysta människans upptänder tron. — *Ss.* *F-bygd, -ort, -stad, -stund, -timma, -år*.

FÖDELSEDAG, m. 2. 1) Den dag, då någon blifvit född. — 2) Dag, då ett jemnt antal af år äro förlutna, sedan någon blifvit född. *Det är i morgon min f.*

FÖDELSEFEST, m. 3. Fest, som firas på årsdagen af en persons födelse.

FÖDELSEFLÄCK, n. 2. o. **FÖDELSEMÄRKE**, n. 4. Fläck, som befinnes på en människas kropp, då hon födes till världen, af annan färg än den öfriga huden, antingen slät eller upphöjd, stundom beväxt med hår och företeende likhet med hvarjehanda föremål, t. ex. råtor, blad, hår, frukter, m. m.

FÖDKROK, m. 2. Det sätt, hvarpå någon förskaffar sig sitt uppehälle. *Hans enda f. är att renskrifva*. Brukas ofta i dålig bem., t. ex.: *Att stjåla och bedraga är hans egentliga f.* — *Syn.* Näringsyrke, Näringsfång.

FÖDÖÄMNE, n. 4. Ämne, som tjänar till föda för människor. Skrifves äfv. af några *Födämne*. — *Syn.* Näringsämne, Näringsmedel.

FÖDSEL, m. sing. 1) Den företeelse af det animala lifvet, då en kvinna eller djurhona föder. *Vid en kvinnas f. bör alltid en barnmorska vara närvarande*. *Dö under f-n*. — *Syn.* Börd, Nedkomst, Förlösning. — 2) Sammandraget af *Födelse*. Brukas i denna mening mindre ofta. — 3) (fig.) Uppkomst.

FÖDSELVÄNDA, f. 1. Se *Födelsövända*.

FÖDSLOARBETE, n. 4. Krystningarne och plågorna hos en barnaföderska, vid sjelfva förlösningen. — *Syn.* *Födelsövända*.

FÖDSLODEL, m. 2. Kroppsdelen, som bidrager till fortplantningen. Brukas mest i plur. *F-arne*, samtliga dessa delar hos människa eller djur.

FÖDSLOLEM, m. 2. pl. — *lemmar*. Lem, som bidrager till fortplantningen. *Manlig f.*, se *Manslem*. *Qvinlig f.*, se *Qvinnolemm*.

FÖDSLOMÄRKE, n. 4. Se *Födelsmärke*.

FÖDSLOPIN, f. 1. sing. En barnaföderskas plågor vid sjelfva förlösningen.

FÖDSLOSTUND, f. 3. o. **FÖDSLOTIMME**, m. 2. pl. — *timmar*. Stund, timme, då en barnaföderska föder, födt eller väntas att föda.

FÖDSLOVÄNDA, f. 1. Se *Födelsövända*.

FÖDSLOVÄRK, m. sing. o. **FÖDSLOVÄRKAR**, m. 2. pl. Se *Barnvärk*.

FÖDÄMNE, se *Födämne*.

FÖGA, adv. o. a. oböjl. Icke mycket. *Han har f. penningar*. *Det kostar helt f. F. värd, af f. värde*. *Det är f. skinnad på dem begge*. *F. nyttig*. En *f. hederlig utväg*. *F. akta alla förmaningar*. *Han är f. bättre än en narr*. *Det brukas f. F. fallas*, att . . . , det är icke långt ifrån att . . . (Talesätt) *Falla till f.*, förödmjuka sig, underkasta sig, gifva med sig. — *Syn.* Ringa, Obedydligt, Litet.

FÖGDERI, följderi, n. 3. (af *Fogde*) 1) En fogdens tjänst, syssla (se *Fogde*, 1.). Förekommer i denna bem. nu icke mera, utom i talesättet: *Det hör icke till mitt (ditt, hans etc.) f.*, icke till min befattning, angår mig icke. — 2) Uppbördsdistrikt, utgörande en del af ett län, och hvaruti en kronofogde har närmaste befattningen med kronoupplörden, polisen och exekutionen.

FÖL, n. 3. Se *Fältnge*.

FÖLA, se *Fåla*.

FÖLJA, v. a. o. n. 2. 1) Gå, komma, fara, föras, drivas &c. efter, baketter, efteråt. *F. någon, f. efter, baketter, till efter någon*. *F. någon på långt håll*. *Tjocka moln f-jde till efter hvarandra*. *Den ene vägen f-fer på den andra*. *Han f-jde näst efter mig*. *F. någon i spåren, i hällarna*. *F. i hack och hål efter någon*. *F. på någon*, komma efter någon. *F. ens fotspår*, gå baketter någon; (fig.) rätta sig efter, taga någon till efterdöme. — *F. efter, se Efterfölja*. — *Syn.* Efterfölja, Efterkomma. — 2) Gå, komma, fara, föras, drivas med, i sällskap med; göra sällskap. Äfv. ofta *Följa med*. *Om ni vill gå dit, så skall jag f. er, f. med er*. *F. någon till kyrkan, på spektaklet, på en resa, på en promenad*. *F. någon i'n, ut, upp, ned*. *F. någon omkring*, göra någon sällskap omkring i en stad, på en ort, ett ställe. *Han f-jde henne till vagnen*. *F. åt sitt främmande*. *F. någon öfver gårdet*. (Fig.) *F. någon till grafven*, medfölja i liklåget efter en siffen. *F. med strömmen*, drivas nedåt af strömmen; äfv. (fig.) låta sig utan motstånd drivas med en folkström; äfv. göra som andra göra, icke afvika från sed och bruk. *F. med ögat, med ögonen, med blicken en person*, en sak, hålla ögonen uppmärksamt fastade på någon eller något, som afvägnar sig. *F. någon i ett tal, ett resonemang*, uppmärksamt afhöra honom, så att icke något går förlost. *F. en sak med sin uppmärksamhet*, uppmärksamt gifva allt derpå. — *F. med, på, öfver, se Medfölja, &c.* — *Syn.* Medfölja, Åtfölja, Ledsaga, Beledsaga, Vara följaktig. — 3) Gå, fara, färdas, föras, drivas &c. längs efter. *F. stranden, bergen, skogsbrynen*. *F. längs efter, utmed, utjämte stranden*. *F. kusten ut*. — 4) Gå, förtära att gå, fara, färdas o. s. v., i en viss utstakad riktning eller till ett visst mål. *F. en väg, en gångstig, en allé*. *Båten f-jde strömfjärn*. (Fig.) *F. dygdens, ärans väg*, iakttaga dygdens, ärans bud. *Det är icke så lätt att f. hans tankgång*, att fatta sammanlänknin- gen af hans tankar. — 5) Komma näst efter (i afseende å tid, ställe, läge, ordning, o. s. v.). Konstrueras då oftast med prep. på. *Sommaren f-fer ell. f-fer på våren*. *Mannalldern f-fer på ungdomen*. *Efter honom f-fer i ordningen herr N.* *F. efter någon i ett embete*. *På den sida af boken, som f-fer*. *Skriften lydde, som f-fer*, såsom härefter uppläses eller anföres. — *Syn.* Efterfölja, Åtfölja. — 6) (fig.) Vara, blifva en följd af, uppkomma af. *Måttnad f-fer njutningen*. *Straffet f-fer på brottet, f-fer brottet åt*. *Det ena f-fer af det andra*. *Deraf f-fer, att . . . Detta f-fer af sig sjelft*, är naturligt, en gifven följd. *Äf det, ni säger, f-fer, att jag icke hade orätt*. — *Syn.* Härfölja, Härflyta. — 7) (fig.) Öfverlemna sig åt, rätta sig efter, lyda. *F. sin inbillningskraft, sina tycken, sina begär, infall, nycker, sin smak, böjelse, ingifvelse*. *F. model, bruket*. *F. goda råd, andras exempel, efterdomen, den vedertagna ordn- ingen, lagens rättensnöre, lagen, regeln, Evangelii bud, religionens föreskrifter*. *F. en metod*. *F. en lära, en mening*, gilla, antaga den. *F. sitt eget hufvud*, rätta sig efter sitt eget tycke, egna åsigt, o. s. v. (Bibl.) *Den mig älskar, han f-fer mig*, lever efter min lära. — *Syn.* Efterfölja, Efterkomma, Lyda. — *F-s* åf (både följ- jass åf och följass åf), v. d. 1) Gå, resa, drif- vas, föras o. s. v. i sällskap med hvarandra. *De skola f. åt till Tyskland*. *De f-jdes åt hela*

vägen. *F. åt till grafven*, äfv. dö på samma tid eller tätt efter hvarandra. — *Syn.* Göra sällskap, Sällskapa, Åtfölja, Beledsaga hvarandra. — 2) Komma, infalla, inträffa på samma gång, vid samma tid, tillfälle, o. s. v., tätt efter hvarandra. Brukas både egenl. o. fig. *Hafsets döttrar (böl- jorna) f. alltid åt, tre och tre*. (Fig.) *Sorg och glädje f. åt här i lifvet*.

FÖLJAKTELIGEN, se *Följaktligen*.

FÖLJAKTIG, följaktigt, a. 2. Som medföljer, åtföljer. Brukas endast i uttrycket *Vara någon f.*, åtfölja, beledsaga någon.

FÖLJAKTIGHET, f. 3. Se *Följd, Följe*.

Ordet brukas sällan.

FÖLJAKTLIGEN, adv. Såsom följd deraf, till följe deraf. *Så förhållande det sig med den saken*; *f. har du rätt*. — Skrifves äfv. *Följakteligen*. — *Syn.* Se *Derföre*, 1.

FÖLJANDE, n. 4. Händlingen eller händel- sen, då någon eller något följer. — *Part. pres. af Följa*. Som följer. Brukas ofta nästan adjektivt, t. ex.: *F. dag, vecka, månad, år*. *Han utlät sig på f. sätt*. — Substantivt säges äfv.: *Det f.*, t. ex.: *Vi fä se i det f.*, i det som följer; i den tid som kommer, händelsen. — Bildar samman- sättningarna: Nästföljande, Efterföljande.

FÖLJARE, m. 3. (skepp.) Benämning på hvarje af de vid stälvarna fastbulade förstärk- ningsträn.

FÖLJD, f. 3. 1) a) Flera enskilda föremål, saker, händelser, som följa den ena efter den andra och sålunda på visst sätt bilda ett samman- hängande helt. *I en lång f. af skrifter öfver detta ämne har han bevisat, att . . . Hela denne konungs regering var ej annat än en oafbruten f. af misslag*. *En f. af segrar, iakt- tagelser, tankar, olyckor, o. s. v.* — Här an- märkas sammansättningarna Tankeföljd, Idéföljd, Olycksföljd. — b) Antal af flera personer, som efterträtt hvarandra. *En lång f. af konungar, utmärkte män*. — Här sammansättningen Konungaföljd. — *Syn.* (för begrepp) Serie, Kedja, Rad. — 2) Hvad som följer af något föregående såsom verkau af orsak. *Händelsen hade vigtiga f-er för riket*. *Detta var ju en naturlig f. af hans oförstånd*. *Deras tvist kan hafva led- samma, bedröfliga f-er*. *Saken hade inga vi- dare f-er*. *Han dog genom f-erna af ett fall*. *Väga ni försöket*; *jag ansvarar er för f-erna*. *F-en blef, att . . . En f. häraf var, att . . .* — *Syn.* Se *Verkan*. — 3) (i bestämd form) Tid, som följer efter någon viss ifrågavarande händelse eller tidrymd. *F-en utvisade, att man icke hade misstagit sig i de förhoppningar, man gjorde sig om honom*. — *Syn.* Det följande, Framtiden, Det tillkommande. — 4) Se *Stutföljd*. *Druga f-er af en bevisat sats*. *Jag drager deraf den f-en, att . . .* — *I f. af*, adverbialt uttryck, som betyder: Såsom en följd af, t. ex.: *I f. af allt detta, tror jag för min del, att . . .* — *I f. deraf*, häraf torde få antagas, att . . . — *Syn.* Se *I följe af*.

FÖLJDENLIG, a. 2. Se *Följaktigt*.

FÖLJDENLIGHET, f. 3. Se *Följaktighet*.

FÖLJDENLIGT, adv. Se *Följaktigt*.

FÖLJDRIKTIG, a. 2. 1) Som innefattar en riktig eller riktig slutsats. *Ell f-t resonemang*. — 2) Som öfverensstämmer med en fat- tad grundsats, ett förut iakttaget handlingsätt. *Hans åtgärder i detta fall voro ganska f-a*. — Ordet är nytt, bildadt efter tyskan, för att uttrycka det franska *Conséquent*, och brukas mest

i litterär stil. — *Syn.* Konsequent, Följdenlig. [-riktig.]

FÖLJDRIKTHET, f. 3. Egenskapen att vara följdriktig. — *Syn.* Konsequens, Följdenlig. [-riktig.]

FÖLJDRIKTIGT, adv. På ett följdriktigt sätt. — *Syn.* Konsequent, Följdenligt. [-riktigt.]

FÖLJDVÄSENDILIG, a. 2. (fil.) *F.* egenskap, som är grundad i en grundväsendlig ell. ursprunglig och ur den kan härledas. Kallas älv. Härledd.

FÖLJE, n. 4. 1) Samteliga de personer, som till hedersbevisning åtfölja någon högre person. *Fursten reste med stort f.* — *Syn.* Svit, Medfölje, Åtföljande. — 2) Sällskap. *Göra någon f. Hafva någon i f. med sig.* (Fig.) *Hafva i f.*, verka, åstadkomma, medföra, t. ex.: *Det kan hafva mycket ondt i f. med sig.* — *Syn.* Se Sällskap. — 3) Hop af dåliga, elaka, föraktliga, eländiga människor. *Kör ut hela f-t.* (Iron.) *Det är just ett vackert f!* *Ett elakt f!* — *Syn.* Se Pack. — I ell. till f. af, adverbialt uttryck, som betyder: Såsom en följd af. *I, till f. af författningen.* *Till f. af denna order, af er skrifvelse.* *I f. af detta beslut.* *I, till f. deraf, häraf, hvaraf.* — *Syn.* I följd af, På grund af, I anledning af.

FÖLJESLAGARE, m. 3. Man eller gosse, som gör någon följe. — *Syn.* Medföljare, Beledsagare, Ledsgare.

FÖLJESLAGARINNA eller **FÖLJESLAGERSKA**, f. 4. Kvinna, som gör någon följe. — *Syn.* Ledsgarinna, Ledsgerska.

FÖLJETONG, följjetång, m. 5. Årskild plats nederst på sidorna af ett tidningsblad, der romaner, noveller och hvarjehanda litterära och vittra uppsatser inrymmas.

FÖLJNING, f. 2. Händelsen, då ett sto följer. **FÖLSTING**, a. 2. (om ston) Dräktig. [-stind.] **FÖLSTO**, n. 4. Dräktigt sto; älv. sto, som har ännu diande fållunge.

FÖLUNGE, se Fölunge.

FÖNSTER, n. 5. (af lat. *Fenestra*) 1) Öppning på vägg eller tak af ett hus, för att insläppa dagsljus och luft. *Högt, lågt, fyrkantigt, rundt, ovalt f.* *Sitta, stå vid f-tret.* *Sticka ut hufvudet, titta ut igenom f-tret.* *Kasta, hoppa ut igenom f-tret.* — Bildar flera sammansättningar, såsom: Byggnings-, Kyrk-, Slotts-, Sals-, Förmaks-, Tak-, Dörrfönster, m. fl. — *Syn.* Fönsteröppning. — 2) Säges äfv. om dylika öppningar på skepp, vagnar, drifbänkar, m. m. — Har sammansättningarna Vagns-, Drifbänksfönster, o. s. v. — 3) Båge af trä med isittande glas, som är inpassad i en dylik öppning, och vanligen så gjord, att den kan öppnas eller tillslutas, för att efter behag utesluta eller insläppa yttre luften. *Dubbla f. Öppna, stänga, tillsluta ett f.* *Det fallas flera rutur i detta f.* (Fig. bibl.) *Himmels f. öppnades*, ett starkt regn började. — Har sammansättningarna: Dubbelfönster och Innanfönster. — 4) Glasruta i en fönsterbåge. *Isätta f.*, sätta glasrutor i fönsterbågar. *Slå sönder ett f.* — *Syn.* Fönsterruta. — 5) (anat.) Benämning på en liten del i trumhållan uti örat.

FÖNSTERAFGIFFT, f. 3. Afgift, som af husägare i vissa länder, t. ex. England, för hvarje fönster i ett hus, erlägges till staten.

FÖNSTERBESLAG, n. 5. Jernbeslag, som sammanhåller delarna af en fönsterbåge.

FÖNSTERBLY, n. sing. Genom blyvind i tunna remsor utdraget bly, hvarmed små glasrutor sammanfogas med hvarandra.

FÖNSTERBRÄDE, n. 4. Bräde, som ofvan till betäcker en fönsterlänning.

FÖNSTERBÅGE, m. 2. pl. — *bågar.* Den infattning af trä, som omsluter glasrutorna i ett fönster (hem. 3).

FÖNSTERDRAG, n. 5. Luftdrag genom ett otätt fönster.

FÖNSTERDYNA, f. 1. Liten dyna, som lägges på ett fönsterbräde, för att hvilat armbågen på.

FÖNSTERFÖRDJUPNING, f. 2. Förddjupning i en mur för ett fönster. — *Syn.* Fönsternisch, Fönstermyg.

FÖNSTERFÖRHÄNGE, n. 4. (foga brukl.) Se *Fönstergardin*.

FÖNSTERGALLER, n. 3. Jerngaller, hvarmed vissa fönster äro försedda, för att afhålla tjufvar, hindra rymning, o. s. v.

FÖNSTERGARDIN, ---in, m. 5. Gardin (se d. o.), uppsatt för ett fönster, för att mildra den alltför skarpa dagen, som eljest skulle infalla uppträn.

FÖNSTERGLAS, n. 3. Sådant glas, som begagnas att sätta i fönster.

FÖNSTERGLUGG, m. 2. Glugg med isatt glasruta.

FÖNSTERHAKE, m. 2. pl. — *hakor.* Hake antingen på fönsterposten eller på sidorna af fönsterkarmen, hvarvid modelst en motsvarande haspe ett fönster (hem. 3) fasthållas vid ramen fast och stadigt. *Jfr.* Fönsterhaspe.

FÖNSTERHASPE, m. 2. pl. — *haspar.* Haspe vid kanten af en fönsterbåge, som nedfällas på en i fönsterposten eller karmen sittande, motsvarig hake, för att hålla fönstret säkert tillstängt eller förekomma, att det far af och an, när det står öppet.

FÖNSTERIS, m. 2. Is, som vintertiden utaf immen bildar sig på insidan af fönsterrutor.

FÖNSTERJERN, n. 5. 4) Benämning på smala jerntenar, som till skydd äro fastade tvärs öfver blyfönster. — 2) Se Fönsterbeslag.

FÖNSTERKÄRM, m. 2. Den ram af trä, som insättes i en fönsteröppning och betäcker kanterna deraf upptill, nedtill och på sidorna. Kallas äfv. Fönsterram.

FÖNSTERKITT, n. 5. Kitt, hvarmed fönsterrutor fastas i sin infattning (fönsterbågen).

FÖNSTERKORS, n. 5. Det kors, som utgöres utaf mellanbalken (fönsterposten) och tvärträet i en fönsterram.

FÖNSTERLIST, c. 3. Tunn list af trä eller jernbleck, tätt ofvanför eller nedanför en fönsteröppning, på yttre sidan, för att hindra regn att tränga in.

FÖNSTERLUCKA, f. 4. 1) Så kallas hvardera af de tvänne luckor utanför ett fönster, en på hvardera sidan, som om dagen äro uppslagna och fastade på sidorna vid vägen, men för nattetid stängas, så att de betäcka och skydda fönstret för våldsverkan och hindra utanför varande att se in derigenom. — 2) Benämning på dylika luckor, hvarmed fönster inantill stängas, varande antingen lösa eller fastgjorda på sidan om fönstret. — 3) Liten väderlucka på ett fönster, som kan öppnas inåt, utan att själva fönstret behöfver öppnas.

FÖNSTERÖPPNING, m. 3. Se Fönsteröppning.

FÖNSTERLÄNA, f. 4. ell. **FÖNSTERLÄNING**, f. 2. Muren eller väggen under ett fönster ned till golvet.

FÖNSTERPANEL, ---el, m. 3. Panel nedanför ett fönster.

FÖNSTERPOST, m. 3. Mellanbalken i en fönsterkarm.

FÖNSTERRAM, m. 2. Se Fönsterkarm.

FÖNSTERRUTA, f. 4. Glasruta, infattad i ett fönster.

FÖNSTERSIDA, f. 4. Den sidan af ett rum, som ligger åt fönstret eller fönstren.

FÖNSTERSKÄRM, m. 2. 4) Skärm af linne, utspänd ofvanöfver ett fönster, på yttre sidan, till skydd för solstrålarna. — 2) Se *Jalusi*.

FÖNSTERSMYG, m. 2. Se Fönsterförddjupning.

FÖNSTERSPEGEL, m. 2. pl. — *speglar.* Se *Reflexionspegel*.

FÖNSTERSPINDEL, m. 2. pl. — *spindlar.* Se *Vråspindel*.

FÖNSTERSVALA, f. 4. Se *Husvala*.

FÖNSTERSVAMP, m. 2. (nat. hist.) En art blomkorall, som finnes fastvuxen på klippor djupt i hafvet, och lemnar den vid tvättning allmänt begagnade svampen. Kallas äfv. Tvättsvamp. *Spongia officinalis*.

FÖNSTERAFGIFFT, f. 1. Se Fönsterafgift.

FÖNSTERTRÄD, m. sing. kollektivt. Benämning på ett slags jerntråd, något finare än koparslagaretråd, och hvaraf en ring bör väga 12 skålpund.

FÖNSTERVÄGG, f. 2. Vägg i ett rum, försedd med fönster.

FÖR, a. 2. (i fornspråket *För*) Stark, kraftig. *En f. man.* Brukas nu endast af det lägre folket. Bibehåller sig för öfrigt i sammansättningarna Arbetsför, Domför, Flygför, Talför, Vanför, Öför.

FÖR, prep. 1) (i fråga om rum) Framför. *Hafva gardiner f. fönstren.* *Ligga f. fötterna.* *Draga floret f. ansigtet.* *Skjuta regeln f. dörren.* — 2) I närvaro af, inför. *Stå f. domaren, f. domstolen, f. rådet.* *Han gjorde det f. allas ögon.* *Draga någon f. rätta.* — 3) (i fråga om tid) Utmärker: a) En förfluten tid. *F. några dagar sedan,* den tid, som var några dagar före denna dag. *Det hände f. sex veckor, f. ett år sedan.* *Tidningen f. i går,* som i går utgafs. *F. detta,* före det närvarande. *F. detta,* vanligtvis förkortadt till *f. d.*, brukas ofta, för att tillkännagifva, hvad en person eller sak förut varit, t. ex.: *F. d. general;* *f. d. Kungsträdgården.* — b) En tillkommande tid. *Det räcker till f. hela nästa år.* *F. det kommande, följande året.* *F. alltid, f. beständigt.* — c) Brukas äfven utan afseende på något förflutet eller tillkommande, för att i allmänhet beteckna en mer eller mindre bestämd tidsålder. *Arbete f. lång tid,* som räcker länge. *F. någon tid,* under n. t. *F. närvarande,* i, under närvarande tid. *Nu f. tiden,* i närvarande tid. *F. ögonblicket,* i närvarande ögonblick. *F. tillfället,* vid ifrågakommande tillfälle, vid detta t., nu. — 4) I annan persons eller saks ställe. *Vara i ställe f. någon.* *Fördrätta tjänsten f. någon.* *Betala f. en annan.* *Straffas, gå i döden f. någon.* *Taga det ena f. det andra.* *I ställe f. att segra,* blef han drifven på flykten. *I ställe f. att ursäktas,* anklagar han sig. — 5) Betecknar orsaken, anledningen till något. *Han får plikten f. sina brott.* *Fredgas, blifva ond f. ängstning,* utan orsak. *Han var afsjuckad f. fängarnes utveckling,* i anledning af f. u. *Banna någon f. ett lappr.* *Namnkunnig f. sitt snille.* *Han kan ej se f. dimma.* *Häktad f. skuld.* *Ikke kunna tala f. glädje, f. smärta.* *F. den orsa-*

ken. *F. den skuld.* *F. min skuld kan du väl göra det.* — 6) Till någons förmån; till erhållande af. *Tala, verka f. någon.* *Derom kan sägas mycket både f. och emot.* *Det är f. din egen fördel, f. statens bästa det sker.* *Göra allt hvad man kan f. någon, f. en sak.* *Arbeta f. födan.* *Behålla något f. sig sjelf.* *Vara f. (för) en sak, gynna, gilla, bifalla den, samtycka dertill.* *Den omständigheten är f. mig, gynnar mig.* — 7) Nyttjas, för att utmärka det, som gifves i betalning, belöning, o. s. v. *Huset har blifvit såldt f. 2000 R:dr.* *Huru mycket fick han f. sitt ur?* *Hvad får jag f. min möda?* *Han bytte bort sin häst f. (emot) ett ur.* *På betalning f. skjutsen.* *Det fick han till betalning f. sina tjänster.* *I ett f. allt, se allt.* — 8) Betecknar företräde. *Detta vin har förtreträde f. det andra.* *Du skall inga andra gudar hafva f. mig.* *F. all ting, f. all del, framför allt.* — *Syn.* Framför. — 9) Brukas, för att utmärka någon såsom verkande, handlande eller lidande. *F. mig behöfver han icke frukta, blygas.* *F. mig skall han nog få vara i fred.* *Jag fruktar mycket f. honom,* att något ondt vederfares honom. — 10) Emot. *Det batar, hjälper f. alla sjukdomar.* — 11) Användes ofta som nota genitiv efter vissa substantiver. *Förmyndare f. barnet* (barnets t.). *Botemedel f. ett ondt.* *Fördrätsel f. ett fel.* *Hysa kärlek, aktning, afsky f. någon.* — 12) Är äfv. ofta nota dativi, både efter nomina och verber. *Nyttig f. någon, något.* *Det är f. honom en ganska nyttig person.* *Det är lätt f. mig.* *Det skall räcka till f. alla.* *Hon är en prydad f. sitt kön.* *Läs detta f. mig.* *Fullmäktig, far f. någon.* *En bok, skriven f. ungdom.* *Underrettelse f. främlingar.* *F. Gud är ingenting omöjligt.* *Det är icke föjligt, rådlöst, passande f. mig att . . .* *Säg f. (för) mig, hvad det är.* — 13) Nyttjas efter vissa verber i betydelse af: såsom. *Anse någon f. lärd.* *Det anser, håller jag f. otroligt.* *Anse, hålla f. godt, rådlöst, nyttigt att göra något.* *Berätta något f. säkert, händt.* *Tjena f. dräng.* *Taga något f. skämt.* — 14) Brukas för öfrigt i en mängd uttryck och talesätt, t. ex.: *Dansa f. någon,* i någons närvaro; äfv. taga lektioner i dans af någon; men *D. för någon,* dansa, för att visa någon, hur han skall dansa. *Lefva f. sig sjelf,* utan umgänge. *Det är en sak för sig,* det är en annan sak, hör icke hit. *Hvad för en? hvad för någon?* uttryck, som begagnas i dagligt tal, stundom i föraktlig mening, i samma betydelse som: hvilken? hvem? hurunda? i. ex.: *Hvad är han f. en karl?* *Hvad är hans yrke, stånd?* *Hvad f. slag?* uttryck, som afvenledes i dagligt tal allmänt brukas i samma mening som: hvad. *Hvad är (tonvigt på är) det f. slag?* *Hvad är det?* äfv. *Hvad står på?* *Hvad är det (tonvigt på det) f. slag?* *Hvad vill det säga?* *Hvad betyder det?* *Hafva f. händer, hafva f. (för) sig,* förhafva. *F. resten, f. öfrigt,* hvad det öfriga beträffar, i öfriga afseenden, dessutom. *F. min del, se Del.* *F. första, andra, sista gången &c., se Gång.* *F. det första,* hvad det första angår. *Ord f. ord, se Ord.* *Not f. not, punkt f. punkt, rad f. rad, &c.,* hvarje not, punkt, rad, den ena efter den andra. — *F.* nyttjas äfven i vissa svordomsuttryck, såsom: *F. tusan!* *F. him!* *F. him!* i. ex.: se dessa ord. — 15) För är äfven en sammansättningspartikel och bildar som sådan en stor mängd sammansatta ord, dels i egenskap af oskiljaktig